

1766

TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİ

Sorunları ve Çözüm Yolları

DIE SPANPLATTEN INDUSTRIE IN DER TÜRKEI

Ihre Probleme und Lösungsmöglichkeiten

ABDİ EKİZOĞLU

İstanbul - 1985

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Ö N S Ö Z

"Türkiye'de Yonga Levha Endüstrisi Sorunları ve Çözüm Yolları" adlı bu çalışma, İ.Ü.Orman Fakültesi Orman Ekonomisi Anabilim Dalı Ormancılık Politikası Bilim Dalında Doktora Tezi olarak hazırlanmıştır.

Bana bu çalışmayı gerçekleştirme olanağını veren, değerli düşünce ve yardımlarıyla çalışmamı yönlendiren hocam Sayın Prof.Dr.Metin ÖZDÖNMEZ'e, çalışmanın bütün aşamalarında içten ilgi, öneri ve yardımını esirgemiyen hocam Sayın Prof. Dr.Turhan İSTANBULLU'ya içten teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca anket hazırlama ve çalışmanın yazma aşamasında her zaman ilgi ve yardımıyla katkıda bulunan yakın çalışma arkadaşım Sayın Doç.Dr.Aytuğ AKESSEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmaları aşamasında yakın ilgi ve yardımlarını gördüğüm yonga levha fabrikaları yöneticileri ile Orman Bölge Müdürlüklerinde görevli meslektaşlarıma burada teşekkür etmek isterim.

Tezin yazım işlemlerinde emeği geçen Sayın Bahtınur SARI'ya teşekkür ederim.

İstanbul, 1985

ABDİ EKİZOĞLU

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
0. GİRİŞ	1
1.0. LİTERATÜR ÖZETİ	4
2.0. ARAŞTIRMA MATERYALİ VE YÖNTEM	8
3.0. DÜNYA'DA YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİ	12
3.1. Dünya'da Yonga Levha Endüstrisinin Gelişimi	12
3.2. Dünya'da Yonga Levha Üretim, Dış Ticaret ve Tüketim İlişkileri	14
3.21. Üretim	14
3.22. Dış Ticaret	18
3.23. Tüketim	23
4.0. TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİ KURULUŞLARININ ÖZELLİKLERİ	29
4.1. Türkiye'de Yonga Levha Endüstrisinin Gelişimi	29
4.2. Mülkiyet Biçimleri	32
4.3. Kapasiteleri	34
4.4. İşgücü	38
4.5. Kuruluş Yerleri	41
5.0. TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ÜRETİM VE TÜKETİM İLİŞKİLERİ	47
5.1. Yonga Levha Üretimi	47
5.2. Yonga Levha Tüketim Miktarı ve Kullanma Yerleri	52
5.21. Tüketim	52
5.22. Kullanma Yerleri	55
5.221. Mobilya Endüstrisi	57
5.222. İnşaat Sektörü	59
5.223. Diğer Kullanım Yerleri	61
5.3. Yonga Levha Ticareti	62
5.31. Yonga Levha İç Ticareti	62
5.311. Tanıtım ve Satın Alan Çevre	63
5.312. Dağıtım Kanalları	64

	<u>Sayfa</u>
5.313. Teslim Koşulları ve Ödeme Şekilleri	64
5.32. Yonga Levha Dış Ticareti	65
6.0. TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN ODUN HAMMADDESİ TALEBİ VE SAĞLANMASI YOLLARI	68
6.1. Odun Hammaddesi Talebi ve Özellikleri	68
6.11. Odun Hammaddesi Talebi	68
6.12. Odun Hammaddesinin Özellikleri	70
6.2. Odun Hammaddesi Sağlama Yolları	75
6.21. Köylü Pazar Satışlarıyla Odun Hammaddesi Sağlanması	76
6.211. Köylülere ve Kooperatiflere Verilen Odun Hammaddesi Miktarı	76
6.212. Köylülerden ve Kooperatiflerden Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammadesi Geçiş	79
6.22. Tahsisli Satışlarla Odun Hammaddesi Sağlanması	80
6.23. Açık Arttırmalı Satışlar ile Odun Hammaddesi Sağlanması	85
6.24. Sahipli Arazilerden Odun Hammaddesi Sağlanması	86
6.25. Usulsüz Yollarla Odun Hammaddesi Sağlanması	87
6.26. Odun Hammaddesinin Sağlandığı Yöreler	89
7.0. YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN SORUNLARI	92
7.1. Odun Hammaddesine İlişkin Sorunlar	92
7.11. Köylü Faydalanma Haklarından Kaynaklanan Sorunlar	92
7.12. Odunun Kullanma Yerlerinden Doğan Sorunlar	96
7.13. Depolanmaya ve Gelme Zamanına İlişkin Sorunlar	98
7.14. Taşımacılığa İlişkin Sorunlar	101
7.15. Kurumlar Arası İlişkilerden Doğan Sorunlar	105
7.2. Yapıştırıcı Katkı Maddelerine İlişkin Sorunlar	109
7.3. Finansmana İlişkin Sorunlar	111
7.4. Enerjiye İlişkin Sorunlar	112
7.5. Dışsatım ve Dışalım İlişkin Sorunlar	113

	<u>Sayfa</u>
8.0. YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN SORUNLARINA İLİŞKİN ÖNLEM VE ÖNERİLER	117
8.1. Odun Hammaddesine İlişkin Önlem ve Öneriler	118
8.11. Köylü Faydalanma Haklarına İlişkin Önlem ve Öneriler	118
8.12. Odunun Kullanma Yerlerine İlişkin Önlem ve Öneriler	119
8.13. Depolamaya ve Gelme Zamanına İlişkin Önlem ve Öneriler	121
8.14. Taşımacılığa İlişkin Önlem ve Öneriler	122
8.15. Kurumlar Arası İlişkilere İlişkin Önlem ve Öneriler	124
8.2. Yapıştırıcı Katkı Maddelerine İlişkin Önlem ve Öneriler	126
8.3. Finansmana İlişkin Önlem ve Öneriler	127
8.4. Enerjiye İlişkin Önlem ve Öneriler	128
8.5. Dışsatım ve Dışalıma İlişkin Önlem ve Öneriler	129
ÖZET	131
ZUSAMMENFASSUNG	142
YARARLANILAN KAYNAKLAR	146
EK	155

Ç İ Z E L G E L E R

	<u>Sayfa</u>
1. Dünya Yonga Levha Üretimi	15
2. Dünya Yonga Levha Üretimi ve Nüfusu	16
3. Dünya Yonga Levha Dışsatım ve Dışalımının Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyine Göre Dağılımı	19
4. Yonga Levha Dış Ticaret Akımı	20
5. 1980 Yılı Yonga Levha Üretim ve Dış Ticareti	21
6. Doğu Bloğu Ülkelerinin Yonga Levha Üretim ve Ticaretleri	23
7. 1971 ve 1981 Yıllarında Her Bin Kişinin Tükettiği Odun Kökenli Levha Ürünleri	24
8. Rejyonlardaki Yonga Levha Tüketim Oranları	25
9. Yonga Levha Tüketimi ve Artışı	26
10. 1971 Yılında Bazı Ülkelerde Bin Kişinin Tükettiği Yonga Levha Miktarı	27
11. İsviçre'de 1970'den 1977'ye Kadar Kereste ve Yonga Levha Tüketim İndeksi	28
12. Türkiye'deki Yonga Levha Fabrikalarının Normal Kapasiteleri	35
13. Türkiye'de Bazı Yonga Levha Fabrikalarının Fiili Kapasiteleri	37
14. Türkiye'de Yonga Levha Endüstrisindeki İşgücü Durumu	39
15. Yonga Levha Endüstrisinde İşlendirme Yatırım İlişkisi	40
16. Yonga Levha Fabrikalarının Bölgelere Dağılımı	42
17. Yonga Levha Fabrikalarından 12 Adedinin Kuruluş Alanları	43
18. Özel Sektöre Verilen Teşvik Belgesinin Yıllara Göre Dağılımı	44
19. Türkiye'de Yonga Levha Fabrika Sayısı ve Üretim Kapasiteleri	48
20. Türkiye'de Yonga Levha Üretimi	49
21. Türkiye'de Yonga Levha, Kontrplak ve Lif Levha Üretimi	50
22. Bazı Ülkelerdeki Yonga Levha Üretim ve Tüketim Miktarı	51
23. Türkiye'de Yonga Levha Tüketimi	53

	<u>Sayfa</u>
24. Türkiye'de Kişi Başına Düşen Yonga Levha Tüketiminin Yıllara Dağılımı	55
25. Türkiye'de Mobilya Üretimi ve Talebi	58
26. Türkiye'de Nüfusun Dağılımı	59
27. Türkiye'nin Yonga Levha Dış Ticareti	66
28. Türkiye'de Toplam Odun Üretimi ve Yonga Levha Endüstrisinin Odun Kullanımı	70
29. Orman Genel Müdürlüğünce Yapılan Yakacak Odun Satışları	77
30. Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine Satılan Odun Miktarı	79
31. Türkiye'de Yakacak Odun Üretimi ve Lif-Yonga Odun Üretimi	82
32. Yonga Levha Endüstrisine O.G.M.ce Yapılan Tahsis Miktarı	83
33. "Sunta" Firmasına Tahsisi Yapılan Odun Hammaddesi Miktarı	84
34. Bazı Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammaddesinin Geliş Uzaklıkları	91
35. O.G.M.'nin Kağıt ve Lif-Yonga Odunu Üretimi	98
36. Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammaddesi ve Tutkal Taşıma Uzaklığı	104
37. İki Bölgede Odun Hammaddesi ve Tutkal Taşıma Gideri	106
38. 1979-1983 Yıllarında BASF Firmasının Tutkal Fiaatları	111

Ş E K İ L L E R

	<u>Sayfa</u>
1. Avrupa için 1949/51 Yılından 2000 Yılına Kadar Odun ve Odun Ürünlerine Olan Talep Tahmini	17
2. Avrupa'da 1950-1980 Yılları Arasındaki Levha Ürünleri Talebinin Gelişimi	28
3. Yonga Levha Üretiminde Yatırım-Kapasite İlişkisi	36
4. Türkiye'de Yonga Levha Fabrikalarında Kullanılan Ağaç Türleri	72
5. Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammaddesinin Geldiği Yöreler	90
6. Odun Hammaddesinin Yonga Levha Fabrikalarına Gelme Zamanı	100

H A R İ T A L A R

1. Türkiye'deki Yonga Levha Fabrikaları
2. Türkiye Ormanlarının Yayılışı

R E S İ M L E R

1. Özel Sektöre Ait Bir Yonga Levha Fabrikasından Görünüş	33
2. Kereste Fabrikası Artıklarından Bir Görünüş	73
3. Kağıt Fabrikasının Odun Artıkları ve Yarma Sanayii Odunlarından Bir Görünüş	75
4. Köylü Pazar Satışları Yolu İle Sağlanan Odun Hammaddesinden Bir Örnek	94
5. Yonga Levha Fabrikasına Ait Odun Deposundan Bir Görünüş	99

0. GİRİŞ

Dünya'da yonga levhanın endüstriyel bakımdan üretiminin başladığı 1941 yılından itibaren, yonga levha endüstrisi hızlı bir gelişme göstermiştir. 1978 yılında Dünya toplam yonga levha üretim miktarının, 1956 yılındaki miktarına oranı 55/1, yalnız Avrupa kıtasında aynı yıllardaki yonga levha üretim miktarları arasındaki oran da 32/1 olmuştur.

Yonga levha üretiminin hızlı gelişimi yalnızca gelişmiş ülkelerde olmamış, az gelişmiş ülkelerde de bu endüstri kolu büyümüş ve gelişmiştir. Az gelişmiş ülkelerde 1978 de üretilen yonga levha miktarı, 1956 da üretilen miktarın 60 katı olmuştur (NEUMAN 1970, s.2; FAO 1981, s.234).

Dünya toplam lif levha ve kontrplak üretiminin gelişme hızı yonga levha üretiminin gösterdiği gelişme hızından nisbi olarak daha düşüktür. 1978 yılındaki kontrplak üretimi, 1956 yılındaki kontrplak üretiminin ancak 3,5 katı kadardır. Aynı yıllar için lif levha üretimindeki artış da kontrplak üretimine benzerlik göstermektedir (NEUMAN 1970, s.2; FAO 1981, s.224).

Dünya genelindeki gelişmelere benzer biçimde Türkiye'de de son yıllarda yonga levha endüstrisi hızlı bir gelişme göstermiştir. Türkiye'de 1965 yılında 20 000 m³ olan yonga levha (GÖKER 1978, s.106) üretimi 1978 yılında 45 000 m³

ulaşmıştır (FAO 1981, s.234). Yonga levha üretiminde en hızlı gelişme Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde olmasına karşın, sonraki plan dönemlerinde de diğer levha endüstrilerine göre üretim artışı nisbi olarak daha fazladır.

Türkiye'de nüfus artışı, nüfusun yapısı, milli gelir artışı, zevk ve alışkanlıkların değişmesi yonga levhaya talebin sürekli artabileceğini gösteren olgulardır.

Günümüze kadarki bu endüstri kolunun büyüme ve gelişmesi, gelecekteki odun hammadde arz-talep ilişkileri, odun hammadde talebinin ormancılığımız üzerinde ne tür etkileri olduğunun araştırılmasını gerektirmektedir.

Araştırmamız sekiz bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünü izleyen birinci bölümde, yonga levha endüstrisine ilişkin literatür özetine yer verilmiştir.

İkinci bölüm, araştırma yöntemi ve tekniğine ilişkin bilgileri içermektedir.

Üçüncü bölümde, Dünya'da yonga levha endüstrisinin gelişimi ve Dünya yonga levha üretim, dış ticareti ve tüketimi ile ilgili bilgilere değinilmiştir.

Dördüncü bölümde, Türkiye'de yonga levha endüstrisi kuruluşlarının özellikleri tanıtılmıştır.

Beşinci bölümde, Türkiye'de yonga levha üretim ve tüketim ilişkileri incelenmiştir.

Altıncı bölümde, yine Türkiye'de yonga levha endüstrisinin odun hammadde talebi ve sağlanması yolları üzerinde durulmuş ve değişik sağlama yollarına ilişkin bilgilere yer

verilmiştir.

Yedinci bölümde, ülkemizde yonga levha endüstrisinin genel nitelikteki sorunları yer almıştır.

Son bölümde ise, ülkemiz yonga levha endüstrisinin genel nitelikteki sorunlarına ilişkin önlem ve önerilerde bulunulmuştur.

1.0. LİTERATÜR ÖZETİ

Yonga levha yapım tekniği ve bu endüstri koluna ilişkin araştırma ve incelemeler önceleri Orta Avrupa'da, daha sonraları da bütün Dünya'da çok yüksek sayılara ulaşmıştır. Özellikle yonga levha yapım tekniği ile ilgili araştırmalar geçmişte ve günümüzde artan sayılarla sürmektedir. Konumuzla ilgili olan yerli ve yabancı literatürden bazılarını kısaca değineceğiz.

KLAUDİTZ (1966), "Entwicklung der Herstellung, der Eigenschaften, der Produktion und des Verbrauches von Spanplatten" adlı çalışmasında 1942-1965 yılları arasında yonga levha üretim tekniğindeki gelişmeleri, yonga levhanın teknik ve ekonomik konumunu belirlemiştir.

HÖCHLI (1957), İsviçre'de artık odunların değerlendirilmesi ile yuvarlak odun açığının kapatılması, İsviçre lif ve yonga levha endüstrisinin yapısı, üretimi ve ürünlerinin özellikleri ve her iki endüstrinin talep ettiği odun hammaddesi konusunu araştırmıştır.

NEUMANN (1970), Az gelişmiş ülkelerdeki yonga levha endüstrilerinin üretim ve yonga levha kullanım olanaklarını araştırmıştır. Bu araştırmasında yonga levhanın üretimi, tekniği, hammadde sorunu, yapıştırıcı maddeleri, endüstrinin ekonomik analizini, kullanım alanlarını ve tüketimini ve Dün-

ya'nın çeşitli bölgelerindeki az gelişmiş ülkelerde endüstrinin gelişimini ele almıştır.

BAUER (1973), Batı Almanya'da yonga levha ve kontrpalk endüstrisinin gelişimini ve talep ettiği odun hammaddesi miktarlarını incelediği yapıtında, her iki endüstri kolunu kullandığı odun hammaddesinden dış ticaret hacmine kadar bütün yönleriyle ele almıştır. Ayrıca Batı Almanya dışında kalan gelişmiş ülkelerin üretimleri, dış alım ve dış satımları, kişi başına düşen tüketim miktarlarını incelemiştir.

FO (1976)'nun, "Proceedings of The World Consultation on Wood-Based Panels" adlı yayınında, 1975 yılında Yeni Delhi'de toplanan 3. Dünya Odun Levha Endüstri Kongresi'nin ortaya koyduğu sonuçlar açıklanmıştır. Bu yapıtta diğer odun kökenli levha ürünleri yanında yonga levhanın da gelecekteki gelişimi, gelişmiş ülkelerde tüketimin daha fazla olduğu ve gün geçtikçe bunun artacağı, benzer eğilimin az gelişmiş ülkeler için de söz konusu olduğu belirtilmektedir. Levha ürünleri için gerekli odun hammaddesinin en uygun karşılanma yolları tartışılmaktadır.

ALBIN (1978), "Die Bedeutung technischer Kriterien für die Planung von Betrieben der mechanischen Holzindustrie in Entwicklungsländern" adlı yapıtında yonga levha endüstrisine ilişkin bölümünde (s.72-82), yonga levhanın üretimi, yonga levha üretiminin gelişmiş ve az gelişmiş ülkelere dağılımı yonga levha üretiminin özellikleri, yani hammadde, yapıştırıcılar vb. yonga levha endüstrisinin ekonomik çalışması için gereken özellikler ve az gelişmiş ülkelere yapılacak endüstri transferi ile ilgili öneriler konusunda bilgiler verilmiştir.

1978 yılında Avrupa Yonga Levha Üreticileri Federasyonunun (FESYP) düzenlediği Uluslararası Yonga Levha Simpozyumu bildirilerini içeren "Spanplatten Heute und Morgen" adlı ya-

pıttta yer alan bildiriler beş grupta toplanmaktadır. Bunları Yonga levha yapımı ve özellikleri, mobilya yapımında kullanılışı, inşaat sektöründe kullanılışı, yapıştırıcıları ve pazardaki gelişim eğilimleri konularını kapsamaktadır. Anılan konularda özellikle gelişmiş ülkelerdeki son gelişmeler işlenmektedir.

DEPPE ve ERNST (1982), "Taschenbuch der Spanplatten technik" adlı çalışmalarında odun hammaddesinden başlıyarak üretimin tüm aşamalarını derinlemesine incelemişlerdir. Özel yonga levha yapımı, yüzey işlemleri, kullanım teknikleri ve inşaatla kullanımı konularına da yer verilmiştir. Böylece yonga levha konusunda yapılan bilimsel araştırmalardan, pratikte çalışanların da yararlanmalarını amaçlamışlardır.

Diğer levha ürünleriyle birlikte veya yalnızca yonga levhaya ilişkin yayınlara ülkemizden de örnek vermek mümkündür.

ÖKTEM (1971), Yonga levha yapımında kullanılan odunun özellikleri, kabuklu odunun yonga levha endüstrisinde hammadde olarak kullanılabilme olanakları ve kabuklu odun kullanılması halinde yonga levhanın özellikleri üzerine etkilerini incelemiştir. O yıllarda gözlenen, gelecekte yonga levha yapımında daha çok miktarda kabuklu odun gerekebileceği düşüncesiyle bu soruna yanıt aramıştır.

ÖKTEM (1974), 1960 yılından itibaren yonga levhanın inşaatla kullanılmaya başlandığını, bu alanda kullanılanların özel standartları olduğunu ve özelliklerini belirtmektedir. Batı Avrupa'da bu konudaki gelişmeleri kaydetmiştir.

GÖKER (1978), "Türkiye'de Kontrplak, Kontrtabla ve Yonga Levhaları Sanayii, Gelişme Olanakları, Bu Malzemelerin Teknolojik Özellikleri Hakkında Araştırmalar" adlı çalışması

ile genel amaçlar için üretilmekte olan yonga levhanın da diğer levhalar gibi mevcut teknolojik özelliklerini araştırmıştır. Teknolojik özellikleri yanında ülkemizde kuruluşunu, kullanılan odun hammaddelerini ve üretim tekniklerini kapsamlı şekilde incelemiştir.

TEKE (1978), lif ve yonga levha endüstrilerinin IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemindeki gelişmelerini ve kullanacakları odun miktarı ile üretimi yapılacak olan yakacak odun miktarı arasındaki ilişkileri tartışmaktadır. Özellikle yonga levha endüstrisinin Orman Bakanlığının olumlu görüşü alınmaksızın teşvik tedbirlerinden yararlanmasına eleştiri getirmektedir.

ÖKTEM (1979), "Orman Güllü Odunundan Yonga Levha Yapılması Üzerine Araştırmalar" adlı çalışmada, orman güllü odununun yonga levha üretiminde hammadde olarak kullanılabileceğini kanıtlamıştır. İlaveten orman güllü odunundan yapılan yonga levha'nın fiziksel ve mekanik özelliklerinin iyi olduğunu, ayrı koşullarda üretilen kavak ve çam odunundan yapılanlara göre daha üstün özellikler gösterdiğini saptamıştır.

GÜMÜŞKAYA (1983), Üç başlık altında topladığı inceleme-sinde Dünya'da yonga levha üretimi ve tüketimi hakkında bilgiler vermekte, Türkiye'deki yonga levha üretiminin gelişimini ele almakta ve özellikle Türkiye'deki fabrikaların düşük kapasite kullanım oranı ile çalıştıklarını vurgulamaktadır.

GÖKER, KANTAY, KURTOĞLU (1983), Kamu'ya ait fabrikalarda üretilen üç tabakalı ve okal tipi muhtelif kalınlıklar-daki yonga levhaların teknolojik özelliklerinin standartlara uygunluğunu incelemişlerdir.

Bunların yanısıra ÖZEN (1976, 1980), YILDIRIM (1970, 1971), GÜNAY (1973), OTTEKİN (1975), BOZKURT-GÖKER (1982) yayınlarında yonga levhaya ilişkin konulara değinmişlerdir.

2.0. ARASTIRMA MATERYALI VE YONTEM

Araştırmamızda ülkemizde bulunan yonga levha endüstri kuruluşlarının her birinden elde edilen bilgilerden yola çıkılarak, bu endüstri kolunun yapısının belirlenmesi, günümüzde ve gelecekte göstereceği gelişmelerin ortaya konması amaçlanmıştır.

Araştırma konusu olan yonga levha endüstri kuruluşlarının, belli bir bölgeye dağılanları ele alınmayıp tüm ülke düzeyinde varolanlar üzerinde durulmuştur.

Ayrıca, tek tek yonga levha endüstri kuruluşlarından sağlanan bilgiler yanında, kuruluş halinde bulunan Yonga Levha Sanayicileri Derneği, İstanbul Ticaret Odası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, yonga levha ticareti yapan ticarethaneler, en önemli odun üreticisi konumunda olan Orman Genel Müdürlüğü gibi kurum ve bireylerden bu endüstri kuruluşları ile ilgili gerekli bilgiler elde edilmiştir. Bunun yanısıra çalışmalarımıza yardımcı olacak yerli ve yabancı kaynaklardan ve sayısal belgelerden elde edilen bilgilerden de yararlanılmış, yeni çizelgeler geliştirilmiştir.

Yonga levha endüstri kuruluşlarından gerekli bilgilerin sağlanması amacı ile ayrıca bir anket düzenlenmiştir. Bu anketin hazırlanması için ilk kez 1978 yılında İstanbul'da iki yonga levha fabrikası ziyaret edilmiş ve yöneticiler ile

yüzyüze görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen izlenimlerden de yararlanılarak, yonga levha endüstri kuruluşları yöneticileri ile yüzyüze yapılacak görüşmelerde, yöneltilecek sorular saptanmıştır. Bu saptanan sorulara göre son biçimini alan soru kağıtları çoğaltılmıştır.

Öte yandan ziyaret edilecek yonga levha kuruluşlarının adresleri ise, Orman Genel Müdürlüğü (OGM) Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı kayıtları halen kuruluş aşamasında olan Yonga Levha Sanayicileri Derneği ve yonga levha endüstri kolu üzerinde yapılan çalışmalardan sağlanmıştır. Bu sağlanan adresler içinde, çalışır durumda olmıyan ve kuruluş çalışmalarının ilk aşamalarında bulunan yonga levha endüstri kuruluşları ziyaret dışı tutulmuştur. Kuruluşlar ziyaret edilmeden önce, yöneticilere ziyaretin amacı, yazışmalar ve telefon görüşmeleri ile bildirilmiş ve kendilerinden randevu alınmıştır. Böylece yüzyüze görüşmelerde daha iyi bir ortamın sağlanması gerçekleştirilmiştir.

1979-1983 yıllarında özellikle yaz aylarında ülkemizde var olduğu saptanan 20 yonga levha endüstri kuruluşuna gidilerek yöneticilerle yüzyüze görüşülüp hazırlanan soru kağıtları cevaplandırılmıştır.

Yonga levha endüstri kuruluşları yöneticileri ile yüzyüze görüşülerek soru kağıtlarının doldurulmasının tercih edilmesi nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Ziyaret edilmesi düşünülen tüm yonga levha endüstri kuruluşlarına gidilebilme olanağının bulunması ve yöneticilere yöneltilen sorulara verilen yanıtların, yazışma vb. diğer yollardan daha sağlıklı olmasıdır.

- Yöneticilerle yüzyüze görüşme ve soru kağıtlarının yanıtlanması sırasında iyi bir ortamın oluşturulabilmesidir.

- Soru kağıtlarında varolan soruların yanıtlanmasına ilaveten, yöneticilerin yonga levha endüstrisine ilişkin ayrıntılı düşüncelerinin saptanarak not edilmesi kolaylığı bulunmaktadır.

- Yonga levha endüstri kuruluşlarının ziyareti sırasında kuruluşun üretim şekli, odun hammaddesi miktarı ve çeşidi hakkında bilgi edinilmesi yanında, birbirleriyle karşılaştırılabilme olanağı bulunmaktadır.

Yonga levha endüstri kuruluşları yöneticileri ile yapılan yüzyüze görüşme ve hazırlanan soru kağıtlarında bulunan sorulara alınan yanıtlardan yonga levha endüstri kuruluşlarının kuruluş yeri, büyüklüğü, kullandıkları odun hammaddesi çeşitleri ve diğer ilginç özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Yonga levha endüstri kuruluşları yöneticileri ile yüzyüze yapılan görüşmelerde yöneltilen sorulara alınacak yanıtların subjektif olmasını önlemek amacıyla, soruların şekline ve düzenlenmesine dikkat edilmiştir. KOPZFLEISCH'e göre orman ürünü işleyen kuruluşların yöneticileri ile yapılan yüzyüze görüşmelerde 1 1/2 saatlik süre (WAGNER 1977, s.9) uygun bulunmaktadır. Yonga levha endüstri kuruluşları yöneticileri ile yapılan görüşmelerde bu süre dikkate alınmıştır.

Yine soru kağıtlarında bulunan soruların (Ek 1) yöneticiler tarafından kolaylıkla yanıtlanabilmesi için kısa ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Sayısal değerlere ilişkin bazı bilgilerin alınmasında bu değerlerin tahmini olabileceği baştan kabul edilmiştir. Geçmiş yıllara ait kesin değerlerin alınabilmesi zaten olanaksız olmasına karşın o yıllara ait ortalama değerlerin elde edilmesi, gelecek yıllara ilişkin değerlendirmeler için önemli olduğu düşünülmüştür.

Yonga levha endüstri kuruluşları yöneticileri ile yapılan yüzyüze görüşmelerden sonra, ziyaret edilen tüm yonga levha kuruluşlarında, yonga levha üretiminin yapıldığı makina - techizat bölümü, odun hammaddesinin depolandığı alanlar, ürün depoları gezilmiş, odun hammaddesi alımı izlenmiştir. Bu gezi ve izlenimler daha sonra soru kağıtlarının gerekli boşluklarına kayıt edilmiştir.

Ayrıca, yonga levha endüstri kuruluşlarının bulunduğu yöredeki ve yonga levha endüstrisi ile en yoğun ilişki içinde olan Orman Genel Müdürlüğü'nün taşra örgütü Orman Bölge Müdürlüğü, Devlet Orman İşletme Müdürlükleri yönetici ve teknik elemanları ile yapılan görüşmelerle özellikle bu endüstri kolunun odun hammaddesi kullanımı hususunda edinilen bilgiler toplanmış, aynı kuruluşların yazılı kaynaklarından yararlanılmıştır.

Bütün bu sayılanlara karşın, soru kağıtlarında bulunan tüm sorulara yanıt alma işlemi, bazı özel kesim yonga levha kuruluşlarında gerçekleştiği halde bazılarında mümkün olmamıştır. Bundan yirmi yıl önceki, küçük ve gerçek kişi mülkiyetinde olan özel kesim kereste endüstrisi kuruluşlarına ait bilgilerin toplanmasında rastlanan güçlük ve hatta imkansızlık (GÜLEN 1965, s.36) bazı yönleriyle, örneğin odun hammaddesinin kaynağının kesin ve yaklaşık değerlerle bilinmesi gibi bilgilerin sağlanması yonga levha endüstri kuruluşları için de günümüzde geçerliliğini korumaktadır. Fakat, yonga levha endüstri kuruluşları mülkiyetinin anonim şirket şeklinde olmasının bilgi edinilmesinde sağladığı bazı kolaylıkların da belirtilmesi yerinde olur.

3.0. DÜNYA'DA YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİ

Yonga levha endüstrisinin Türkiye'deki gelişiminin incelenmesinden önce aynı endüstri kolunun Dünya'daki gelişiminin tanınmasında ve incelenmesinde yarar vardır. Bu bölümde Dünya yonga levha endüstrisinin gelişimi yanında üretimi, ticareti ve tüketimi konularına da değinilecektir.

3.1. DÜNYA'DA YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN GELİŞİMİ

Avrupa'da odun yongalarının çeşitli yapıştırıcılarla karıştırılıp preslenmesi suretiyle levha üretilmesi ilk kez 1920 li yıllarda görülmüştür (FAHRNİ 1957, s.25).

Yonga levhanın ilk endüstriyel üretimi 1941 yılında Almanya'da Torfit-Werken A.G. firması tarafından Bremen Hemenlingen'de başlatılmıştır. Aynı yıllarda yonga levha yapım tekniği, kullanılan ağaç malzeme ve sentetik reçineler üzerinde de araştırmalar yapılmıştır. Sentetik reçinelerin üretim tekniklerinin gelişmesi, özellikle Üre Formaldehit reçinesinin ucuz fiatlarla üretilmesi ve düşük sıcaklıkta presleme olanağının gerçekleştirilmesi nedeniyle yonga levha için geleceğin iyi olacağı daha o yıllarda görülmüştür. Bunun üzerine 1942 yılında ikinci yonga levha tesisi, Almanya'da Wiedenbrück'te kayın işleyen kontrplak fabrikasının artıklarının değerlendirilme için faaliyete geçmiştir (KLAUDITZ 1955,

s.406; HÖCHLI 1970, s.63).

İlk kez F. Fahrni, 1943 yılında yonga levha fabrikasyonunun esaslarını ve teknik özelliklerini bir yayını ile bilimsel olarak açıklamış; 1943-1944 yıllarında iki fabrika kurmuş, daha sonra mukavemetli, özgül ağırlığı $0,6 \text{ gr/cm}^3$ olan ve orta tabakasında daha büyük boyutlu yongaların bulunduğu hafif üç tabakalı yonga levha yapım tekniğini geliştirmiştir. İyi kalitede, orta özgül ağırlıkta yonga levha yapımının gerçekleştirilmesi, ileriki yıllarda değişik tipteki yonga levhaların yapılabileceğinin belirtisi olmuştur. Nitekim 1946 yılında, teknik bakımdan çok gelişmiş ve özel makinalara sahip Keller Co. A.G. Firması İsviçre'nin Klingau kentinde Novapan markasıyla üç tabakalı yonga levha üretmiştir. Bu, yonga levha endüstrisi için önemli aşamalardan birini oluşturmıştır. Böylece, 1946-1948 yılları modern yonga levha fabrikalarının kuruluş yıllarını oluşturmıştır (KLAUDITZ 1966, s.3-4).

Bu endüstri kolunun ilk olarak Orta Avrupa ülkelerinde doğması ve gelişmesinin nedeni, II. Dünya Savaşının bu ülkelerde yaptığı tahribatın sonucu, diğer yapı malzemelerinde olduğu gibi kereste kullanımında da tasarruf sağlanması ve kereste yerine daha ucuz, kullanımı ve boyutları daha uygun bir yapı malzemesi olarak yeni bir malzemenin ikame edilmesi isteğidir. Ayrıca, çalışmasının olmaması ve boyutlarının elverişliliği gibi nedenler, yonga levhanın mobilya yapımında ve inşaat sektöründe kullanım olanaklarını arttırmıştır (GÖKER 1978, s.72).

Diğer Avrupa ülkeleri örneğin Belçika, Fransa, İngiltere, İtalya, Hollanda, Çekoslovakya ile ABD ve Japonya'da 1949 yılından itibaren yonga levha üretimini gerçekleştirmişlerdir (FISCHBEIN 1957, s.45-47).

3.2. DÜNYA'DA YONGA LEVHA ÜRETİM, DIŞ TİCARET VE TÜKETİM İLİŞKİLERİ

Bu kesimde Dünya yonga levha üretimi, tüketimi ve ticaretinin rejyonlar itibariyle durumu genel olarak incelenmiştir.

3.21. Üretim

Dünya yonga levha üretiminin, yüzde olarak büyük kısmı gelişmiş ülkelerde gerçekleştirilmiştir (Çizelge I). Az gelişmiş ülkelerde gerçekleştirilen üretim miktarı ise düşüktür. Bu miktar 1960 yılında % 2,5 iken, 1980 yılında ancak % 5,6'ya yükselmiştir. FAO'nun tahminlerine göre, 1984 yılında, az gelişmiş ülkelerin yonga levha üretimlerinin toplamının, Dünya yonga levha üretimi toplamı içerisindeki payı % 8,4 olacaktır (ALBIN 1978, s.72). Bu durum yakın gelecekte, bu ülkelerin yonga levha üretimlerinin artacağını fakat Dünya'daki toplam üretim içerisindeki payının düşük kalacağını göstermektedir.

Yonga levha üretiminin artış gösterdiği yıllardan biri olarak 1969 yılı temel alındığında, üretimin miktar olarak az olduğu rejyonlarda 1980 yılındaki üretim artış yüzdesi daha yüksek olmuştur. Gerçekten ilk üç sırayı % 258'lik bir artışla Güney Amerika, % 232 ile Asya, % 210 ile Afrika almaktadır. Diğer rejyonlardaki artışlar ise % 119-% 173 arasında değişmektedir. Öte yandan ülkelerin gelişmişlik düzeyi bakımından üretim artış yüzdelerine bakıldığında, az gelişmiş ülkelerde % 276'lık artış olmasına karşılık, gelişmiş ülkelerde % 177'lik bir artış vardır (FAO 1980, s.241-242). Endüstriyel gelişimini tamamlayamamış ülkeler, genç bir endüstri kolu olması nedeniyle, yonga levha endüstrisindeki gelişmeleri hemen izleyememiş, ancak daha sonra endüstri transferi yoluyla gerekli tesisleri kurmuşlardır. Bu ülkelerde 1960'lı yıllardan

başlıyarak 1970 li yılların başına kadarki dönemde yonga levha endüstrisi gerek ekonomik gerekse teknik açıdan çok hızlı bir gelişme göstermiştir.

Çizelge 1
Dünya Yonga Levha Üretimi (1000 m³)
Tabella 1
Weltproduktion von Spanplatten (1000 m³)

Yıllar Jahre	Gelişmiş Ülkeler İndüstriel- Länder		Az Gelişmiş Ülkeler Entwicklung- Länder		Merkezi Planlı Ülkeler Länder Mit Zentrale Planung		Dünya Toplamı Weltweite Summe	
	Miktar Menge	%	Miktar Menge	%	Miktar Menge	%	Miktar Menge	%
1960	2 559	83.3	70	2.5	436	14.2	3 072	100
1965	7 080	76.8	244	2.6	1 899	20.6	9 223	100
1970	14 689	76.8	638	3.1	3 843	20.1	19 170	100
1975	22 311	73.0	1 216	4.0	7 068	23.0	30 595	100
1980	29 342	72.7	2 253	5.6	8 735	21.7	40 330	100

Kaynak: 1- Yearbook of Forest Products. FAO 1975, 1980.

2- Proceedings of the World Consultation on Wood Based Panels.
FAO 1976, Brussels.

Çizelge 2'de görüleceği üzere, 1971 yılında Dünya nüfusunun yaklaşık 1/9'unu Avrupa oluşturmakta fakat, Dünya'daki toplam yonga levha üretiminin yarıdan fazlasını gerçekleştirerek ilk sırada yer almaktadır. Onu Kuzey Amerika ve S.S.C.B. izlemektedir.

Yine Çizelge 2'den bu üç bölgede kişi başına düşen yonga levha miktarının diğer bölgelerdeki miktardan daha yüksek olacağı sonucu çıkmaktadır.

Çizelge 2
Dünya Yonga Levha Üretimi ve Nüfusu

Tabella 2
Weltübersicht von Spanplatten Produktion und Bevölkerungszahl

Rejyonlar Regionen	Toplam Üretim Produktion Summe			Nüfus Bevölkerungszahl		
	1971		1980	1971		1981 (tahmini)
	(1000 m ³)	%	(1000 m ³)	(Milyon)	%	(Milyon)
Kuzey Amerika	4830	21.2	7828	229	6.4	256
Avrupa	14002	61.5	24019	464	13.2	496
Japonya	373	1.7	950	106	3.2	118
S.S.C.B.	2349	10.3	4695	245	6.4	271
Asya	268	1.2	776	1882	52.6	2378
Güney Amerika	385	1.6	948	282	7.9	374
Afrika	235	1.0	372	354	9.9	452
Okyanusya	338	1.5	743	16	0.4	19
Dünya	22780	100	40330	3578	100	4364
						100

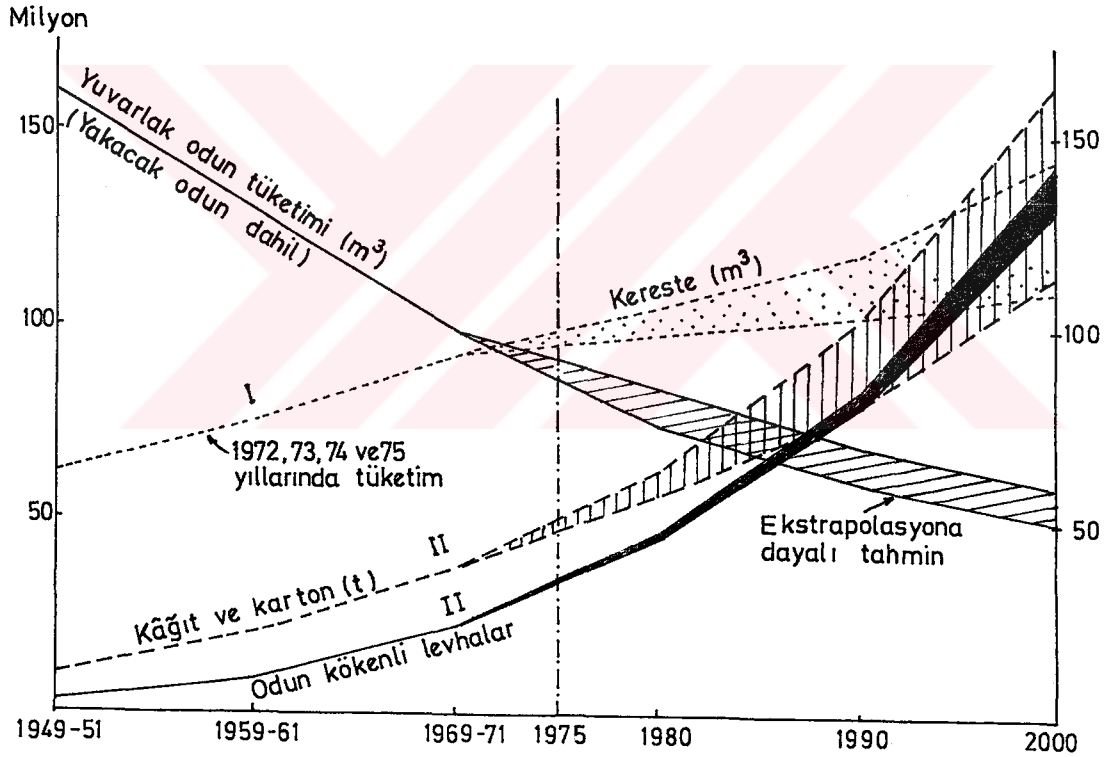
Kaynak: 1- Yearbook of Forest Products, FAO 1980.

2- Proceedings of the World Consultation on Wood Based Panels. FAO 1976, Brussels.

Yonga levhanın keşfedildiği, endüstrisinin en hızlı gelişme gösterdiği ve en çok üretimin yapıldığı Avrupa için 2000 yılına kadar, yapılan projeksiyonlara göre, endüstri odunu ve artık odunlara olacak talep gittikçe artacaktır (Şekil 1). FAO/ECE'nin yaptığı projeksiyonda odun ürünleri ve odun çeşitleri üç grup altında toplanmıştır:

Şekil 1. Avrupa için 1949/51 Yılından 2000 Yılına Kadar Odun ve Odun Ürünlerine Olan Talep Tahmini

Abbildung 1. Gutachtlich geschätzter Nachfrage an Holzprodukten in Europa in den Jahren 1949/51 bis 2000

Kaynak: FAO/ECE "European Timber Trends and Prospects 1950 to 2000" supplement 3 to Volume XXIX of the "Timber Bulletin for Europe," Geneva 1977.

Grup I: Kereste, Kontrplak ve Levhalar (Gövde odunun işlenmesi).

Grup II: Kağıt, Karton, Selüloz, Lif ve Yonga Levha (Endüstri ve Artık odun kullanma).

Grup III: Maden direği, Telgraf direği, diğer yuvarlak odun ve yakacak odun.

Grup I deki ürünlere olan talebin, tüm odun ihtiyacı içinde dengeli bir yükseliş göstereceği, grup III deki ürünlere olan talebin ise gittikçe azalan bir seyir göstereceği tahmin edilmektedir. Bu projeksiyon, ekonomideki ve nüfustaki gelişmeler açısından en olumlu ve en olumsuz haller gözönüne alınarak hazırlanmıştır. Grup II de yer alan kağıt, selüloz ve lif-yonga levhalara olan talebin birbirlerine paralel bir şekilde en hızlı gelişme göstereceği saptanmıştır.

3.22. Dış Ticaret

Dünyanın pekçok ülkesi arasında, birbirine uzaklık ya da yakınlık farkı gözetilmeksizin, orman ürünleri ticareti yapılagelmektedir.

Yonga levhanın dış ticareti, bu endüstri kolunun gelişimine bağlı olarak, diğer orman ürünleri (kereste) ve odundan mamul ürünlerin (kontrplak) dış ticaretine göre çok yenidir. Günümüzde de Güney Amerika, Okyanusya, Afrika gibi bazı rejyonlarda yonga levha dış ticareti küçük değerlerle gerçekleşmektedir. Yonga levha dış ticaretinin en yoğun olarak varolduğu rejyon, bu ürünün ilk olarak üretildiği yer olan Avrupa'dır. Burada, dışalım ve dışsatım aynı ağırlıkta öneme sahiptir.

Dünya'da 1970-1980 yılları arasında, Yearbook of Forest Products 1980'den yararlanılarak yaptığımız hesaplama göre yonga levha dış ticaretindeki gelişim aşağıdaki Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3
Dünya Yonga Levha Dışsatım ve Dışalımının
Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyine Göre Dağılımı

Tabella 3
Die Welt Ausfuhr und Einfuhr von Spanplatten in
den Entwicklungs-und Industrieländern

	Dışalım Einfuhr		Dışsatım Ausfuhr	
	1970 %	1980 %	1970 %	1980 %
Gelişmiş Ülkeler Industrielländer	98	95.8	98.7	98.6
Az Gelişmiş Ülkeler Entwicklungsländer	2	4.2	1.3	1.4
	100	100	100	100

Kaynak: Yearbook of Forest Products. FAO, 1980.

Çizelge 3'den anlaşılabacağı gibi, 1970 de dışalım faaliyetinin % 98'i gelişmiş ülkelerde meydana gelirken ancak % 2 si az gelişmiş ülkelerde göze çarpmaktadır. 1980 de ise durumun genelinde büyük bir değişiklik yoktur. Dikkati çeken husus, az gelişmiş ülkelerin % 4,2 ye varan dışalımını 1970 e nazaran katlanarak artmıştır.

Dışsatımda ise duruma egemen olan gelişmiş ülkelerdir. 1970 ve 1980 yıllarında dışsatıma katılma oranları hemen hemen sabit kalmaktadır.

Yonga levha dış ticareti, kontrplak dış ticareti gibi, birbirine çok uzak rejyonlar ya da ülkeler arasında yoğun olarak yapılmamaktadır. Yonga levha dış ticaret akımlarının büyük bölümünün aynı rejyon içinde kaldığı Çizelge 4'de görülebilir.

Çizelge 4
Yonga Levha Dış Ticaret Akımı (1000 m³)

Tabella 4
Haupthandelsströme für Spanplatten (1000 m³)

Rejiyon Region	1967		1972	
	Miktar Menge	%	Miktar Menge	%
Batı Avrupa'dan Batı Avrupa'ya	965	79.0	2278	80.5
Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya	132	10.9	181	6.4
Batı Avrupa'dan Doğu Avrupa'ya	37	3.0	120	4.3
S.S.C.B.'den Doğu Avrupa'ya	58	4.8	118	4.2
Kuzey Amerika'dan Kuzey Amerika'ya	3	0.3	94	3.3
Doğu Avrupa'dan Doğu Avrupa'ya	25	2.0	38	1.3
T O P L A M	1220	100.0	2829	100.0

Kaynak: ALBIN 1978, S.73.

Birbirine sınır komşusu olan ülkelerin, özellikle Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ülkelerinin kendi aralarında ve diğer ülkelerle, bir başka topluluk olan Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA) ülkelerinde yonga levha dış ticareti daha fazladır (ALBIN 1978, s.72).

Yonga levha dış ticaretinin en yoğun olduğu Avrupa'da bazı ülkelerin 1980 yılı dışsatım ve dışalımını ortaya koymak amacıyla Çizelge 5 düzenlenmiştir.

Çizelge 5 den izleneceği gibi AET ülkelerinin dışsatım ve dışalım toplamı, o yılki toplam yonga levha üretim miktarının sırasıyla % 19,7 ve % 27,4'üdür. Bu da AET ülkeleri topluluğunun dışalımının, dışsatımlarından % 7,7 kadar fazla olduğunu göstermektedir.

Çizelge 5
1980 Yılı Yonga Levha Üretim ve Dış Ticareti (1000 m³)

Tabella 5
Produktion Und Handel Von Spanplatten Im Jahr 1980 (1000 m³)

Ülkeler Länder	Üretim Produktion	Dışsatım Ausfuhr	Dışalım Einfuhr
AET			
Batı almanya	6262	660	971
Fransa	2166	372	386
Belçika-Lux.	1665	1164	111
İtalya	1700	20	483
Hollanda	75	62	520
İngiltere	613	247	1280
Danimarka	317	41	135
İrlanda	48	4	66
İspanya	1330	281	3
Yunanistan	289	5	2
Toplam	14465 (% 100)	2856 (% 19.7)	3966 (% 27.4)
EFTA			
Avusturya	1309	675	27
İsveç	1193	464	50
Finlandiya	809	374	2
İsviçre	613	247	84
Portekiz	427	80	-
Norveç	354	62	79
	4705 (% 100)	1902 (% 40.4)	242 (% 5.1)

Kaynak: Yearbook of Forest Products. FAO, 1980.

Diğer bir topluluk olan EFTA ülkelerinde yonga levha dış ticareti ise daha değişik karakter göstermektedir. Bunlar çoğunlukla orman varlığı açısından zengin olan ülkelerdir. Üretimlerinin yarıya yakın kısmı dışsatıma gitmekte, dışalım yoluyla aldıkları ise üretimlerinin % 5 gibi az miktardadır.

Bu durumda, söz konusu ülkelerin dışsatımcı ülkeler olduğu söylenebilir.

Ayrıca Avrupa ülkelerine dışalım ve dışsatım yönünden bakıldığında, başta gelen dış satımcı ülkeler: Belçika, Luxemburg, İspanya, Avusturya, İsveç, Finlandiya, İsviçre ve Portekiz'dir. Dışalım fazlalığı olanlar ise başta İngiltere olmak üzere Batı Almanya, Hollanda, İtalya, Fransa, Danimarka ve İrlanda gibi ülkelerdir. Bazı ülkeler ise, örneğin Batı Almanya, Fransa, Norveç gibileri birbirine yakın değerlerle dışalım-dışsatım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Dışalım fazlalığı olan İngiltere ve Hollanda'nın hammaddece fakir olmaları nedeniyle, bu ülkelerin geçmişte olduğu gibi gelecekte de aynı konumda kalacakları söylenebilir.

Doğu Bloku ülkeleri, Avrupa yonga levha dış ticaretinde çok büyük bir paya sahip olmasa da, blok içi devletler arasında ve diğer ülkelerle yonga levha dış ticareti yapmaktadır. S.S.C.B., doğu bloku ülkeleri içinde 1980 yılındaki 4,6 milyon m³ üretim ve 267 (bin) m³ yonga levha dış satımı ile başta gelmektedir. S.S.C.B.'nin 1976-1980 yıllarını kapsayan ekonomik plan döneminin sonuna gelmesi nedeniyle, yalnız 1980 yılını göz önüne aldığımızda Doğu Bloğu ülkeleri içinde S.S.C.B. den sonra en güçlü dışsatımcı ülkenin Romanya olduğu görülür. Aynı yıl için dışalımın en fazla gerçekleştirdiği ülkeler de D.Almanya, Polonya, Çekoslovakya şeklinde sıralanabilir (Çizelge 6).

Doğu Bloğuna dahil ülkelerde yonga levha üretimi, Batı Avrupa ülkelerinin üretimlerine kıyasla miktar olarak hem daha azdır hem de üretilen yonga levhaların kaliteleri düşüktür (BAUER 1973, s.204). Bu nedenle, başta S.S.C.B. olmak üzere anılan diğer ülkeler, beş yıllık ekonomik planlarında bu endüstri kolu için gereken yatırımları yapmaya karar verip uygulamaya geçmişlerdir. Yeni yatırımlarla yonga levha üreti-

minde uluslararası standartlara ulaşmayı, düzgün yüzeyli ve kaliteli mamuller üretmeyi hedeflemektedirler (MAYDELL 1977, s.1376; GUZERA 1978, s.1319). Böylece Dünya yonga levha ticaretinde daha etkin konuma gelmeyi amaçlamaktadırlar.

Çizelge 6
Doğu Bloğu Ülkelerinin Yonga Levha Üretim ve Ticaretleri (1000 m³)

Tabella 6
Produktion und Handel in Osteuropäischen Staaten
Von Spanplatten (1000 m³)

Ülkeler Länder	Üretim Produktion		Dışalım Einfuhr		Dışsatım Ausfuhr	
	1975	1980	1975	1980	1975	1980
S.S C.B.	3994	4675	-	-	274	267
Polonya	692	1087	203	169	25	5
Doğu Almanya	624	735	246	180	-	-
Romanya	756	992	-	-	306	230
Çekoslavya	344	592	118	73	6	1
Yugoslavya	413	812	71	12	26	41
Bulgaristan	249	327	2	-	10	21
Macaristan	215	263	44	51	22	9

Kaynak: Yearbook of Forest Products. FAO, 1980.

3.23. Tüketim

İstatistiklerde doğrudan yonga levha tüketimine ilişkin bilgiler mevcut bulunmamaktadır. Bu nedenle tüketim hesaplanmasında Tüketim = Üretim + Dışalım - Dışsatım formülü kullanılmıştır. Buna göre bulunan miktarlar esas alınarak yonga levha tüketimi incelenmiştir.

Bilindiği gibi, bireylerin tükettiği odun kökenli levha ürünleri, diğer mallarda olduğu gibi bireylerin bulunduğu rejiyondaki kişi başına düşen Gayri Safi Milli Hasıla ile bağlıdır. Levha ürünlerinden kontrplak, lif levha ve yonga

levha tüketimi, Gayri Safi Milli Hasılanın yüksek olduğu rejyonlarda az olduğu rejyonlara göre daha fazladır. Nitekim, Kuzey Amerika kontrplak ve lif levha, Avrupa ise yonga levha tüketiminde en başta gelmektedir. 1971 yılı için verilen kesin rakamlarda olduğu gibi, 1981 yılı için yapılan tahminlerde de bu durum aynıdır (Çizelge 7).

Çizelge 7
1971 ve 1981 Yıllarında Her Bin Kişinin Tükettiği
Odun Kökenli Levha Ürünleri

Tabella 7
Verbrauch von Holz-Werkstoffen pro Tausend
Einwohner in Jahren 1971-1981

Rejyonlar Regionen	Kişi Başına Düşen GSMH Pro Person (ABD \$)		Kontrplak Sperrholz (m ³)		Yonga Levha Spanplatten (m ³)		Lif Levha Faserplatten (m ³)	
	1971	1981(X)	1971	1981(X)	1971	1981(X)	1971	1981(X)
Kuzey Amerika	4850	6483	90	142	21	62	35	38
Avrupa	2100	3093	14	22	30	72	9	10
Japonya	1990	3310	70	115	5	23	10	12
S.S.C.B.	1880	3117	10	18	9	28	5	11
Asya	162	217	0.3	2	0.1	0.5	0.2	0.5
Güney Amerika	540	735	4	9	2	7	2	2
Afrika	210	283	1	3	0.4	2	0.3	1
Okyanusya	2680	3653	14	17	13	50	13	14

Kaynak: Proceedings of the World Consultation on Wood-Based.
Panels, FAO 1976, S.62-62, Brussels.

(X): Tahmini değerler.

Tüketilen yonga levha miktarı; o rejyonlarda gerçekleştirilen üretim miktarlarında olduğu gibi, üretimin yüksek olduğu rejyonlarda yüksek, az olduğu rejyonlarda ise az (Çizelge 8). Zira yonga levha dış ticareti faaliyeti bu paralelliği bozacak kadar büyük değildir.

Çizelge 8
Rejiyonlardaki Yonga Levha Tüketim Oranları

Tabella 8
Prozentuale Aufgliederung des Verbrauch von Spanplatten in Regionen

Rejiyonlar Regionen	Tüketim Oranı Verbrauch %
Afrika	1.17
Kuzey ve Orta Amerika	20.29
Güney Amerika	2.26
Asya	4.66
Avrupa	59.09
Okanusya	1.64
S.S.C.B.	10.89
Toplam	100
Gelişmiş Ülkeler	93.93
Az Gelişmiş Ülkeler	6.07

Kaynak: Yearbook of Forest Products.
FAO, 1980.

Öte yandan tüketimin gelişme eğilimlerine bakıldığında 1979'e göre 1974 yılında ve 1974'e göre de 1980 yılında rejiyonlardaki yonga levha tüketiminin nisbi artışları farklı değerler almaktadır. Örneğin Güney Amerika'da ilk periyodda % 113,2 lik ve ikinci periyodda % 42,7 lik bir artış görülürken, S.S.C.B. de % 80,3 ve % 32 lik bir artış göstermiştir. 1974-1980 periyodunda en yüksek nisbi tüketim artışı Asya ve Afrika rejiyonlarında gerçekleşmiştir (Çizelge 9).

Yonga levha tüketiminin bazı Avrupa ülkeleri itibariyle gözden geçirilmesi amacıyla Çizelge 10 düzenlenmiştir.

Çizelge 9
Yonga Levha Tüketimi ve artışı

Tabella 9
Verbrauch bzw. Zunahme des Verbrauchs von Spanplatten nach Jahren

Rejiyonlar Regionen	Miktar (1000 m ³) Menge			Artış (%) Zunahme	
	1970	1974	1980	1970-1974	1974-1980
Dünya Toplamı	19142	31487	40465	64.5	28.4
Afrika	180	273	477	51.6	74.7
Kuzey-Orta Amerika	3521	6185	8211	75.6	32.8
Güney Amerika	302	644	919	113.2	42.7
Asya	609	997	1887	63.7	89.2
Avrupa	12365	19502	23911	57.7	22.6
Okyanusya	316	553	665	75.0	20.2
S.S.C.B.	1849	3333	4408	80.3	32.0
Gelişmiş Ülkeler	18459	30239	38007	63.8	25.6
Az Gelişmiş Ülkeler	683	1248	2458	82.8	96.9

Kaynak: Yearbook of Forest Products. FAO, 1980.

Çizelge 10'un izlenmesinden görüleceği üzere Batı Almanya kişi başına tüketim yönünden Avrupa ülkeleri içinde en önde gelmektedir.

Endüstrileşmiş ülkelerde görülen ekonomik durgunluklar, diğer sektörlerde olduğu gibi, ormancılık ve orman ürünleri endüstrisini de etkilemektedir. Özellikle inşaat sektöründe görülen durgunluğun etkisi, ormancılık ve orman ürünleri endüstrisi ile yakın ilgisi nedeniyle, bu sektörde de hissedilmektedir. Dünya ekonomik durgunluğunun, az gelişmiş ülkelerde orman ve orman ürünleri ve tüketimleri üzerindeki etkilerinin sayısal olarak açıklanması istatistik verilerin yetersizliği nedeniyle olanaksızdır. Ancak bir örnek olması itibarıyla endüstrileşmiş bir ülke olan İsviçre için 1973 -

1974 enerji krizi ile başlayan 1975 ekonomik durgunluğunun ormancılık ve orman ürünleri endüstrisi üzerindeki etkileri incelendiğinde, diğer orman ürünlerinde olduğu gibi, yonga levha tüketiminde de bu dönemde azalma saptanmıştır (BITTİĞ, 1978, s.301). Yedi yıllık periyod içinde 1975 yılı İsviçre'nin kereste ve yonga levha tüketiminin, en az olduğu yıldır (Çizelge 11). Konjonktürün yükselmeye başlaması ile tüketim de artmıştır.

Çizelge 10

1971 Yılında Bazı Ülkelerde Bin Kişinin Tükettiği Yonga Levha Miktarı

Tabella 10

Verbrauch von Spanplatten in den verschiedenen Ländern im Jahre 1971

Ülkeler Länder	Miktar (m ³) Menge	Ülkeler Länder	Miktar (m ³) Menge
Batı Almanya	42.3	Belçika	30.9
Norveç	38.6	İsveç	29.0
İsviçre	38.4	Fransa	18.7
Finlandiya	35.3	İtalya	13.6
Dinamarca	33.7	İspanya	10.0
Avusturya	31.7	İngiltere	9.5
		S.S.C.B.	11*

Kaynak: Bauer 1973, Maydell 1976.

(*): 1972.

Öte yandan, yonga levha tüketiminin durumu zamana bağlı olarak diğer levha türleri olan lif levha ve kontrplak tüketimi ile karşılaştırıldığında, 1963'de Avrupa'da yonga levha tüketim değerleri, birbirine yakın iken, bu yıldan sonra yonga levha lehine bir gelişme kaydedilmiştir. Lif levha ve kontrplak tüketim trendi düzgün bir yükseliş gösterirken, yonga levha tüketim trendindeki yükseliş hızlı olmuştur (Şekil 2).

Çizelge 11

İsviçre'de 1970'den 1977'ye Kadar Kereste ve Yonga Levha Tüketim İndeksi

Tabella 11

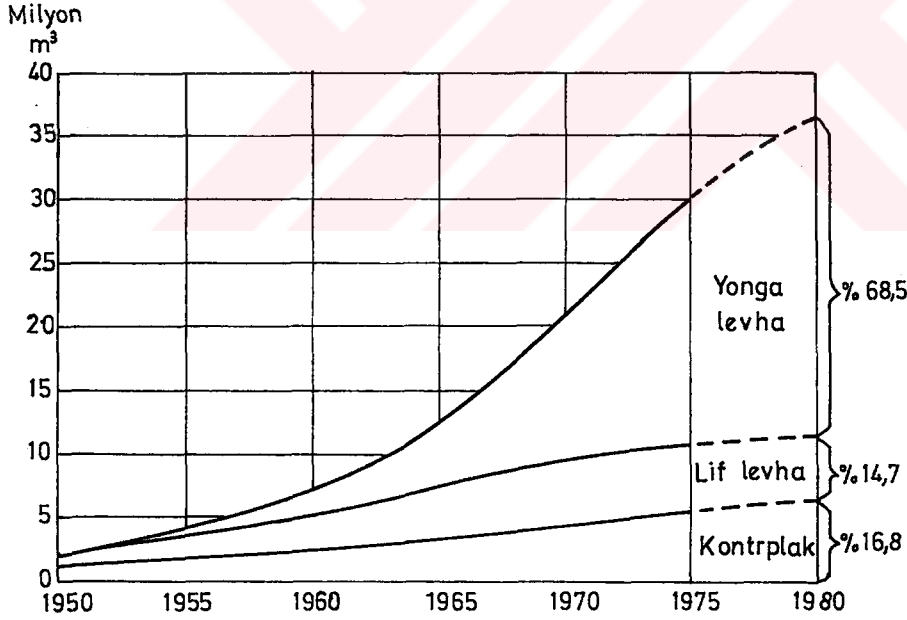
Verbrauch von Schnittholz und Spanplatten in
der Schweiz von 1970 bis 1977

Ürünler	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Kereste Tüketimi	100	111	116	115	99	77	89	115
Yonga Levha Tüketimi	100	103	120	136	128	99	109	113

Kaynak: Bittig 1978.

Şekil 2. Avrupa'da 1950-1980 Yılları Arasındaki Levha Ürünle-
ri Talebinin Gelişimi

Abbildung 2. Nachfrage Entwicklung an plattenprodukten in
Europa in den Jahren 1950-1980

Kaynak: Stegmann 1977, s.863.

Buna göre yonga levha tüketimi, 1980 yılı levha ürün-
leri tüketiminin 2/3 ünü oluşturmaktadır.

4.0. TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİ KURULUŞLARININ ÖZELLİKLERİ

Yonga levha endüstrisinin yapısının belirlenebilmesi için, bu endüstri kolunun ülkemizdeki gelişiminin, birimleri olan yonga levha fabrikalarının mülkiyet biçimleri, kapasiteleri, endüstrinin işgücü durumu ve fabrikaların kuruluş yerlerinin incelenmesi yararlı olacaktır.

4.1. TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN GELİŞİMİ

Türkiye'de uygulanan ekonomi politaka gereği, diğer endüstri kollarında olduğu gibi, yonga levha endüstrisinde de bazı kolaylıklar sağlandığı söylenebilir. Yonga levha üretimi, ilk kez 1954 yılının son aylarında İstanbul Kartal'da "SUNTA" Tahta Sanayi T.A.Ş.'nin fabrikasında başlamıştır. Dünya'da yonga levha endüstrisinin gelişimi kısmında değinildiği üzere, bu yıllar Almanya ve İsviçre gibi ülkelerin dışında da yonga levha üretiminin başladığı yıllardır.

Yonga levha endüstrisi, 1963 de başlayan planlı kalkınma dönemlerinde daha hızlı bir gelişim göstermiştir (DPT 1977, s.16). İkinci yonga levha fabrikası, yine İstanbul Halıkalı'da Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının son yılı olan 1967 yılında Modern Kontrplak Fabrikası adını taşıyan bir kuruluşa ilave edilerek faaliyete geçmiştir. İkinci Beş Yıllık

Kalkınma Planında, yonga levha üretiminin parke ile birlikte son yıllarda önemli gelişmeler gösterdiği ve bu gelişmenin devam edeceği belirtilmiştir (DPT 1967, s.398). Bu plan döneminde, teşvik tedbirlerinin sonucu olarak 1971 yılında Bursa-İnegöl'de "İstaş", Isparta'da "Orma" ve 1972 yılında Kastamonu'da "Yongapan" fabrikaları kurulmuştur.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, yonga levha ve mobilya üretiminin, orman ürünleri işleme sanayii içinde ağırlıklı bir yeri vardır. Bu planda, uzun dönem (1972-1995) gelişme hedefleri içinde Dünya orman ürünleri sanayiinde daha düşük kaliteli hammadde işlenmesi yönündeki gelişmeye paralel olarak, bu sektörde en hızlı artışın yonga levha üretiminde olması beklenmektedir, denilmektedir. Ayrıca yine bu planda, 1987 lerden sonra mobilya sanayiinin ağırlık kazanması ve levha üretiminin de hızlı gelişmesiyle bu sektörde ileri ülkelere benzer bir üretim bileşiminin oluşması beklenmektedir, denilerek yonga levha üretiminin artışı öngörülmektedir (DPT 1973, s.345-346).

Öte yandan bu planda yer alan yonga levhanın inşaat, dekorasyon ve mobilya üretiminde, kerestenin yanı sıra kontrplak ve lif levhayı da artan bir şekilde ikame ederek ağırlık kazanması ve ayrıca hammaddenin daha ileri aşamada işlenerek dışsatım yapılması ilkesi çerçevesinde bu dönemde mobilya ve yonga levha gibi bazı yeni malların dışsatımında yer alması beklenmektedir (DPT 1973, s.346-352), ifadesi ile yonga levha talebinin artacağı yargısından yola çıkılmaktadır. Ayrıca toplam özel kesim yatırımlarında yonga levhanın tek başına % 40 oranına ulaşacağı tahmini, özel kesime bu konuda daha fazla ağırlık verildiğini de göstermektedir. Bu dönemde 3 özel, 2 de kamu kesimine ait yonga levha fabrikası işletmeye açılmıştır. Böylece 1977 yılı sonunda Türkiye'de 8'i özel ve 2'si kamu kesimine ait olmak üzere 10 yonga levha fabrikası kuruluşu mevcuttur.

Yine 1975-1976-1977 yıllarında, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca 48'i özel, 2'si kamu kesimine ait olmak üzere toplam 50 adet teşvik belgesi verilmiş olup, bunların IV. Beş Yıllık Plan döneminde işletmeye açılacağı varsayılmıştır (TEKE 1978, s.22). III. Beş Yıllık Planda yonga levha ve mobilya üretiminde olumlu bir hızlanma gerçekleşmiş ve özel kesimin yapacağı yatırımlar Dördüncü Plan dönemine kaymış bulunmaktadır (DPT 1979, s.511-512) ki, bu hususa IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında da değinilmiştir.

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri içinde yer alan, mobilya kurulu kapasitesinin ileri teknolojiye uygun niteliğe kavuşturmak ve bu sanayii dalının, başta yonga levha olmak üzere, diğer darboğazlarını da gidermek suretiyle yakın bir gelecekte dış mobilya pazarlarına yerleşme gerçekleşmiş olacaktır, ifadesiyle dışsatım için III. Kalkınma Planında mobilya ve yonga levha düşünülmüşken, burada öncelikle mobilya dışsatımı amaçlanmıştır (DPT 1979, s.512).

Bu planın, orman sanayiine ilişkin ilkeler ve politikalar kısmında, kamu kesiminin, Orman Kooperatiflerinin ve Halk Şirketlerinin de orman sanayii kurumları kurmalarının desteklenmesi öngörülmektedir (DPT 1979, s.515). Böylece diğer planlı dönemlerden farklı olarak, dolaylı da olsa küçük tasarruf sahiplerinin de orman ürünleri endüstrisi tesisleri kurmaları özendirilmiştir.

Kamu girişimciliği ile kurulan yonga levha fabrikaları, esas itibariyle kereste ve kontrplak fabrikalarının artıklarının değerlendirilmesi ve mobilya endüstrisi ile inşaat sektörünün talep ettiği yonga levhanın üretimi amacıyla kurulmuşlardır. Özel sektörün yonga levha endüstrisine yönelmesindeki temel amaç ise mobilya endüstrisine malzeme sağlamaktır. Gerçekten, özel sektör fabrikalarından 16'sında yaptığımız anket sonuçlarına göre bunların tamamının mobilya endüstrisi-

nin yonga levha ihtiyacını karşılamaya yönelik oldukları ve bunlardan 11'nin inşaat sektörüne de malzeme sağlamak için kuruldukları saptanmıştır. İki özel sektör fabrikası da, mobilya yapımı ve inşaat sektörü ile birlikte karoseri, ambalaj, vagon yapımı vb. gibi diğer kullanım alanlarına, yonga levha vermek düşüncesiyle kurulmuşlardır.

Görülüyor ki, adı geçen planlarda, orman ürünleri endüstrisi içinde yonga levha endüstrisi önemli ve özel bir yer almaktadır. 1982 yılında Türkiye'de kamu kesimine, kooperatif şirketlerine, özel kesime ait ve bazıları yakın gelecekte üretime başlamak üzere olan 29 adet yonga levha fabrikası vardır.

4.2. MÜLKİYET BİÇİMLERİ

Türkiye'de diğer orman ürünleri endüstrisinde olduğu gibi, yonga levha endüstrisinde de kamu ve özel kesim kuruluşları faaliyette bulunmaktadır. Bu endüstri kolundaki ilk tesis daha önce de değinildiği gibi, özel sektör tarafından kurulmuş ve yaklaşık yirmi yıl sonra kamu kesimi de bu sahada faaliyet göstermeye başlamıştır.

1982 yılında Türkiye'de mevcut bulunan 29 yonga levha fabrikasından dört adedi kamu kesimine aittir. Bunlardan halen üçü çalışır durumda olup biri de kuruluş aşamasındadır. Bu alanda faaliyet gösteren kamu kuruluşları Orman Ürünleri Sanayii Kurumu (ORÜS) ile Makina Kimya Endüstrisi Kurumu (M.K.E.K.) dur.

Özel sektörün bıçkı, kontrplak, kaplama levha, v.b. orman ürünleri endüstrisindeki hakimiyeti, yonga levha endüstrisinde de görülmektedir (Resim 1).

Resim 1. Özel Sektöre Ait Bir Yonga Levha Fabrikasından Görünüş ("Sunta" Kartal).

Bild 1. Ein Beispiel von privaten Spanplattenwerken ("Sunta" Kartal).

(Photo: A.EKİZOĞLU)

Ancak, özel kesime ait olan yonga levha fabrikalarının büyük kısmı (24 adedi) "Sermaye Şirketleri" grubu içine giren Anonim Şirketler tarafından kurulmuştur. Bunun başlıca nedeni yonga levha endüstrisinin hem uzun vadeli oluşu hem de büyük sermayeyi gerektirmesidir. Bu nedenledir ki, yonga levha endüstrisi kuruluşları anonim şirketler şeklinde örgütlenerek gereken sermayeyi sağlamaya çalışmışlardır. Ayrıca anonim şirketlerin "tahvil" çıkarma yolu ile uzun vadeli borçlanma ve sermaye arttırımı olanaklarının bulunması, bu sahada anonim şirketlerin kurulmasına diğer bir nedendir.

Yonga levha sahasında faaliyet gösteren Anonim Şirketlerin bazıları (Setaş, Devrektaş, İstaş) halka açık Anonim Şirketler şeklinde olup, ortak sayıları 4 bine kadar ulaşmak-

tadır. Ancak bunların bir kısmında "İstaş" örneğinde görüldüğü gibi, başlangıçta ortak sayısı yüksek iken, sonradan bazı ortakların paylarını satmaları nedeniyle ortak sayıları azalabilmektedir. Büyük sayıda ortağı olmayan yonga levha endüstrisi alanında faaliyet gösteren diğer anonim şirketler ise, Türkiye'de mevcut anonim ortaklıkların büyük çoğunluğunda görüldüğü gibi, sorumluluk esasını bertaraf etmeye yarayan "aile ortaklığı" görünümü içindedir (İMREGÜN 1979, s.255).

1969 tarihli 1163 sayılı kooperatif yasasının 70. maddesine dayanılarak kurulmuş olan "Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliği" yine anılan yasanın aynı maddesi uyarınca bu endüstri kolunda faaliyete geçmiştir*. Yaklaşık 30 kooperatif ve toplam 5000-6000 üyeden oluşan kooperatifler birliğinin yonga levha endüstrisi alanında faaliyet gösteren tek örneğini Giresun'da KÖYKOBİR oluşturmaktadır. 1163 sayılı kooperatifler kanununun, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatif Birliğine belli koşulların yerine getirilmesi halinde sağladığı muafliklara karşın, kooperatiflerin bu endüstri kolundaki faaliyetleri azdır. Bunda kooperatiflerin eğitim, yönetim, finansman vb. gibi sorunlarının etkili olduğu söylenebilir.

4.3. KAPASİTELERİ

Az gelişmiş ülkelerde genel olarak 1) tüketimin azlığı, 2) taşıma giderlerinin yüksekliği, 3) yonga levha dış ticaretinin çok önem kazanmamışlığı gibi nedenler, fabrika kapasitelerinin düşük olarak tayininde etkindir (NEUMANN 1970, s.208-210).

*1163 Sayılı Kooperatifler Yasası (Kabul Tarihi: 24.4.1969, Yayın Tarihi: 10.5.1969).

Bu tesbitin doğruluğu ülkemizde bulunan yonga levha fabrikalarının büyük çoğunluğunun kapasiteleri 100-200 m³/gün oluşu ile de belirmektedir. Yonga levha endüstrisi alanında bugün en gelişmiş ülkelerden biri olan Batı Almanya'da 15-20 yıl önce yani 1964-1970 yılları arasındaki optimal kapasite düzeyi bizim bugünkü düzeyimize benzemekte idi (Çizelge 12). Ülkemizde yakın yıllarda kurulan fabrikaların kapasiteleri önceki yıllarda kurulanlara göre daha yüksek olduğu halde, 1978 yılında B.Almanya'da optimal kapasite olarak kabul edilen 400 m³/gün kapasiteden çok geridedir (ALBIN 1978, s.75).

Çizelge 12
Türkiye'deki Yonga Levha Fabrikalarının Normal Kapasiteleri

Tabella 12
Normale Kapazitäten der Spanplattenwerke in der Türkei

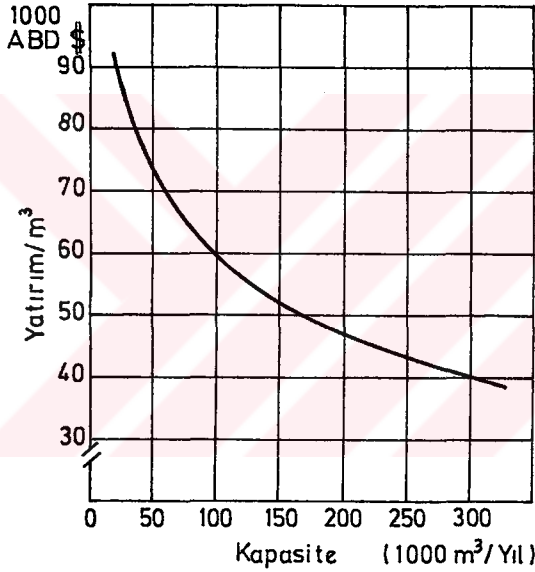
Adı Name	-100 m ³ /gün	Adı Name	100-200 m ³ /gün	Adı Name	200+ m ³ /gün
1- Bolu (Orüs)	50	1- M.K.E.K.	120	1- Sumaş	240
2- Ayancık (Orüs)	80	2- Bilgihan	120	2- Sunta	285
3- Enerel	80	3- Samedoğlu	120	3- Cisan	305
4- Gentaş	85	4- Vezirköprü (Orüs)	150	4- Yongapan	360
5- Yapta	90	5- Masstaş	153	5- Orma	450
6- İstaş	100	6- Düzsarı	160		
		7- Setaş	160		
		8- Suntasan	160		
		9- Yontaş	160		
		10- Köykobir	167		
		11- S.F.C.	170		
		12- Cumhursarı	170		
		13- Devrektaş	180		
		14- Düzbağ	180		
		15- Tever	180		
		16- Yetsun	180		
		17- Yongasan	200		
		18- Yonsarı	200		

Kaynak: O.G.M. Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı Kayıtları.

Yukarıda değinilen nedenlere ilaveten ayrıca, yonga levha fabrikalarının kapasiteleri ile yatırım miktarı arasında da sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Gerçekten yatırım tutarı arttıkça, kapasite de artmaktadır. Yapılan hesaplara göre, küçük kapasiteli fabrikalarda beher m^3 üretim için gereken yatırım miktarı daha fazla olmaktadır. Bu durumu aşağıdaki sekilden açıkça izlemek mümkündür (Şekil 3).

Şekil 3. Yonga Levha Üretiminde Yatırım-Kapasite İlişkisi

Abbildung 3. Zusammenhang zwischen Investition und Kapazität (m^3) eines Werkes

Kaynak: Proceedings of the Consultation on Wood Based Panels, FAO 1976, s.358, Yeni Delhi.

Yine yonga levha fabrikalarında kapasite, üretimi yapılan yonga levhanın kalınlığına göre de değişmektedir. Bu konuda yaptığımız tespiti göre, örneğin 4 mm ile 40 mm kalınlıktaki yatay yonga levha üreten "Masstaş" yonga levha fabrikasında, 30 mm kalınlığında yonga levha üretimi yapıldığında, günlük kapasite $120 m^3$ /gün iken, 6 mm kalınlığında yonga levha üretimi yapıldığında ise günlük kapasite $80 m^3$ /gün dolayındadır.

Öte yandan ülkemizdeki yonga levha fabrikalarının kapasite kullanım oranlarını belirleyebilmek amacıyla bazı fabrikalara ait sağlanabilen fiili kapasite değerleri ile normal kapasite değerlerinin karşılaştırılabilmesi mümkündür (Çizelge 12-13). Ancak, bu karşılaştırmaya esas olan değerler yonga levha endüstrisindeki kapasite kullanım oranının kesin olarak göstermeye yeterli olmamaktadır.

Çizelge 13

Türkiye'de Bazı Yonga Levha Fabrikalarının Fiili Kapasiteleri(*)

Tabella 13

Effektive Kapazität der verschiedenen Spanplattenwerke in der Türkei

Adı Name	0-100 m ³ /gün	Adı Name	100-200 m ³ /gün	Adı Name	200+ m ³ /gün
Bolu (Orüs)	50	Bilgihan	100	Sunta	210
Enerel	60	Masstaş	120		
Ayancık (Orüs)	80	Köykobir	120		
İstaş	90	Yongapan	120		
Setaş	100	Cisan	140		
Gentaş	60	S.F.C.	150		
		Yonsan	150		
		Devrektaş	160		
		Düzsan	140		
		Tever	160		
		Orma	200		

(*) Anket yapıldığı anda verilen değerlerdir.

Zira, yonga levha fabrikalarındaki normal kapasiteler ile fiili kapasiteler arasındaki ilişkiler üzerinde çeşitli etkenlerin rolü bulunmaktadır. Bu etkenlerin başlıcalarını enerji kesintisi, odun hammaddesi ve yapıştırıcı madde teminindeki güçlükler, yedek parça bulunamaması gibi nedenler oluşturmaktadır. Enerji kesintisi, hem kamu hem de özel kesim

fabrikalarını etkilerken, odun hammadresi teminindeki güçlük yalnız özel kesim fabrikalarını etkilemektedir. Yedek parça sorunu da, dışalımın yapılmasındaki bürokratik güçlükler yüzünden, kamu kesimi fabrikalarının kapasitelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

4.4. İŞGÜCÜ

Yonga levha fabrikalarındaki işgücü, öteki endüstri kuruluşlarında olduğu gibi, biri karar-denetim, diğeri üretim (uygulama) olmak üzere iki farklı düzeydeki personelden oluşmaktadır.

Karar-denetim düzeyinde kapital sahipleri, müdürler, şefler, memurlar; üretim (uygulama) düzeyinde ise teknisyenler, ustabaşılar, işçiler bulunmaktadır (AKAT 1980, s.533).

Anket yaptığımız 16 özel kesim yonga levha fabrikasından çok ortaklı ve kooperatif şirketlere ait olanlarında, karar-denetim düzeyinde bulunan birey sayısı az ortaklı olanlara göre daha fazladır. Yonga levha fabrikalarındaki karar-denetim düzeyinde bulunan müdürler, şefler ve memurların sayısı kesin sayılarla saptanamamıştır. Çünkü çok kısa zaman aralıkları ile şefler, müdürler değiştiği ve entegre nitelikteki tesislerde karar-denetim düzeyindeki personelden yalnızca yonga levha ile ilgilenenler ayırt edilmediği için yaklaşık değerler saptanmıştır (Çizelge 14). Yönetici elemanların büyük bir kısmı (% 70) hissedar durumunda olup diğerleri ise profesyonel yönetici niteliğindedir. Çalışan teknik elemanlar ise çoğunlukla elektrik, makina, kimya, orman ve orman endüstri mühendislerinden oluşmaktadır. Bunlar arasında yer alan ve sayıları 8-12 arasında değişen orman mühendislerinin toplam 7 özel kesim yonga levha fabrikasında çalıştığı saptanmıştır. Orman Endüstri mühendislerinin ise çoğunlukla kamu

kesimine ait yonga levha fabrikalarında görev aldıkları görülmüştür.

Çizelge 14
Türkiye'de Yonga Levha Endüstrisindeki İşgücü Durumu
Tabella 14
Arbeitskraefte in Spanplattenindustrie in der Türkei

Karar-Denetim Düzeyi	Yönetici Eleman Teknik Eleman Büro Personeli (Memurlar)	415	% 10.1
Üretim Düzeyi (Uygulama)	Vasıflı İşçi Vasıfsız İşçi	750 2917	% 18.4 % 71.5
TOPLAM		4082	% 100

Ayrıca anket yaptığımız 16 adet özel kesim yonga levha fabrikalarından 7 sinin bağlı oldukları firmaların merkezleri İstanbul'da bulunmakta olup, bu genel merkezlerde çeşitli meslek gruplarından 5-10 adet şefler, müdürler, memurlar da istihdam edilmektedir.

Çizelge 14 den görülebileceği üzere, işçiler fabrikada bulunan tüm çalışanların % 90'nı oluşturmaktadır. İşçilerin çoğunluğu vasıfsız işçilerdir. Fabrikada bulunan vasıflı işçiler de belli bir eğitim görmemiş, ancak önce vasıfsız işçi olarak çalışmaya başladıkları fabrikalarda zamanla bazı bilgi ve tecrübe kazanmış olan işçilerdir. Yeni kurulan fabrikaların vasıflı işçileri ise, mevcut fabrikalardan daha iyi ücret ve sosyal haklar verilmek suretiyle sağlanmaktadır.

Yonga levha endüstrisinde çalışan işçiler; diğer orman işlerinde ve kereste endüstrisi işçileri gibi devamlı ve geçici işçi niteliğinde olmayıp, yalnızca devamlı işçi niteli-

gindedirler. Ancak, işçilerin devamlı olma nitelikleri fabrikalarda hammadde yetersizliğinin ve önemli arızaların üretimi büyük ölçüde aksatması, konjonktüre bağlı olarak üretim miktarlarının azalması ve işçi sayısını etkileyecek modernleşme gibi durumlar dışında değişmemektedir. İşçilerin tamamı erkek işçi olup, 30-40 yaş grubunda bulunmaktadır.

Yonga levha fabrikaları genellikle 8'er saatlik iki veya üç vardiya şeklinde çalışmaktadırlar. İşçilerin çalıştıkları vardiyalar periyodik olarak değişmektedir.

Yonga levha fabrikalarının istihdam olanakları üzerinde, fabrikanın teknik gelişmişlik düzeyi, kapasite ve bulunduğu yer gibi etkenler etkili olmaktadır (Çizelge 15).

Çizelge 15

Yonga Levha Endüstrisinde İşlendirme Yatırım İlişkisi (Batı Afrika-Asya)

Tabella 15

Zusammenhänge zwischen Investition und Arbeitsplatz
in der Spanplattenindustrie

ÖĞELER	Bison Firması (1976) (Batı Afrika)		Fahrni Firması (1976) (Asya)	
	(a)	(b)	(a)	(b)
Kapasite (m ³ /yıl)	5400	40000	6750	40000
İşçi Sayısı (3 vardiya)	135	75	120	120
Teknik ve Büro Personeli	32	46	47	68
Yatırım Tutarı (MİO.DM.)	5	19	6,825	24,5
Bir Kişilik İstihdam İçin Yatırım Miktarı (1000 DM)	65	268	78,5	227

Kaynak: ALBIN 1978, S.79.

Çizelge 15 de (a) sütunu işgücü yoğun küçük kapasiteli, (b) sütunu ise orta büyüklükteki fabrikaların değişik özelliklerini göstermektedir. Burada görüldüğü gibi küçük kapasiteli

yonga levha fabrikaları bazı hallerde daha fazla sayıda işçiye istihdam olanağı sağlamaktadır. Dolayısı ile aynı fabrikalarda bir kişiyi istihdam edebilmek için daha az yatırım gerekmektedir. Yine görülebileceği gibi kapasitenin artmasıyla çalışan işçi sayısı da buna paralel olarak artmayıp azalabilmektedir. Bu genel değerlendirmeye dayanılarak denilebilir ki, ülkemizde bulunan yonga levha fabrikalarının çoğu orta derecede kapasitede olduklarından bir kişiye istihdam olanağı sağlamak için gereken yatırım tutarı işgücü yoğun olan küçük kapasiteli yonga levha fabrikalarına göre daha fazla olmaktadır.

4.5. KURULUŞ YERLERİ

Özel kesim ve kamu kesimine ait yonga levha fabrikalarının kuruluş yerleri, Harita I de gösterilmiştir. Özellikle kamu kesimine ait kereste fabrikalarının yoğun olarak bulunduğu Karadeniz Bölgesi, özel ve kamu kesimi yonga levha fabrikalarının da yoğun olduğu bölgedir (Çizelge 16).

Yalnızca Doğu Anadolu Bölgesinde yonga levha fabrikası bulunmamaktadır. Diğer bölgelerde bulunan yonga levha fabrikalarının toplamı ise, yaklaşık olarak Karadeniz Bölgesinde bulunan fabrika sayısı kadardır. Ayrıca, Teşvik belgesi olan ve arsa alımı v.b. girişimlerde bulunan firmaların da yeğledikleri bölge yine Çizelge 16 da görüldüğü gibi Karadeniz ve Marmara Bölgesidir.

Genel olarak yonga levha fabrikalarının kuruluş mevkileri, il ve ilçe merkezlerine 5-10 km uzaklıkta bulunmaktadır. Bu fabrikaların çoğunluğu kentler arası karayolu üzerinde bulunmaktadır; kıyı kesiminde bulunanlar ise hem karayolu hem de deniz yolu ulaşımından yararlanacak konumdadır.

Çizelge 16
Yonga Levha Fabrikalarının Bölgelere Dağılımı

Tabella 16
Regionale Verteilung der Spanplattenwerke

Coğrafi Bölgeler Geographische Regionen	Fabrika Sayısı Zahl der Werke	Tesvik Belgesi Olanlar Werke mit "Pioneere Status"
Karadeniz Bölgesi	14	10
Marmara Bölgesi	5	13
Ege Bölgesi	4	5
Akdeniz Bölgesi	3	4
İç Anadolu Bölgesi	2	4
Doğu Anadolu Bölgesi	-	-
G.Doğu Anadolu Bölgesi	1	1
Toplam	29	37

Fabrikaların yerleşim merkezlerinden uzakta kurulu olması, üzerinde bulundukları arazi parçasının elverişli büyüklükte ve uygun fiyatta olması ileride fabrika alanının genişlemesi yönünden kolaylıklar sağlamaktadır. Gerçekten yonga levha fabrikalarında, gerek ekonomik gerekse teknik nedenlerle belirli büyüklükte odun depolamak için yer gerekmektedir. Bu fabrikalarda çok miktarda odun hammaddesi kullanılması ve hammadde bulunamaması yüzünden üretimin aksamaması için fiyatların düşük olduğu zamanlarda satın alma işleminin yapılması gibi etkenler, odun deposunun büyük olmasını zorunlu kılmaktadır (DEPPE ve ERNST 1982, s.85).

Doğal olarak makina ve teçhizatın bulunduğu binalar ile diğer hizmet binaları ve üretilen mamul ürünün saklandığı depolar belirli bir arazi parçasını gerektirmektedir. Yonga levha fabrikalarından sadece 12 sinin fabrika alanının büyüklüğü saptanabilmıştır (Çizelge 17).

Çizelge 17
Yonga Levha Fabrikalarından 12 Adedinin Kuruluş Alanları

Tabella 17
Betriebsgelände von zwölf Spanplattenwerken

Fabrika Sayısı Zahl der Werke	Alanı (1000 m ²) Betriebsgelände (1000 m ²)
3	10- 50
5	50-100
2	100-150
2	150-

Çizelge 17 de görüldüğü gibi 50 000-100 000 m² lik alan, en çok görülen fabrika alan büyüklüğüdür. Entegre olan tesislerde ortak kullanım alanları birbirine girmiş durumda olduğundan, yalnızca yonga levha ile ilgili üretim birimlerine düşen alan belirlenememektedir.

Birçok alanda olduğu gibi yonga levha endüstrisine arazi sağlaması açısından da devletin etkinliği vardır. Türkiye'de 1976 yılında başlayan organize sanayii bölgesi uygulaması, yonga levha endüstrisine de arazi sağlamıştır. Örneğin Manisa'da bulunan "Yonsan" ile Eskişehir'de "Suntasan" yonga levha fabrikaları organize sanayii bölgesi'nde bulunmaktadır. Organize sanayii bölgelerinde amaç; çıplak arazi parçalarını alt yapıya kavuşturarak, imalat sanayii girişimcilerine yerleşme alanı sağlanmasıdır (YAVUZ 1981, s.2).

Bir orman ürünleri endüstri tesisi için yer seçiminde etkili olan doğal, iktisadi ve iktisat dışı faktörler (GÜLEN 1970, s.236) yonga levha fabrikalarının yer seçiminde de etkili olmaktadır. Ancak, özellikle iktisadi faktörler ile iktisat dışı faktörler bu endüstri kolundaki yer seçimini birbirine karışmış bir şekilde etkilemektedir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının (1963-1967) uygulamaya konulması ile başlayan özendirme önlemleri yonga levha endüstrisinin kuruluş yerleri seçiminde önemli bir etken olmuştur.

Bu özendirme önlemlerinde, kalkınmada öncelikli yöreler diğer yörelere kıyasla uygulamada bazı ayrıcalıklar da sağlanmıştır.

1978 yılı başına kadar Türkiye'de 23 ü kalkınmada öncelikli yörelerde 24 ü diğer yörelerde olmak üzere, toplam 47 özel kuruluşa, 2 si kalkınma öncelikli yörede olmak üzere 3 kamu kuruluşuna yonga levha fabrikası kurmak için Teşvik Belgesi verilmiştir (Çizelge 18).

Çizelge 18
Özel Sektöre Verilen Teşvik Belgesinin Yıllara Göre Dağılımı

Tabella 18
Jährliche Verteilung von "Pioneere Status"
Bescheinigungen der privaten Sektor

Yıllar Jahre	Yöreler Regionen	
	Kalkınmada Öncelikli Entwicklungsbevorzugte	Diğerleri Andere
1975	1	2
1976	13	12
1977	9	11
Toplam	23	25

Kaynak: Teke 1978, S.28.

1978 içinde ve izleyen yıllarda Teşvik Belgesi verme uygulaması devam etmiş olup 1982 yılı ortalarına kadar 65 firma yonga levha endüstrisi alanında teşvik belgesi almıştır (GÜMÜŞKAYA 1983, s.76). 1983 yılı başlarına doğru, 1978 yılına kadar teşvik belgesi almış firmalardan 10 adedinin inşaat

halinde veya üretime geçmiş olduğu saptanmıştır. Kamu kesimine ait fabrika inşaat halindedir ve yakın bir gelecekte işletmeye açılacaktır. Diğer teşvik belgesi alan yonga levha endüstrisi kuruluşlarının ise hiçbir faaliyetine rastlanamıştır. Kamu kuruluşu olan yonga levha fabrikalarından halen çalışır durumdakiler kuruluş yeri açısından, daha önce var olan kereste fabrikalarının artık odunlarını değerlendirmek amacıyla, onlara bağımlı olmuşlardır. İnşaat halinde olan MKEK entegre tesislerinde olduğu gibi, gene artık odunları değerlendirme isteği nedeniyle aynı bağımlılık görülmektedir.

Yonga levha fabrikalarının yer seçiminde yukarıda da değinildiği üzere, teşvik belgesi vermek yoluyla yer seçiminin saptanması hususu etkili olduğu gibi, bu teşvik belgelerinin verilmesinde bazı iktisadi faktörler yanında, iktisat dışı faktörlerden olan sosyal ve siyasal faktörler de etken olmuşlardır.

Harita 1 ve 2 inin karşılaştırılmasından, verimli orman alanları ile gerek kurulmuş olan gerekse teşvik belgesi alan kuruluşların konumları gösterilmektedir. Burada görülebileceği gibi; faaliyette olan yonga levha fabrikalarının Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde olanları, büyük tüketim merkezleri olan İstanbul, İzmir, Bursa, Adana'dan çok uzak değillerdir. Gene çalışır durumda olan yonga levha fabrikalarının bazıları (özellikle Karadeniz Bölgesindekiler) odun hammaddesine zengin olan yörelerde bulunmaktadır. Türkiye'de kara yolu taşımacılığının gelişmişliği, diğer büyük tüketim merkezleri olan Ankara, Kayseri, Erzurum gibi kentlere mamul yonga levha taşımacılığını kolaylaştırmaktadır.

Böylece yonga levha fabrikalarının çeşitli etkenlerle belirlenen kuruluş yerlerinin, bazılarının pazara bazılarının ise odun hammaddesine yönelik konumda oldukları söylenebilir.

Orman ürünleri endüstrisi kuruluşlarının yönlendirilmesi ve dolayısıyla kuruluş yerlerinin uygun şekilde seçilmesi bakımından 1978 yılında orman ürünlerinin kooperatiflerce sanayide değerlendirilmesinin, yurt içinde ve yurt dışında pazarlanmasının Devletçe destekleneceği ilkesi benimsenmiştir. Bununla ilintili olarak 24 adet entegre sanayinin, Orman Bakanlığı ve Orman Köy Kooperatifleri ile birlikte işletilmesi, kooperatifler ve çalışanlar gerekli bilince eriştikten sonra tesislerin tümünün kooperatiflere devredilmesi tasarlanmıştır. ORKOP projeleri olarak adlandırılan bu projelerin tamamına yakın kısmında kereste fabrikaları temel alınmış, kereste ile birlikte diğer orman ürünleri endüstrisi ve 10 adedinde de yonga levha fabrikası, yongalama tesisleri kurulması düşünülmüştür. Ancak siyasi iktidardaki değişiklikler ve finansman yönünden ORKÖY ve kooperatifleri yetersizliği nedeniyle, 1981 yılında ORKOP projelerinden sadece 7 sinin ORÜS Genel Müdürlüğüne devredilerek yatırımların sürdürülmesine karar verilmiştir. Yatırımı süren ORKOP projelerinin (Kalkın ve Fethiye Orman Ür. End. Tesisleri) 2 sinde, yonga levha fabrikaları kereste fabrikaları ile entegre halde bulunmaktadır.

5.0. TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ÜRETİM VE TÜKETİM İLİŞKİLERİ

Türkiye'de yonga levha endüstrisi gelişiminin tam olarak anlaşılabilmesi, yonga levha üretim kapasitesi ile üretiminin ve bu ürünün tüketiminin nasıl gerçekleştiğinin bilinmesini de gerektirmektedir. İşte bu bölümde yonga levha üretimi ve tüketimi ile ticareti konuları ayrı başlıklar altında işlenerek konuya daha da açıklık kazandırmaya çalışılmıştır.

5.1. YONGA LEVHA ÜRETİMİ

Türkiye'de yonga levha, üretimine en son başlanan levha türü olmasına karşın, daha önce de değinildiği gibi kapasite ve üretim bakımından en hızlı artışı göstermiş bulunmaktadır.

Gerçekten, 1971 yılında yonga levha fabrikası sayısı 4 iken, özellikle 1975 yılından itibaren 1983 de bu sayı 29'a ulaşmıştır (Çizelge 19). Türkiye'deki yonga levha üretim kapasitesi ise, fabrikaların kuruluş kapasitelerinden giderek hesaplandığında 1971 yılında $159.000 \text{ m}^3/\text{yıl}$, 1983 yılında $1,250,410 \text{ m}^3/\text{yıldır}$. Çizelge 20 den izlenebileceği gibi 12 yıllık zaman diliminde en yüksek kapasite artışının görüldüğü yıl 1979 yılıdır.

Ancak, ülkemizdeki toplam yonga levha üretim kapasite-

si ile gerçekleşen toplam üretim miktarları arasında fark bulunmakta olup, daha önce kapasite konusu incelenirken belirtildiği gibi, tamamına ulaşamadığı bir gerçektir.

Çizelge 19

Türkiye'de Yonga Levha Fabrika Sayısı ve Üretim Kapasiteleri (1971-1983)

Tabella 19

Zahl und die Kapazität von Spanplattenwerke in der Türkei

Yıllar Jahre	Fabrika Sayısı Zahl der Werke	Yıllık Üretim Kapasitesi Jährliche Produktions Kapazität (m ³)	Yıllar Arası Artış Produktionszunahme zwischen jahren (m ³)
1971	4	159 300	97 200
1972	5	256 500	-
1973	5	256 500	-
1974	5	256 500	129 600
1975	9	386 100	13 500
1976	10	399 600	65 200
1977	12	464 800	113 400
1978	15	578 200	129 600
1979	18	707 800	144 900
1980	20	852 700	138 510
1981	23	991 210	143 100
1982	26	1 134 310	116 100
1983	29	1 250 410	

Kaynak: Anket Bulgularından ve O.G.M. Üretim ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı kayıtlarından yararlanılarak tarafımızdan düzenlenmiştir.

Ülkemizde gerçekleşen yonga levha üretim miktarına ilişkin değerler değişik kaynaklarda farklılıklar göstermektedir. Nitekim bu durum Çizelge 20 ve 21 den izlenebilmektedir.

Çizelge 20
Türkiye'de Yonga Levha Üretimi (1977-1983)

Tabella 20
Die Produktion von Spanplatten in der Türkei (1977-1983)

Yıllar Jahre	T.S.K.B.'na Göre(1)		5.B.Y.K.P.Ö.İ.K.R.'na Göre(2)	
	Miktar Menge (1000 m ³)	Kapasite Kullanım Oranı Auslastungsgrad (%)	Miktar Menge (1000 m ³)	Kapasite Kullanım Oranı Auslastungsgrad (%)
1977	340.0	89	200.5	35
1978	415.0	85	411.6	56
1979	440.0	80	433.5	53
1980	353.0	52	438.6	49
1981	410.0	50	660.5	63
1982	400.0	42	620.0	59
1983*	380.0	47		

Kaynak: 1- Karatop 1984, S.4.

2- 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu S.27.

*: Tahmini.

Diğer taraftan anket çalışmalarımız sırasında da yonga levha üretim miktarına ilişkin randımanlarla ifade edilebilen sağlıklı bilgi elde edilememiştir.

Ülkemizde yonga levha üretimi, diğer odun kökenli levha ürünlerinin üretimleri ile karşılaştırıldığında, 1970 yılına kadar kontrplak üretiminden daha az; lif levha üretiminden ise bazı yıllar az bazı yıllar fazla olmuştur (DPT 1972, s.83).

(1) Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.

(2) 5.Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Çizelge 21
Türkiye'de Yonga Levha, Kontrplak ve Lif Levha Üretimi (1970-1981)

Tabella 21
Die Produktion von Spanplatten, Sperrholz und
Faserplatten in der Türkei (1970-1981)

Yıllar Jahre	Üretim (1000 m ³) Produktion (1000 m ³)		
	Yonga Levha Spanplatten	Kontrplak Sperrholz	Lif Levha Faserplatten
1970	89	38	38
1971	94	41	38
1972	119	38	39
1973	139	39	40
1974	177	38	43
1975	240	40	45
1976	292	45	53
1977	339	50	63
1978	415	53	65
1979	425	45	70
1980	425	45	70
1981	330	35	70

Kaynak: Yearbook of Forest Products. FAO, 1981.

1970 yılından itibaren ise yonga levha üretim miktarı hem kontrplak, hem de lif levha üretim miktarından yüksek değerdedir (Çizelge 21). 1981 yılında kontrplak üretim miktarı 1970 yılındaki düzeyini korurken aynı yıllar için lif levha üretim miktarı iki kat, yonga levha üretim miktarı ise 4 kat artış göstermiştir.

Ülkemizdeki yonga levha üretim miktarı ile ekonomik ilişkilerde bulunduğumuz bazı Avrupa ve Asya ülkelerindeki miktarlar karşılaştırılacak olursa, birçok ülkeye nazaran Türkiye'nin yonga levha üretiminde ön sıralarda yer aldığı görülmektedir (Çizelge 22).

Çizelge 22
Bazı Ülkelerdeki Yonga Levha Üretim ve Tüketim Miktarı (1981)

Tabella 22
Die Produktion und Verbrauch von Spanplatten
der verschieden Lander (1981)

Ülkeler Lander	Üretim Produktion (1000 m ³)	Tüketim Verbrauch (1000 m ³)
Avusturya	1 156	607
Belçika	1 610	692
Bulgaristan	321	300
Finlandiya	707	367
Fransa	2 289	2 351
D.Almanya	701	881
F.Almanya	5 741	5 961
Yunanistan	298	283
Macaristan	235	318
İtalya	2 200	2 569
Hollanda	66	501
Norveç	386	421
Polonya	1 029	141
Romanya	895	739
İspanya	1 300	977
İsveç	1 094	774
Yugoslavya	789	740
İran	126	161
Irak	2	6
İsrail	57	54
Japonya	1 141	1 151
Kore	67	46
Lübnan	12	17
Pakistan	40	41
Suriye	9	9
Türkiye	330	330*

Kaynak: Yearbook forest Products, FAO,
1981.

* Dışsatım değeri bulunmamaktadır.

5.2. YONGA LEVHA TÜKETİM MİKTARI VE KULLANMA YERLERİ

Ülkemizde üretilen yonga levha miktarı belirlendikten sonra, bu ürünün ne kadarının tüketildiğinin bilinmesi yararlı olacaktır. Yonga levha, doğrudan doğruya tüketiciye ulaşmadan önce, ara malı kullanan imalathane, atölye ve fabrikalarda işlenmekte, daha sonra kullanıcılara geçmektedir. Bu nedenle yonga levha kullanımının nerelerde olduğunun incelenmesi uygun görülmüştür. Bunun için önce tüketim miktarı sonra da kullanma yerleri üzerinde durulacaktır.

5.21. Tüketim

Türkiye'de nüfus artışı, yaklaşık olarak yılda bir milyon dolayındadır. Nüfus artışının yanında, nüfusun yaş grupları içinde 20-45 yaş grubu yüksek oranda (% 32) temsil edilmekte ve her nüfus sayımında bu yaş grubunun oranı artmaktadır (DİE 1983, s.44).

Nüfus artışı ile doğrudan doğruya yonga levha talebinin ilişkisi olduğu gibi, evlenme yaşının, ayrı ev kurma isteğinin de 20-45 yaş grupları içinde bulunması ilişkiyi daha da yoğunlaştırmaktadır.

Yonga levha talebine etki eden faktörlerden biri de gelirdeki artışlardır. Türkiye'de milli gelir, nüfus artışının gösterdiği gelişimin tersine gerilemektedir. Nitekim, 1979 yılından itibaren nüfus artışı devam ederken, ABD dolarına göre hesaplandığında kişi başına düşen G.S.M.H. gerilemiştir (ULAGAY 1983, s.5). Uygulanan değişik ekonomi politikaların ve sosyal yapıdaki değişikliklerin yonga levha tüketimi üzerindeki etkilerinin nasıl olacağı kestirilemeyeceğinden önümüzdeki yıllarda yonga levha tüketim eğiliminin ne şekilde bir seyir izleyeceğinin saptanmasını güçleştirmektedir.

Yonga levha tüketimi üzerinde büyük etkisi olan nüfus ve milli gelir artışının yanında, moda etkisinin, yeni ürün olmasının, hayat standardının yükselişi vb. gibi faktörler de etkili olmaktadır. İşte bütün bunların etkisi ile gerçekleşen yonga levha tüketimi $Tüketim=Üretim+Dışalım-Dışsatım$ formülü ile hesaplanarak Çizelge 23 de gösterilmiştir.

Çizelge 23
Türkiye'de Yonga Levha Tüketimi (1970-1983)

Tabella 23
Verbrauch von Spanplatten in der Türkei (1970-1983)

Yıllar Jahre	Üretim Produktion	Dışsatım Ausfuhr	Tüketim Verbrauch	Tüketim/Üretim % Oranı Verbrauch/Produktion %
1970	89000	-	89000	100.0
1971	94000	1000	93000	98.9
1972	119000	-	119000	100.0
1973	139000	2000	137000	98.5
1974	177000	3000	174000	98.3
1975	240000	-	240000	100.0
1976	292000	-	292000	100.0
1977	339000	-	339000	100.0
1978	415000	-	415000	100.0
1979	425000	-	425000	100.0
1980*	425000	125	424914	99.9
1981	410000	41986	368014	89.7
1982	400000	124	399876	99.9
1983	380000	4467	375533	98.8

Kaynak: 1- Yearbook of Forest Products, FAO, 1981.

2- Karatop, 1984.

* Adı geçen yılda yapılan 39 m³'lük dışalım değerlendirilmiştir.

Çizelge 23 den görüldüğü gibi yonga levha tüketimi bazı yıllar azalmakla birlikte genel olarak artmıştır. Yonga

levha tüketim miktarını oluşturan öğelerden dışalım yok denecek düzeyde olup dışsattım da 1981 yılı dışında çok küçük değerlerle gerçekleşmiştir. Dolayısı ile ülkemizde yonga levha tüketimi, üretimin % 100'e yakın kısmını oluşturmaktadır. Yonga levha tüketiminin en yüksek olduğu yıl ise 1979 yılıdır.

Ayrıca yonga levha üretiminde stok miktarı, tüketim miktarının belirlenmesini etkileyecek kadar yüksek miktarda olmamaktadır. Çünkü stokların artması ile işletme sermayesi artmakta ve üretilen ürünün depolanması için büyük hacimli depolara ihtiyaç duyulmaktadır. Büyük hacimli depoların yapımı ise sabit yatırım giderlerinin artmasına neden olmaktadır. İşletme sermayesinin yüksek oluşu ve yatırım giderlerinin artmasında yonga levha üreticisinin kârını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bir başka yönden yonga levha tüketimine baktığımızda, ülkemizde kişi başına yonga levha tüketim miktarı da toplam yonga levha tüketimine paralel olarak seyretmektedir. FAO'nun değerlerine dayanılarak tarafımızca hesaplanan 1000 kişinin yaptığı tüketim miktarı Çizelge 24'de gösterilmiştir. Burada görüldüğü gibi 1000 kişinin tükettiği yonga levha 1980 yılına kadar devamlı artış göstermiştir. 1980 yılından itibaren nüfus artışı devam ettiği halde üretimde önemli artışlar olmadığından 1000 kişinin tükettiği yonga levha miktarında azalış sözkonusudur.

Diğer yandan Türkiye'de yonga levha ile diğer odun kökenli levha ürünleri tüketimleri karşılaştırıldığında, üretimlerine benzer şekilde yonga levha tüketimi başta gelmektedir. Üretilen odun kökenli levha ürünlerinin herbirinin tamamına yakın kısmının tüketildiği kabul edildiğinde, 1972 yılında yonga levha tüketimi, anılan levha ürünlerinin toplamı içinde % 48 oranında temsil edilmekte iken, 1982 yılında % 89 oranına yükselmiştir (5. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.R., s.36).

Çizelge 24
Türkiye'de Kişi Başına Düşen Yonga Levha Tüketiminin Yıllara Dağılımı

Tabella 24
Verteilung des Sanplattenverbrauchs einer
Person nach Jahren in der Türkei

Yıllar Jahre	Toplam Tüketim Total Verbrauch (m ³)	1000 Kişiye Düşen Tüketim Verbrauch pro 1000 Person (m ³)
1970	89000	2.64
1975	240000	5.95
1980	425000	9.50
1981	368014	8.04
1983	375533	7.86

Ülkemizde tüketilen yonga levha miktarı ekonomik ilişkilerde bulunduğumuz bazı Asya ve Avrupa ülkelerinin yonga levha tüketimleri ile kıyaslandığında, Asya ülkeleri arasında Türkiye'nin yonga levha tüketiminde üretimde olduğu gibi yine Japonya'dan sonra ikinci olduğu görülmektedir (Çizelge 22).

Avrupa'da ayrıca komşumuz olan Bulgaristan ve Yunanistan'a kıyasla daha fazla yonga levha tüketimi ülkemizde gerçekleşmiştir. Yine Macaristan, Portekiz gibi bazı ülkeler ile yakın değerlerde, Polonya'dan ise daha yüksek miktarda yonga levha tüketmiş olduğumuz Çizelge 22 den izlenebilir.

5.22. Kullanma Yerleri

Yonga levha kullanım yerleri gelişmiş ülkeleri de kapsıyacak şekilde ele alındığında bunların başlıcalarını mobilya endüstrisi, inşaat sektörü, endüstri alanı, kırsal kesim,

gemi inşaatı, ambalaj endüstrisi ve diğer alanlar oluşturmaktadır (NEUMANN 1970, s.228). Kuşku yok, bu endüstrinin gelişmesine paralel olarak kullanım alanları özellikle gelişmiş ülkelerde daha da artmaktadır.

Türkiye'de FAO istatistiklerine dayanılarak verilen bilgilerde 1978 yılındaki yonga levha kullanım alanı dağılımı;

Mobilya Endüstrisinde	% 75
İnşaat Sektöründe	% 24

Diğer kullanım yerleri % 1 şeklindedir (HARMANCI ve İŞİN 1978, s.37). Kullanım alanının en büyük bölümünün mobilya endüstrisinde olduğu hemen görülebilir. Çok ayrıntılı ve daha sağlıklı değerlere varabilmek ve kullanım alanlarındaki gelişmeleri izleyebilmek için en küçük işleme birimine kadar yonga levha kullanımının izlenmesi gerekmektedir. Ancak Türkiye'de Genel Sanayii sayımının yapımındaki güçlükler gözönüne alınırsa kısa dönemde yonga levha işleyen kuruluşların bu bakımdan kapsamlı bir şekilde ortaya çıkarılması kolaylıkla mümkün olamamaktadır.

Ülkemizde bulunan yonga levha fabrikalarının bazıları ürettikleri yonga levhaların bir kısmını diğer nihai ürünleri için kullanmaktadır. Bunlara örnek olarak İnegöl'deki İstaş fabrikası ile Isparta'daki Orma ve Bolu'daki ORÜS fabrikaları verilebilir. Bunlardan İstaş yonga levhaları mobilya imalinde, Isparta ve Bolu'dakiler ise kapı yapımında kullanılmaktadırlar. Üretime yeni geçecek olan ve Ankara'da bulunan M.K.E.K.'nin fabrikası, yonga levhayı kamu kuruluşlarının ambalaj ihtiyacını karşılamak için kullanacaktır.

Yonga levha fabrikalarının büyük bir kısmı, ürettikleri yonga levhaları, kendileri kullanmayıp çeşitli pazarlama

kanalları ile değişik kullanım alanlarına ulaştırmaktadırlar.

Bütün bu fabrikalar dışında odun yongalarından üretim yapan ancak, ürettiği yongayı sadece levha imalinde değil, daha başka ürünlerin ana maddesi olarak kullanan ve Mengen'-de kurulu bulunan Gentaş fabrikasından da söz etmek gerekir. Bu fabrika yongalanmış oduna presleme yolu ile çeşitli şekiller verebilen tesistir.

Ülkemizdeki yonga levhanın belli başlı kullanım alanları aşağıda kısaca incelenecektir.

5.221. Mobilya Endüstrisi

Gelişmiş ülkelerden Batı Almanya'da yapılan bir araştırmaya göre mobilya endüstrisinde kullanılan hammaddeler içerisinde ağaç malzeme % 44 gibi yüksek bir orana sahiptir. Bu oranın da % 11,3 ü yonga levhaya, % 10,6 sı kaplama levhaya, % 10 keresteye, % 7 si yarı mamul maddelere, % 2,5 i lif levhaya, % 2,5 i kontrplağa düşmektedir (KURTOĞLU 1984, s.204). Yonga levhanın kullanım miktarı, üretilen mobilyanın kaplama mobilya ve masif iskeletli mobilya olmasına göre değişmekte, kaplama mobilyalarda yonga levha kullanım oranı çok yükselmektedir.

Türkiye'de mobilya üretimi, 1975-1980 yılları arasında genel olarak % 8 ile % 13 oranında artış göstermiştir. Yalnız 1979 yılında 1978 yılına kıyasla % 5 oranında azalma görülmektedir (Çizelge 25).

Mobilya tüketiminin artmasındaki etkenler; milli gelir artışı, nüfus artışı, evlenme sayısı, refah artışı, moda gelişimi ve mobilya yenileme eğilimleri olarak sıralanmaktadır (DESİYAB 1981, s.19).

Çizelge 25
Türkiye'de Mobilya Üretimi ve Talebi (1000 Adet)

Tabella 25
Die Produktion und Nachfrage der Möbel in der Türkei

Yıllar Jahre	Üretim Produktion	Talep Nachfrage	Yıllık Artış % Jährliche Zunahme
1975	910	910	-
1976	980	980	8
1977	1078	1073	10
1978	1214	1213	13
1979	1150	1150	-5
1980	1253	1250	9

Kaynak: İgeme 1981.

Ülkemiz nüfusunun sayım yıllarına göre kent ve kırsal kesimde yaşayanların sayısına bakıldığında kentlerde yaşayan nüfus sayısı devamlı artış göstermektedir (Çizelge 26). Bu durum ülkemizde hızlı bir kentleşme olgusunu göstermektedir. Hızlı kentleşmenin ise, mobilya tüketimini arttırıcı yönde etkili olduğu bilinmektedir.

1975 yılında Türkiye'deki mobilya talebi 910 bin (adet) iken bu sayı tahmin edilen dışsatımla birlikte toplam talebin 1985 yılında 1708 bin adet olacağı varsayılmaktadır. Bu da 1985 yılındaki talebin 1975'e göre % 87 artacağı anlamına gelmektedir (KURTOĞLU 1984, s.203). Yonga levha, uygun fiatı ve düz satırlar oluşturmaları nedeniyle diğer ürünlere göre mobilya endüstrisinde daha büyük oranda kullanılmaktadır.

Planlı dönemin başlamasıyla birlikte endüstri transferi yoluyla Türkiye'deki mobilya endüstrisine yeni makina ve teçhizatla birlikte yeni üretim teknikleri gelmiştir. Bu nedenle, son yıllarda ülkemizde modern mobilya endüstrisi kuru-

Çizelge 26
Türkiye'de Nüfusun Dağılımı (Milyon)

Tabella 26
Struktur der Bevölkerungszahl in der Türkei (Mio)

Yıllar Jahre	Kentsel In Städten	%	Kırsal Landbewohner	%	Toplam Summe
1965	10.8	34.4	20.5	65.6	31.3
1970	13.6	38.5	21.9	61.5	35.6
1975	16.8	41.8	23.4	58.2	40.3
1980	19.6	43.9	25.0	56.1	44.7

Kaynak: DİE 1983, S.34.

luşlarının sayısı artmıştır (KURTOĞLU 1984, s.208). Bu modern mobilya kuruluşlarında otomatik makinalarla kütle üretimi yapılmakta ve bunların yıllık kapasiteleri yaklaşık olarak 2000 adet ilâ 100 000 adet arasında değişmektedir (DESİYAB 1981, s.9).

Yonga levha niteliği bakımından, mobilya endüstrisinde otomatik makinelerde verimli bir şekilde kullanıma uygun düşmektedir. Bu durum, mobilya endüstrisindeki gelişmeler ve kullanımdaki artışa paralel olarak yonga levha kullanımı oranını da arttıracaktır.

5.222. İnşaat Sektörü

Türkiye'de yonga levhanın mobilya endüstrisinden sonra en çok kullanıldığı alan inşaat sektörüdür. İnşaat sektöründe, yonga levhanın en çok kullanıldığı alan ise konut yapımıdır.

Ülkemizde konut biriminde kullanılan ağaç malzemeye özellikle yonga levha miktarına ilişkin bir araştırma bulun-

mamaktadır. Dolayısıyla konut birimi için gereken yonga levha miktarı bilinmemektedir. Ancak, yonga levhanın çeşitli yapı tiplerinin hangi bölümlerinde kullanıldığı hakkında bilgiler vardır. Bu bilgilerden yonga levhanın binaların iç kısımlarındaki bölmelerin, kapı, duvar levhaları ve sabit dolapların yapımında özellikle konser, sinema ve tiyatro salonlarında duvar kaplama levhası olarak kullanılmakta olduğu anlaşılmaktadır (BOZKURT ve GÖKER 1981, s.271).

Her ne kadar ülkemizde konut yapımında ne miktar yonga levha kullanıldığı bilinmemekte ise de, genel olarak inşaat sektöründeki ve bu arada konut yapımındaki gelişmelere bakıldığında yonga levha kullanımının yoğunluğu hakkında bir fikir edinmek mümkün olabilecektir. Gerçekten Türkiye'de 1973 yılındaki toplam inşaat sayısı 100 kabul edildiğinde, bu sayı 1974 yılında 85, 1975 yılında 91, 1979 yılında 102 ve 1980 yılında ise 81 olmuştur. Buna paralel olarak toplam inşaat alanı (m^2) da 1973 yılında 100 iken 1974 yılında 83, 1975 yılında 95, 1979 yılında 139 ve 1980 yılında 116 olmuştur (DİE 1981, 1982, s.250-284). Öte yandan, konut inşaatı, diğer yapı inşaatları gibi 1973-1974 yıllarında enerji dar boğazı nedeni ile durgunluk göstermiştir. Bu yıllardan sonra genelde devamlı artış göstermiş ve bu artış 1980 yılına kadar sürmüştür. Aynı gelişme ticari yapılarda da görülmektedir. Ticari yapılarda 1973 yılına göre 1980 yılında % 106 lık bir artış olmuştur (DİE 1981, s.252; DİE 1983, s.286-289).

Ayrıca, büyük kentlerde yaşayanların belirli bir bölümü de gecekondu tipi konutlarda barınmaktadır. Gözlemlerimize göre özellikle ormanca fakir olan büyük kent çevrelerindeki gecekonduların yapımında yoğun bir şekilde yonga levha kullanılmaktadır.

Konutlarda kullanılan ağaç malzeme ve bu ağaç malzeme içinde yonga levhanın payı konusunda bir fikir verebilmek için

gelişmiş bir ülke olan Batı Almanya örnek alınmıştır. Bu ülkede tek daireli evlerde kullanılan kereste ve levha ürünlerinin (m^3) toplamı, iki daireden oluşan evlerde kullanılan miktarın iki katı, apartman tipi konutların beher dairesi için kullanılan miktarın 5 katı olduğu saptanmıştır.

Aynı konutlarda yonga levha kullanım miktarı da değişmektedir. Şöyle ki, kullanılan kereste ve levha ürünleri toplamı içinde yonga levhanın payı tek daireli evlerde % 2,42 iki daireden oluşan evlerde % 1,51 ve apartman tipi konutların beher dairesinde % 3,19 oranlardadır. Burada görüldüğü gibi, en yüksek oranda yonga levha apartman tipi konutlarda kullanılmaktadır (MANTEL ve SCHNEIDER 1967, s.107-113).

İleri ülkelerde inşaat faaliyetinin çeşitli alanlarında kullanılmak üzere yonga levha üretilmektedir. Kullanılan yonga levhalarda direnç, kötü ses geçirme, rutubete, böceklerle ve yangına karşı dayanıklılık gibi özellikleri istenmektedir (FESYP 1979, s.144). Gelecekte Türkiye'de de aynı amaçlarla yonga levha talebi yaratılması söz konusu olabilir.

Diğer bir konut tipi olan prefabrik konut tipi Türkiye'de özel ve kamu kesimince üretilmektedir. Prefabrik konut tipinde ağaç malzeme ve yonga levha kullanımına örnek olarak yine Batı Almanya'daki durumu ele alırsak, $100 m^2$ prefabrik konutlarda $16 m^3$ - $40 m^3$ e kadar varan ağaç malzeme kullanılmaktadır. Bu ağaç malzeme içinde yonga levha miktarı, yapı tipine göre değişmekle birlikte % 0,5 oranından % 58 oranına kadar değişen miktarlarda kullanılmaktadır (MANTEL ve SCHNEIDER 1967, s.204).

5.223. Diğer Kullanım Yerleri

Ülkemizde mobilya endüstrisi ve inşaat sektörü dışında kalan kullanım alanlarının tükettiği yonga levha miktarı % 1

oranından fazladır. Bu çeşit kullanım yerleri arasında televizyon ve radyo kabini, beton kalıbı, ambalaj malzemesi, otomobil yapımı, vagon yapımı, gemi yapımı gibi yerler bulunmaktadır. Ayrıca büyük kentlerde vitrin yapımında, ticaret merkezlerinde raf yapımında geniş ölçüde yonga levha kullanılmaktadır.

Türkiye'de çok gelişmiş vagon sanayii olmadığından, vagon yapımında yonga levha büyük miktarda kullanılmamaktadır. Gemi içi dekorasyonunda gerek, İstanbul şehir içi vapur işletmesinin gemilerinde, gerekse limanlar arası sefer yapan gemilerde geniş ölçüde yonga levhadan yararlanıldığı gözlenmiştir. İstanbul'da 8-10 kadar televizyon ve radyo kabini yapan üretim birimleri vardır. Bunlar diğer levha ürünleri ile birlikte kaplamalı yonga levhayı değerlendirmektedir. Beton kalıbı olarak yonga levhadan yararlanılması günümüzde Türkiye'de henüz söz konusu değildir. Aynı şekilde ambalaj malzemesi olarak kullanımına da başlanmamıştır.

5.3. YONGA LEVHA TİCARETİ

Üretilen yonga levhanın yurt içinde kullanıcılara ulaştırılması ve iç talebin karşılandıktan sonra artan üretim fazlasının dış pazarlara satılması ülkemiz için istenen amaçlardan biridir. Bu nedenle yonga levhanın ülkemiz içindeki sürüm koşulları ve dış ticaretteki konumunun belirlenmesi gereği uygun ve yararlı görülmüştür.

5.31. YONGA LEVHA İÇ TİCARETİ

Türkiye'de üretilen yonga levhanın tamamına yakın kısmının, bazı yıllar yapılan az miktardaki dış satım göz önüne alınmazsa iç pazarda tüketildiği söylenebilir. 1982 ve 1983

yıllarında üretilen miktarlar sırasıyla 400 bin m³ ve 380 bin m³ olmuş bunların da, 380 bin m³ ve 350 bin m³ lük bölümü iç satışlardan işlem görmüştür (KARATOP 1984, s.4). 1980 yılından sonraki yıllarda, daha önceleri görülmeyen stok ürün az miktarda olsa da görülmeye başlamıştır.

Yonga levha iç ticareti, 20 adet yonga levha fabrikasında yaptığımız anket ve sözlü görüşmeler sonunda elde edilen bilgilere göre tanıtım ve satın alan çevre, dağıtım kanalları, teslim koşulları ve ödeme şekilleri başlıkları altında aşağıda incelenmiştir.

5.311. Tanıtım ve Satın Alan Çevre

Yeni üretime geçen fabrika yöneticileri, ürünlerinin tanıtımını tanıdıkları çeşitli meslek erbabı, bağlı oldukları diğer şirketler aracılığı v.b. gibi çeşitli iletişim yöntemleriyle yapmaktadırlar. Anket yaptığımız 20 yonga levha fabrikasının hiçbiri basın, TRT ve mesleki dergilere ürünlerini tanıtmak ve sürümü arttırmak için reklam verme gereğini duymamışlardır. Özellikle 1980 yılından önce, yonga levha talebinin yüksek olduğu dönemde üretici firmalar için tanıtım gerekli görülmemiştir.

Türkiye'de yonga levhayı satın alan çevre, fabrikalara yakın olduğu gibi uzak yörelerde de olabilmektedir. Fabrikaların kuruluş yerleri seçiminde belli bir pazar bölgesi düşünülse de yeni kullanım alanlarının açılması, kamuya ait fabrikaların kamu ihtiyaçlarını gidermeleri zorunluluğu v.b. durumlar öngörülen pazar bölgelerinin dışına çıkılması durumunu doğurmaktadır. Örneğin Ayancık yonga levha fabrikası 1980 yılından önceki dönemde Türkiye'nin en uzak yörelerine de yonga levha satmaktadır.

5.312. Dağıtım Kanalları

Üretici firmalar ürettikleri yonga levhayı değişik yollarla kullanıcılara ulaştırmaktadır. Firmaların sahip oldukları fabrikaların tamamında varolan pazarlama birimleri yonga levha satışı yapmaktadır. Bundan başka özel kesime ait firmalardan 3'ü aracı pazarlama kuruluşu, 7'si de kendi satış mağazaları ile yonga levha satışı yapmaktadır. Kamuya ait fabrikaların satışları ise açık arttırmalı satışlar ve tahsis yoluyla olmakta, alıcılar satın aldıkları malları fabrikadan teslim almaktadırlar.

Özel kesime ait olan yonga levha fabrikalarında satışlar piyasadaki arz-talep ilişkilerine göre değişiklik göstermektedir. Talebin çok arttığı dönemlerde satışlar doğrudan doğruya fabrikadan yapılmaktadır. Talebin azaldığı dönemlerde ise, fabrikadan doğrudan satışlar devam ettiği gibi, firma sahiplerinin, örgütledikleri aracı pazarlama kuruluşları, kendi satış mağazaları ve ayrıca ilişkili oldukları toptancı ticaret işletmeleri aracılığı ile de satışlar yapılmaktadır. Bu sayılan kuruluşlar firma ortaklarına ait olabilmekte ya da bu ortaklar tarafından yönetilmektedir.

Kamuya ait yonga levha fabrikalarındaki pazarlama faaliyetleri, açık arttırmalı piyasa satışları, pazarlıkla yapılan satışlar şeklinde olmaktadır. 1978 yılında ilk kez ORÜS Genel Müdürlüğünce, üretilen diğer ürünlerle birlikte yonga levhanın da Genel Müdürlüğe bağlı satış mağazalarında satılmasını kararlaştırdığı halde bu uygulama gerçekleşmemiştir.

5.313. Teslim Koşulları ve Ödeme Şekilleri

1978-1979 yıllarında çoğunlukla teslimi yapılan ürünlerin satış sözleşmelerinin çok önceden (3-5 ay) yapılmış olduğu gözlenmiştir. Kullanıcı bireyler, kuruluşlar, satın al-

dıkları ürünleri kendilerince sağlanan kamyon v.b. karayolu taşıma araçları ile fabrikadan teslim almışlardır. Böylece, yapılan satışlarda taşıma gideri alıcılara ait olmaktadır. Bu yıllarda yapılan ödemeler de ön ödeme şeklinde yapılmış olup, satılan mal daha sonra teslim edilmiştir.

1980 yılından sonraki dönemde ise satış sözleşmesi ile ürün teslimi zamanı arasında fark olmayıp, mal hemen teslim edilmektedir. Ödemeler de alıcılar lehine olarak vadeli satışlar şeklinde olabilmektedir. Vade süresi tarafların aralarındaki ticari ilişkilere bağlı olarak 3 ay ilâ 6 ay arasında değişmektedir.

1984 yılı başlarında talebin azalması nedeniyle fiyatları düşürme yönünde rekabet iyice hızlanmıştır. Ayrıca firmalar dağıtım kanallarını genişletmek zorunluluğunu hissetmektedir. Ancak kalitenin iyileştirilmesi yönünden çok değişikliğin olmadığı da gözlenmiştir.

5.32. Yonga Levha Dış Ticareti

Ülkemizde yonga levhanın dış ticaretimizdeki yeri yok denecek düzeydedir. Düzenli bir şekilde dışalım ve dışsatım gerçekleşmemiştir. Beş yıllık kalkınma planlarında yonga levha dış satımı ve ayrıca yonga levhanın ara girdi mal olarak kullanıldığı mobilya dışsatımı hedeflenmiştir. Bu nedenle yonga levha endüstrisi teşvik tedbirlerinden yararlandırılmış olduğu gibi, 1984 yılına kadar yonga levhaya dış satışlarında % 20 oranında vergi iadesi uygulanmıştır. Buna karşın, halen devam etmekte olan İran-Irak savaşı nedeniyle İran'ın yonga levha fabrikalarında üretim yapamaması sonucu, 1981 yılında bu ülkeye yapılan yaklaşık 42 bin m³'lük bir dış satımdan başka büyük miktarda dışsatım yapılamamıştır (Çizelge 27).

Çizelge 27
Türkiye'nin Yonga Levha Dış Ticareti (1971-1983)

Tabella 27
Aussenhandel von Spanplatten der Türkei (1971-1983)

Yıllar Jahre	Dışsatım Ausfuhr (m ³)	Dışalım Einfuhr (m ³)
1971	1000	-
1973	2000	-
1974	3000	-
1980	125	39 B.Almanya
1981	41986	-
1982	124	-
1983	4467	-

Kaynak: 1- D.İ.E. 1981.
2- Karatop 1984

Yonga levha dışsatımı bakımından önemli olan m³ fiyatının, iç piyasadaki fiyatıyla dışsatım fiyatının karşılaştırılması ilginç bulunmaktadır. İç piyasada 1983 yılında 19 mm lik yonga levha fiyatı, talep azlığı nedeniyle 29 000 TL/m³ ile 39 000 TL/m³ arasında değişmektedir. Durgunluğun olmaması halinde bu fiyatlar daha yüksek olabilirdi. Halbuki aynı yıl yapılan dışsatımın 4400 m³ lük kısmının yarısı Eylül 1983 de 80 \$ dolar (ABD) dan yapılmıştır. Bu da 15 Eylül 1983 tarihindeki döviz kuruna göre 19 900 TL/m³ tutmaktadır. 1984 yılı içinde dışsatım vergi iade oranlarının düşmesi iç pazarı daha çekici hale getirecektir (KARATOP L984, s.5).

Genel olarak günümüzde yonga levha dışalımına gidilmesi düşünülmemektedir (5. BEŞ YILLIK KALKINMA PLAN O.İ.K.R.S, 51). Dış ticaret istatistiklerinde yalnızca 1980 yılında çok az miktarda yonga levha dışalımını yapıldığı görülmektedir (Çizelge 27). 29.12.1983 tarihli yeni ithal yönetmeliğine göre yonga levha dışalımını serbest olan ürünler arasında yer almak-

tadır. 1983 sonlarında dış piyasalarda 1 m³ yonga levha fiyatı 110 FOB* \$ (Dolar) (ABD) dir. Aynı tarihte bir Dolar (\$) = 300 TL olduğundan 1 m³ yonga levha = 33 000 TL etmektedir (KARATOP 1984, s.7).

Yukarıda belirtildiği gibi yonga levha dışsatım fiyatı 80 \$ (Dolar), dışalım fiyatı da 110 \$ (Dolar) bulunmaktadır. Bu iki fiyat arasındaki fark küçümsenmeyecek değerdedir. Ayrıca yonga levhanın dışalım yapılması halinde sigorta giderlerinin, gümrük ve istihsal vergilerinin eklenmesi ile anılan fiyatın ortalama 62 000 TL/m³ e yükseleceği (KARATOP 1984, s.7), bunun da iç piyasadaki yonga levha fiyatlarının çok üstünde olduğu için bir dışalım talebi yaratmayacağı söylenebilir.

Diğer yandan, yonga levha dışalım ve dışsatım fiyatlarının birbirine yakın olmaları halinde bile bu kez ülkemizde üretilen yonga levhalar, üretim şartlarına ve standartlara uymada noksanlıklar göstermekte (GÖKER 1984, s.321), dolayısıyla ile kaliteleri düşük bulunmaktadır. Bu durum ise dışsatımı engelleyen diğer önemli bir nedendir.

*FOB satış biçiminde satıcı sattığı malı müşterinin istediği yere kadar götürür ve orada teslim eder.

6.0. TÜRKİYE'DE YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN ODUN HAMMADDESİ TALEBİ VE SAĞLANMASI YOLLARI

Yonga levha endüstrisinin gereksinim duyduğu odun hammaddesinin karşılanması büyük bir sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle yonga levha endüstrisinin talep ettiği odun hammaddesi ve özellikleri ile odun hammaddesi sağlama yollarını incelemek uygun olacaktır.

6.1. ODUN HAMMADDESİ TALEBİ VE ÖZELLİKLERİ

Yonga levha endüstrisinin üretim yapabilmesi için gerekli olan önemli girdilerden biri odun hammaddesidir. Bu endüstrinin talep ettiği yıllık odun miktarının ve bunun genel odun tüketimi içindeki payının bilinmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, kullanılan odunun özelliklerinin ne olduğunun saptanması gerekmektedir. Bu yüzden burada odun hammaddesi talebi ve bu hammaddenin özellikleri, üzerinde durulacaktır.

6.1.1. Odun Hammaddesi Talebi

Yonga levha endüstrisinde, odun hammaddesi talebi, üretilen yonga levha miktarına bağlıdır. Üretim arttıkça odun hammaddesine talep artmaktadır. Üretim teknolojisindeki gelişme aynı miktardaki odun hammaddesinden daha yüksek ran-

dıman sağlamayı mümkün kılmakta ise de bu, talep edilen odun hammaddesi miktarını fazlaca etkilememekte, şimdilik ürün arttıkça odun hammadde talebi de artmaktadır.

Ülkemizde 1973 yılında Orman Genel Müdürlüğünün yaptığı odun üretimi yaklaşık olarak 20 milyon m³ olup, 1982 yılında üretim tertibi ise 22 milyon m³ e yükselmiştir. Bu miktarı oluşturan yapacak ve yakacak odundan, yakacak odun, yıllık üretim bakımından 1973-1982 dönemi boyunca aynı düzeyde kalmıştır. Yapacak odun miktarı ise 6 milyon m³ den yaklaşık 8 milyon m³ dolaylarına yükselmiştir (ORMAN BAKANLIĞI ÇALIŞMALARI 1980, s.44; GÜNAY 1983, s.4).

Yukarıda da değindiğimiz biçimde, 1973-1982 yılları arasında yonga levha yapımında kullanılan odun miktarı, yonga levhanın üretim artışına koşut olarak artmıştır. Çizelge 28 den de izleneceği gibi, yonga levha endüstrisi, söz konusu dönemin başında O.G.M.'nin yıllık odun üretimi toplamının % 0,7 sini kullandığı halde 1982 yılında bu oran % 2,3 e yükselmiştir. 1976-1977-1978 yıllarında, odun üretimi artış göstermediği halde yonga levha endüstrisinin kullandığı odun miktarının toplam odun üretimi içindeki payı aynı yıllarda % 1,6 dan % 2,4 e çıkmıştır.

Bu 2,4 lük pay görüldüğü gibi O.G.M.'nin ürettiği toplam odun üretimi içinde büyük bir oran değildir. Ancak yonga levha endüstrisinin kullandığı odun miktarı, anılan dönemde bazı yıllar örneğin 1979 ve 1980 yıllarında, başlangıç olarak aldığımız 1973 yılındaki miktarın 3 katını dahi aşmıştır.

Bu durumda, yonga levha endüstrisinin kullandığı yıllık odun hammaddesi miktarındaki artışın, yıllık odun üretimi artışından fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 28
Türkiye'de Toplam Odun Üretimi ve Yonga Levha Endüstrisinin
Odun Kullanımı (1973-1982)

Tabella 28
Gesamtholzproduktion und Gesamtverarbeitung der
Spanplattenindustrie in der Türkei (1973-1982)

Yıllar Jahre	Yıllık Odun Üretimi Jährliche Holzproduktion (1000 m ³)	Yonga Levha Endüstrisi Spanplattenindustrie	
		Odun Kullanım Miktarı Menge des Verarbeiteten Holzes(*) (1000 m ³)	Yıllık Odun Üretiminde Payı % In Bezug auf die jährliche Holzproduktion
1973	20446	176	0.7
1974	20865	225	1.1
1975	20434	305	1.5
1976	22598	371	1.6
1977	22287	431	1.9
1978	22201	527	2.4
1979	22289	539	2.4
1980	24050	539	2.4
1981	21287	419	1.9
1982	22132	508	2.3

Kaynak: 1- Orman Bakanlığı Çalışmaları 1980, S.44.

2- O.G.M. Üretim ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı Kayıtları.

3- Yearbook of Forestry Products, FAO, 1981.

* 1 m³ yonga levha = 1.27 m³ odun karşılığı alınmıştır
(Göker 1978, S.75).

6.12. Odun Hammaddesinin Özellikleri

Yonga levha fabrikaları, yurdumuz ormanlarında doğal olarak yetişen yayvan yapraklı ve ibreli ağaçların odunları ile özel kavaklıklarda yetiştirilen kavaklardan elde edilen odunu işleyebilmektedir.

Yaptığımız inceleme ve araştırmalar sırasında, Mani-
sa'da kurulu bulunan "Yonsan" fabrikasının sadece ibreli ağa-
ç türlerinden kızılçamın odununu işlediğini saptamış bulunmak-
tayız.

Bunun yanında, sadece yayvan yapraklı ağa-
ç türleri odununu kullanan yonga levha fabrikaları da bulunmaktadır.
Bunlara örnek olarak İstanbul'daki "Sunta" Gebze'deki "Tever"
ve Ankara'da kuruluş aşamasında olan M.K.E.K. ait yonga levha
fabrikası verilebilir. Anılan ilk iki yonga levha fabrikasın-
da kayın, kavak ve az miktarda kestane odunu kullanılmaktadır.
Sonuncu fabrikada ise entegre olduğu kontroplak fabrikasının
değerlendirdiği kayın ve kavak odunu artıklarından yararlanı-
cağı düşünülmektedir.

Yine yonga levha fabrikaları odun hammaddesi bulmakta
güçlük çektiği hallerde orman ağacı dışında, özellikle meyva
ağaçlarının odunlarından da yararlanabilmektedir. Buna örnek
olarak da Kastamonu'daki "Yongapan" fabrikası gösterilebilir.
Bu yonga levha fabrikası orman ağaçlarının odunları dışında
meyva ağaçlarından armut, elma vb.'nin odunlarını yonga levha
üretiminde kullanabilmektedir.

Öte yandan, yonga levha fabrikalarında kullanılan odun
hammaddesini oluşturan ağa-
ç türlerinden hangilerinin en çok
kullanıldığına baktığımızda kayın odunu başta gelmektedir
(Şekil 4).

Şekil 4'de görülebileceği gibi 20 adet yonga levha
fabrikasından 19 adedinde diğer yayvan yapraklı veya ibreli
ağaç türleri odunları ile birlikte kayın odunu kullanılmakta-
dır. Kayın odununu, diğer yayvan yapraklı ağa-
ç türü olan ka-
vak odunu ve ibrelilerden Gök-
nar, Karaçam, Sarıçam izlemek-
tedir.

Şekil 4. Türkiye'de Yonga Levha Fabrikalarında Kullanılan Ağaç Türleri

Abbildung 4. Verarbeitete Holzarten in Spanplattenwerken in der Türkei

Fabrikalar (x) Werke	Ağaç Türleri (xx) Holzarten												
	Yapraklılar Laubhölzer								İbretiller Nadelhölzer				
	Kn	Kv	M	Ks	S	Kz	Ok	Gn	G	Cs Çk	Çz	L	
1	•	•		•									
2	•	•	•			•			•	•		•	
3	•	•		•									
4	•									•			
5	•	•							•	•			
6	•	•		•					•				
7	•	•							•	•			
8	•	•							•	•			
9	•	•								•			
10	•	•							•				
11	•							•	•	•			
12	•	•								•			
13											•		
14	•	•					•				•		
15	•	•	•					•	•	•		•	
16	•	•	•							•			
17	•	•											
18	•								•	•			
19	•								•	•			
20	•		•							•			

(X) 1- Sunta, 2- Yontaş, 3- Tever, 4- Gentaş, 5- SFC, 6- Ene-rel, 7- Masstaş, 8- Yongapan, 9- İstaş, 10- Düzsan, 11- Cisan, 12- Setaş, 13- Yonsan, 14- Orma, 15- Köykobir, 16- Devrektaş, 17- M.K.E.K., 18- Bolu (Orüs), 19- Vezir-köprü (Orüs), 20- Ayancık (Orüs).

(XX) Kn = Kayın, Kv = Kavak, M = Meşe, Ks = Kestane, S = Sö-ğüt, Kz = Kızılağaç, Ok = Okalıptus, Gn = Gürgen, G = Göknar, Cs, Çk = S ve Karaçam, Çz = Kızılçam, L = Ladin

Yonga levha fabrikalarında kullanılan ağaç türleri odun miktarlarının kesin değerlerle belirlenebilmesi hemen hemen olanaksızdır; fabrika yöneticileri de tahmini değerler bildirmekte olup yüzde olarak ifade etmektedirler.

Yonga levha endüstrisinde değerlendirilen odun hammad-desini doğrudan doğruya ormandan sağlanan sanayi odunu, kabuklu, lif-yonga odunu ve odun işleyen diğer endüstri kollarının artıkları oluşturmaktadır. Yonga levha yapımında, diğer odun işleyen endüstri kolları artıklarının kullanılması da önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin kereste fabrikalarının kapak tahtaları, çitalar, kaplama levha fabrikalarında oluşan kaplama artıkları, kontrplak fabrikalarındaki artan soyma kaplama levhaları ve yararlanılmayan silindir kısımlar, kontrplaklarda yan ve uç kesme işlemlerinden elde edilen artıklar, marangoz atölyelerinde artan artıklar yonga levha yapımında kullanılmaktadır (Resim 2).

Resim 2. Kereste Fabrikası Artıklarından Bir Görünüş.

Bild 2. Abfälle des Sägewerkes.

(Photo: A.EKİZOĞLU)

Odun kullanan diğerk endüstri kollarında, tomruk çapı, odunun kalitesi, boyut ve lif uzunluğu gibi özellikler önemli olduğu halde yonga levha endüstrisinde daha az önemlidir. Odunun yoğunluğunun 400 kg/m^3 den az ve 700 kg/m^3 den fazla olmaması yeterlidir (ÖKTEM 1971, s.5).

Diğerk yönden yonga levha yapımında kullanılacak odunun pH değeri de önem kazanmaktadır. Asiditesi yüksek olan odunlardan elde edilen yongaların yapıştırıcılar üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Ayrıca pH'sı yüksek olan yongalar ise demir aksam üzerinde özellikle eleklerde paslanma yapmaktadır. Bu nedenlerle meşe, kestane, okalıptus gibi pH'sı belirli sınırların üstünde olan ağacların yongaları tercih edilmektedir. Bu endüstri kolu için pH bakımından yumuşak ağaç türleri uygun gelmektedir (BOZKURT ve GÖKER 1981, s.256). Çapları 6-14 cm ve uzunlukları 1,0-1,5 m olan orman artıkları, pH ları da uyması halinde bu endüstri kolunda kullanılabilir. Daha kalın olan uzun odunlar ise yarılarak ve kesilerek değerlendirilmektedir (GÖKER 1978, s.76).

Yine bilindiğı gibi ülkemizde odun hammaddesi işleyen bir önemli endüstri kolu kağıt endüstrisidir. Bu endüstri kolunda ortaya çıkan odun hammaddesi artıklarının da, yonga levha endüstrisinde tekrar hammadde olarak üretime girdiğı görölmektedir (Resim 3).

Nitekim, Manisa'daki "Yonsan" yonga levha fabrikası, Dalaman kağıt fabrikasının odun artıklarını, Giresun'daki "Köykobir" yonga levha fabrikası ise Aksu Kağıt Fabrikasının artıklarını odun hammaddesi olarak kullanmaktadır.

Resim 3. Kağıt Fabrikasının Odun Artıkları ve Yarma Sanayi Odunlarından Bir Görünüş.

Bild 3. Abfälle einer Zellstofffabrik und Industriebölzer.

(Photo: A.EKİZOĞLU)

6.2. ODUN HAMMADDESİ SAĞLANMA YOLLARI

Yonga levha fabrikalarının işlediği odun hammaddesinin büyük bir bölümü devlet ormanlarından sağlanmaktadır. Diğer bir odun hammaddesi kaynağını da sahipli arazilerde yetiştirilen orman ağaçları ve orman ağaçları dışındaki ağaçlar oluşturmaktadır.

Bu bölümde, yonga levha endüstri kuruluşlarının devlet ormanlarından odun hammaddesi sağlanması yolları olarak; köylü pazar satışları, tahsisli satışlar, açık arttırmalı satışlar ve usulsüz kesimler üzerinde durulacaktır. Ayrıca sahipli arazilerden sağlanan odun hammaddesi ile odunun sağlandığı yöreler konusuna da değinilecektir.

6.21. Köylü Pazar Satışlarıyla Odun Hammaddesi Sağlanması

Köylü pazar satışları, 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanununun 34. maddesi gereğince devlet ormanlarından orman köylülerine tanınmış olan faydalanma haklarından biridir. 6831 sayılı orman kanununun 34. maddesinin uygulaması muhtelif tarihlerde çıkan yasalarla değiştirilmiş bulunmaktadır (ÖZDÖNMEZ 1973, s.68). Söz konusu orman kanununun 34. maddesi ile ilgili uygulama, halen 1982 ve 1983 yıllarında çıkartılan 2655 ve 2896 sayılı yasalara göre olmaktadır. Ancak, bu yasalarla ilgili uygulamaların yeni olması ve henüz tam bir oturmuşluğa kavuşmamış bulunması nedeniyle köylü pazar satışları ile ilgili incelemelerimiz 1975 yılında çıkartılan 1906 sayılı yasanın düzenlemiş olduğu 34. madde hükümleri çerçevesinde olacaktır. Sözü edilen bu yasa ile kabul edilmiş bulunan köylü pazar satışları uygulaması, yonga levha endüstrisinin kuruluş ve gelişiminin de yoğunluk kazandığı dönemi kapsamaktadır. Bu itibarla, araştırmamızda incelenecek olan dönem 1975 yılında çıkan 1906 sayılı yasa ile değişik 34. maddenin uygulandığı 1975 ile 1982 yılları arasıdır. Bu dönemde köylülere verilen köylü pazar satışı diye nitelenen odun hammaddesi miktarı ile köylüler ve kooperatiflerden yonga levha fabrikalarına odun hammaddesi geçişi ele alınacaktır.

6.211 Köylülere ve Kooperatiflere Verilen Odun Hammaddesi Miktarı

1906 sayılı yasa ile, sınırları içinde devlet ormanı bulunan köylülere ve Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine kesip satış istif yerlerine taşıdıkları, yonga levha endüstrisi için önemli olan yakacak odun ve sanayi odununun % 100'üne kadarı istedikleri takdirde kendilerine maliyet bedeli ile verilebilmektedir. Anılan yasanın uygulanmasına geçildikten sonra köylü pazar satışı olarak, Orman Genel Müdürlüğünce verilen yakacak odun miktarında önceki yıllara göre

büyük bir artış olmuştur. Örneğin 1969 yılından 1974 yılına kadarki dönemde Orman Genel Müdürlüğü tarafından pazar satışı olarak köylülere verilen yakacak odun miktarı 1,5 milyon ster ile 2,5 milyon ster arasında iken (ORMAN BAKANLIĞI ÇALIŞMALARI L976, s.53) 1975 ve 1976 yıllarında 3,1 milyon ster ve 6,4 milyon ster'e yükselmiştir (Çizelge 29).

Çizelge 29
Orman Genel Müdürlüğünce Yapılan Yakacak Odun Satışları (1975-1981)

Tabella 29
Brennholzverkauf der Generalforstdirektion (1975-1981)

Yıllar Jahre	Satış Usulleri Verkaufsarten						
	Piyasa Markt		Köylü Pazar Satışları Markbedorf an forstlichen Dorfbewohner		1/10 Tarifeli 1/10 Grundpreis		Toplam Summe
	Miktar Menge (Ster)	Oran %	Miktar Menge (Ster)	Oran %	Miktar Menge (Ster)	Oran %	Miktar Menge (Ster)
1975	3247630	18	3172259	17	11833608	65	18253497
1976	2855256	12	6401904	30	12875408	58	22132568
1977	2307607	12	6170059	32	10983461	56	19461127
1978	2661076	14	5422000	27	11566462	59	19649538
1979	1434682	7	6370788	32	11745911	61	19551381
1980	5262257	25	4412262	21	11153842	64	20828361
1981	4471264	22	3588054	17	12110354	61	20169670

Kaynak: 1- Orman Bakanlığı Çalışmaları 1980.

2- OGM Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı Kayıtları.

Yine 1975-1981 yılları arasında köylü pazar satışı olarak verilen yakacak odunların, Orman Genel Müdürlüğünün üretimini gerçekleştirdiği ve sattığı yakacak odun genel toplamı içindeki payının % 32'ye kadar yükseldiği görülmektedir (Çizelge 29).

Aynı dönemde orman köylülerine verilen zati yakacak odun miktarında artış görülmektedir. Ancak zati yakacak odun, toplam yakacak odun miktarı içinde büyük bir payla temsil edilmektedir.

1906 sayılı yasa, orman köylülerine tanıdığı haklardan daha fazlasını Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine tanımıştır. Örneğin Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerince kesilip, satış istif yerlerine taşınan kerestelik tomrukların % 25'ine kadarı istedikleri takdirde, bu kooperatiflere satış istif yerlerinden maliyet bedeli ile arttırmasız olarak satılabilmesi hakkı, orman köylülerine verilmemiştir. Bu durum, orman köylülerini kooperatif kurmaya özendirmiştir.

Örneğin, 1981 yılında Artvin, Giresun ve Trabzon Orman Bölge Başmüdürlüklerinde Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerinin kuruluş yıllarına bakıldığında; % 46'sının 1976 yılından önce, % 54'ünün ise 1977-1981 döneminde kurulduğu görülür (ERYILMAZ 1982, s.88-89).

Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine 1906 sayılı yasa gereği verilen orman ürünlerinin miktarında Çizelge 30 dan izlenebileceği gibi, 1977-1980 yılları arasındaki dört yıllık dönemde, yapacak odunda % 400'den fazla, yakacak odun miktarında da % 100'den fazla bir artış olmuştur.

Diğer yandan köylü pazar satışları adıyla verilen yakacak odun satışları içinde kooperatiflere verilen yakacak odun miktarında anılan dönemde kooperatifler lehine bir gelişme olmuştur. 1977 de yaklaşık 1/17 oranındaki kooperatiflere verilen yakacak odun miktarı 1980 yılında 1/6 oranına yükselmıştır.

Çizelge 30
Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine Satılan Odun Miktarı
(1977-1980)

Tabella 30
Holzverkauf an Genossenschaften für Erhebung der Dörfer in Wald
(1977-1980)

Yıllar Jahre	Satılan Odun Verkauften Holz				
	Yapacak Industrieholz		Yakacak Brennholz		Toplam Summe (m ³)
	Miktar Menge (m ³)	%	Miktar Menge (m ³)(*)	%	
1977	111 025	31	248 927	69	359 952
1978	283 059	45	345 988	55	629 047
1979	401 028	53	355 124	47	756 152
1980	564 752	52	508 370	48	1 073 122

Kaynak: OGM Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı Kayıtları.

* Bir Ster 0.7 m³ alınmıştır.

6.212. Köylülerden ve Kooperatiflerden Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammaddesi Geçişİ

Yasal hak sahibi orman köylüleri ve kooperatifler, ormancılık örgütünden elde ettikleri yakacak odunları:

- Kendileri pazarlamakta,
- Önceden sözleşme yaptığı muhrukatçılara satmakta,
- Yöredeki odun alım-satımı yapan bireylere satmaktadır.

Bu anılan gruplardan özellikle o yörede odun alım-satımı yapan bireyler etkin konumdadırlar. Her yonga levha fabrikasının odun gereksinmesinin büyük bir bölümü o yöredeki odun

alım satımını yapan sayıları 5 ilâ 10 arasında değişen bireyler tarafından karşılandığı gözlenmiştir. Bu bireyler yasal hak sahibi köylülerden ve kooperatiflerden satın aldıkları odunları kent merkezlerinde yakacak odun satan perakendeci ticaret işletmelerine, küçük imalatçılara ve yonga levha fabrikalarına satmaktadırlar.

Köylü pazar satışları adı altında aldıkları odunları yonga levha fabrikalarının tercih etmeleri, odun teslimatının kolay olması, bürokratik işlemlerin azlığı, nakliyat ile uğraşılmaması, ödemelerdeki esneklik, istenilen odun hammadde-sinin seçim olanağı gibi nedenler oluşturmaktadır.

Fabrikaların köylü pazar satışları dışında odun hammaddesi teminine yönelmeleri ancak, yeterli ölçüde odun hammaddesini bu yolla sağlamada güçlüklerle karşılaşmaları halinde söz konusudur. Özellikle, başta petrol olmak üzere diğer yakıt maddelerinin fiyat artışlarına paralel olarak yakacak odun fiyatları artmakta ve kısa sürelerle dalgalanmaktadır. Bu durum odun alım satımı yapan bireyleri yonga levha fabrikaları dışındaki pazarlara yöneltmekte ve yonga levha fabrikaları da yukarıda belirtilen odun sağlama güclüğü ile yüzyüze gelmektedir.

6.22. Tahsisli Satışlarla Odun Hammaddesi Sağlanması

Yonga levha fabrikalarına Orman Genel Müdürlüğünce, tahsisli satışlarla odun hammaddesi verilmektedir. Tahsisli satışların yapılabilmesini sağlayan yasal düzenlemeler 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 30. maddesi uyarınca pazarlıkla yapılacak orman emvali satışlarına ait talimatnamenin 1. maddesinin 15. bendinde yer almış bulunmaktadır*.

*18.9.1957 tarih ve 4/9465 sayılı 6831 sayılı Orman Kanunu gereğince Pazarlıkla Yapılacak Orman Emvali Satışlarına Ait Talimatname.

Bu yasal düzenlemeler gereğince, özel kesime ait yonga levha fabrikaları, ihtiyaçlarında kullanmak üzere her yıl bütçe tertibine alınan lif-yonga odunlarını tahsisen alabilmektedirler veya alabileceklerdir.

Sözü edilen lif-yonga odunu ile ilgili standart, "1351 nolu lif, yonga ve talaş imalinde kullanılan odun" adıyla 26.4.1973 tarihinde Türk Standartları Enstitüsü'nce kabul edilmiştir. Böylece, yakacak odun ve özellikle pazar satışı olarak köylüye verilen odunun üretilmesi sırasında ilgili standardın dikkatle göz önünde tutulması suretiyle, kağıt, lif ve yonga levha endüstrisinde kullanılmaya elverişli odunun, yakacak odun istiflerine karışmamasının sağlanması amaçlanmıştır (GÜNAY 1973, s.14).

Anılan standardın, Resmi Gazetede ilanından bir yıl sonra yürürlüğe konulması TSE Teknik Kurulunca kararlaştırılmış olmasına rağmen, bunun mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim, lif-yonga odunu üretimi ile ilgili ilk kayıtlar, 1977 yılında gerçekleşen lif-yonga odununa ilişkindir (ORMAN BAKANLIĞI ÇALIŞMALARI 1978, s.49). Daha önceki yıllarda lif - yonga odunu üretimi tertiplere alınmış olmakla beraber, gerçekleşen lif-yonga odunu üretimi ile ilgili kayıtlara rastlanmamaktadır (Çizelge 31).

Çizelgede de görüleceği gibi beş yıllık zaman dilimi içinde en yüksek lif-yonga odunu üretimi 1978 yılında olmuştur. Bu yıl aynı zamanda yonga levha endüstrisinde kapasite kullanım oranının en yükseğe ulaştığı yıllardan biridir. Ancak, sözü edilen lif-yonga odununun yalnızca yonga levha endüstrisinde kullanılmadığının lif, kağıt endüstrisi ve diğer kullanım alanlarına da gittiğinin belirtilmesi gerekmektedir.

Çizelge 31
Türkiye'de Yapacak Odun Üretimi ve Lif-Yonga Odun Üretimi (1977-1981)

Tabella 31
Produktion von Industrie, Faser-und Spanholz in der Türkei (1977-1981)

Yıllar Jahre	Yapacak Odun Üretimi Produktion von Industrieholz (1000 m ³)	Lif-Yonga Odun Üretimi Faser-Spanholz Produktion	
		Miktar Menge (1000 m ³)	Yapacak Odun Üretimindeki Payı Bezogen auf Industrieholz (%)
1977	7215	171	2.3
1978	7776	263	3.4
1979	6933	146	2.1
1980	6714	164	2.4
1981	7178	179	2.5

Kaynak: OGM Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığının
7.7.1982 Tarihli Raporu.

Öte yandan, yonga levha endüstrisi kuruluşlarına lif - yonga odunu tahsis edilmesi ve tahsis edilen miktarlara ilişkin sağlanabilen OGM Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı Kayıtlarına göre Çizelge 32 düzenlenmiştir.

Çizelgeden inceleneceği gibi 1977-1979 yıllarında tahsis edilen lif-yonga odunun miktarı sürekli bir gelişme göstermiş 1979 yılından sonra ise hızlı bir artış kaydetmiştir.

İbrelili lif-yonga odun miktarı 1976 yılı dışında nicel olarak yapraklılardan daima fazladır.

OGM tarafından tahsis edilecek lif-yonga odun miktarları kendilerine tahsis yapılacak firma temsilcilerinin kendi aralarında düzenledikleri protokol ve dağıtım listelerine göre kağıt üzerinde firmalarca paylaşılmaktadır. Bundan sonra OGM tarafından hem firmalara, hem de lif-yonga odunu üretecek Dev-

let Orman İşletmelerine, oluşturulan dağıtım listeleri gönderilmektedir.

Çizelge 32
Yonga Levha Endüstrisine O.G.M.'ce Yapılan Tahsis Miktarı (1975-1981)

Tabella 32
Zugewiesene Holzmenge an Spanplattenindustrie von OGM (1975-1981)

Yıllar Jahre	İbrelî Nadelholz (Ster)	Yapraklı Laubholz (Ster)	Toplam Summe
1975	102 500	98 250	200 750
1976	116 700	159 850	276 550
1977	287 547	208 595	496 142
1978	272 350	225 950	498 300
1979	284 050	243 950	528 000
1980	508 000	267 000	775 000
1981	571 940	540 500	1 172 440

Kaynak: OGM Pazarlama ve Üretim Dairesi Bşk.
kayıtlarına göre tarafımızdan düzenlenmiştir.

OGM'nün tahsis ettiği lif-yonga odunundan, muntazaman yararlanan tek firma İstanbul'da kurulu bulunan "Sunta" firmasıdır. Bir fikir vermesi bakımından bu firmaya 1975-1982 yılları arasında tahsis edilen lif-yonga odunu miktarı Çizelge 33 de görülmektedir.

Anılan firmaya yapılan lif-yonga odunu tahsis miktarı 1981 yılında, 1975 yılındaki miktarın dört katını geçmektedir. Ancak bu firmanın tahsisten aldığı lif-yonga odunu miktarı 10 bin ilâ 16 bin ster arasında değişmektedir.

Özel sektör yonga levha fabrikalarının yöneticileriyle yapılan görüşmeler ve anketimize alınan yanıtlardan, 1975-1981 yılları arasındaki dönem içinde tahsis yoluyla Orman Genel Müdürlüğünden sağlanan lif-yonga odunu miktarının, fabrikaların

Çizelge 33
"Sunta" Firmasına Tahsisi Yapılan Odun Hammaddesi Miktarı (1975-1981)

Tabella 33
Zugewiesene Holzmenge an Firma "Sunta" (1975-1981)

Devlet Or. İşletme Adı Forstbetrieb Name	Yıllar Jahre						
	(Ster)						
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Adapazarı	2250	4800	4653	4200	9300	14500	
Balıkesir	2500						
Bolu		2000	13463	3900	6035	5400	
Bursa				1500			1000
Eskişehir	1375						41040
İstanbul		4000	4250	1670	1500	1975	
Zonguldak	4675		19666	16950	13500	11000	
Toplam Miktar	10800	10800	42032	28220	30335	32875	42040

Kaynak: OGM Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı Kayıtları.

genel odun kullanımı içindeki payının çok düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda kesin miktarlar fabrikalardan öğrenilemediği gibi, Devlet Orman İşletmelerinden de sağlanamamıştır. Ancak, lif-yonga odunu tahsisini gerçekleştirmekle görevlendirilen Devlet Orman İşletmelerinden bazıları sadece yakacak odun gereksinmesini karşılayabildiklerini, lif-yonga odunun tahsisi için yeterli odun üretemediklerini belirtmişlerdir.

Bazı hallerde Devlet Orman İşletmeleri tahsis edilecek odunları hazırlasalar bile, bu odunların yonga levha fabrikaları tarafından satın alınmadıkları gözlenmektedir. Bunun nedenleri, odunun bazen uzak mesafelerde bulunması, bazı durumlarda nakliyat güçlüklerinin söz konusu olması, taşıma işlerinin yaptırılabilmesi için odunun bulunduğu yöredeki taşımacılık kooperatifleri ile olan olumsuz ilişkiler, odun hammad-

desi bedelinin yatırılmasındaki bürokratik işlemler ve yonga levha fabrikalarının istediği özellikte odun hammaddesinin her zaman bulunamamasıdır.

Sözü edilen yonga levha fabrikalarına tahsis yolu ile lif-yonga odunu verilmesine ilişkin uygulama 31.1.1983 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından durdurulmuştur. Bu tarihten itibaren yonga levha fabrikaları tahsisli satışlarla odun hammaddesi satın alamamıştır. Ancak, bu yeni durum da Mayıs 1984 yılına kadar devam etmiş ve bu tarihten itibaren yonga levha fabrikaları tekrar tahsisli satışlarla odun hammaddesi almaya başlamıştır*.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere yonga levha endüstri kuruluşları ihtiyaç duydukları odun hammaddesini tahsis yolundan yararlanarak karşılayamamaktadır.

6.23. Açık Arttırmalı Satışlarla Odun Hammaddesi Sağlanması

Yonga levha fabrikalarının gereksinme duydukları odun hammaddesini sağlama yollarından biri de, Orman Genel Müdürlüğünün açık arttırmalı satışlarıdır. 6831 sayılı Orman Kanununun 30. maddesi gereğince devlet ormanlarından elde edilen ürünlerin piyasa satışlarında açık arttırma esastır.

Açık arttırmalı satışlarla yonga levha fabrikalarının odun hammaddesi sağlamaları 1982 ve 1983 yıllarından sonra yoğunluk kazanmıştır. Bundan önceki yıllarda, yonga levha fabrikalarının açık arttırmalı satışlarla odun hammaddesi sağlama yoluna gitmedikleri, yaptığımız anket sonucunda saptanmıştır. Yonga levha fabrikalarını bu yolla odun hammaddesi sağlamaya yönelten nedenlerden ilki, 1982 yılında 2655 sayılı yasa ile 6831 sayılı Orman Kanununun 1975 tarih ve 1906 sayı-

*10.1.1983 tarih ve PÜ.4 Kİ-00/83 Sayılı Tamim ve 2 Mayıs 1984 tarih ve 828 sayılı OGM Emri.

lı kanunla değişik 34. maddesinin değiştirilmesi sonucu koru ormanlarından üretilecek odunlardan köylü pazar satışı hakkının kaldırılması, dolayısı ile yonga levha fabrikalarına köylü pazar satışları yolu ile gidecek odun hammaddesi miktarındaki azalmadır. Diğer bir neden de daha önce değinildiği gibi 1983 yılı başlarında Orman Genel Müdürlüğü'nün yonga levha fabrikalarına odun hammaddesi tahsis uygulamasını durdurmasıdır.

Anılan bu iki nedenden dolayı, yonga levha fabrikaları 1983 yılında, aynı yılın Ağustos ayına kadarki sürede 237 314 ster lif-yonga odununu açık arttırmalı satışlarla satın almışlardır. Yine aynı süre içinde, yonga levha fabrikaları açık arttırmalı satışlara konu olan lif-yonga odununu talep eden mahrukatçılar ve küçük sanayi erbabı ile odun fiyatlarında rekabet edememeleri ve bölgesel olarak yeterli odun hammaddesi bulamamaları sonucu 46 315 m³ tomruk ve maden direği satın almak zorunda kalmışlardır (DEMİRTAŞ 1984, s.274-275).

Günümüzde yonga levha fabrikaları açık arttırmalı satışlarla odun hammaddesi sağlamaya devam etmektedir.

6.24. Sahipli Arazilardan Odun Hammaddesi Sağlanması

Yonga levha endüstrisinin odun hammaddesi sağlama konusunda odun üreticisi olarak Devlet Orman İşletmeleri dışında özel arazi sahipleri ile de ilişkisi vardır. Türkiye'de özel arazi sahipleri odun üretimi amacıyla yonga levha endüstrisinde de kullanılan türlerden kavak ve okaliptus ağaçlandırmaları yapmaktadırlar.

1984 yılında, teknik kontrolü Orman Genel Müdürlüğünce yapılan 75 000 ha.özel arazi üzerinde kavak plantasyonu mevcut olup, yıllık odun üretimi de 1,5 milyon m³ dolaylarında bulunmaktadır (ÖZKAHRAMAN 1984, s.77). Okaliptus ağaçlandırma

alanları daha dar olup yaklaşık 6300 ha. tutarındadır (MİRAB-OĞLU 1980, s.107-109). Yonga levha fabrikaları, esas amaçları odun üretmek olmayan meyva ve diğer tarımsal üretim ile uğraşan üreticilerden bahçe mahsulü denen orman ağaçları dışındaki ağaçların gövde ve dallarını da satın almaktadırlar. Ayrıca yıllık bitkilerden yararlanan yonga levha fabrikaları vardır. Nitekim Kastamonu'daki Yongapan firmasında, kenevir bitkisinin yonga levha üretiminde kullanıldığı görülmüştür.

Yonga levha fabrikalarından 20'sinde yapılan ankete verilen yanıtlardan 13'ünde bazı hallerde % 50 yi aşan değişik oranlarda kavak odunu kullanılmaktadır. Yonga levha üretiminde kullanılan kavak odunu yukarıda üretildiği belirtilen 1,5 milyon m³ kavak odununun, 100 000 m³ lük kısmını oluşturmaktadır*. Özellikle ülkemizde kuzey batı Karadeniz yöresi ile İstanbul çevresindeki yonga levha fabrikalarında kavak odunu kullanım oranının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Kendi ihtiyacı olan hammaddeyi kendi kaynaklarından karşılama çabası yaygın değildir. Yonga levha kuruluşlarından yalnızca Isparta'da bulunan ORMA firması kullandığı odun hammaddesinin bir bölümünü karşılamak amacıyla kavak ağaçlandırmasına gitmiştir. Bu firma ağaçlandırma çalışmalarını kendine ait ve başkalarından kiralama suretiyle elde ettiği alanlarda sürdürmektedir. Gereken fidanlar, firmanın fidanlığında üretilmekte ve yetiştirilmekte, ayrıca diğer üreticilere de fidan satışı yapılmaktadır.

6.25. Usulsüz Yollarla Odun Hammaddesi Sağlanması

Yonga levha fabrikalarında yöneticilik yapıp sonradan ayrılan bireylerle yapılan görüşmeler ve gözlemler sonucu yonga levha fabrikalarına usulsüz yollarla odun hammaddesi geldiği anlaşılmaktadır. Bu fabrikalara usulsüz kesimlerle

*Türkiye Milli Kavak Komisyonu Raporu, s.4.

gidebilecek yakacak odunun devlet ormanlarından üç şekilde çıktığı düşünülebilir. Bunlardan birincisi, 1906 sayılı yasa-ya göre Orman ve Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine köylü pazar satışları adı altında verilen yakacak odunların üretimine ve taşınmasına ormancılık örgütünün hakim olamaması nedeniyle, bu hak sahiplerinin usulsüz yollarla sağladıkları yakacak odunları, diğer orman ürünleri endüstrisine olduğu gibi yonga levha endüstrisi kuruluşlarına da aktarabilmeleridir. Anılan yakacak odunlar da tomruk ve direk özelliğindeki bir kısım emvalden yapılmaktadır (GÖKER 1984, s.319). Devlet ormanlarından usulsüz kesimlerle odun hammaddesinin akışının ikinci bir şekli de doğrudan doğruya kaçak kesimler ile olmaktadır. Üçüncü bir yolda gözlemlerimize göre yasal olarak köylülere verilen zati yakacak odunların bir kısmının yonga levha endüstri kuruluşlarına gitmesidir.

Gerçekten yonga levha fabrikalarınca odun hammaddesinin büyük ölçüde sağlandığı sonbahar mevsimi, özellikle yonga levha fabrikalarının yoğun olduğu Batı Karadeniz Bölgesinde zati yakacak odunun teslim alındığı zamana rastlamaktadır.

Usulsüz yollarla odun hammaddesi sağlandığının kesin olarak saptanması mümkün olmamakla beraber, bu konuda bazı olaylar fikir verebilecek niteliktedir. Herşeyden önce belirtmek gerekir ki, yonga levha fabrikalarına gelen odun hammaddesi miktarı, cinsi vb. kayıtlara geçmediği gibi bu konuda bir denetim de söz konusu değildir. Nitekim bu yüzden Düzce'-de bulunan bir yonga levha fabrikasına gelen odun hammaddesinin usulsüz kesimlerle sağlandığı konusunda 1979 yılında çıkan tartışmalar ve ormancılık örgütünün tek başına gereken kontrolü yapamaması sonucu, fabrikaya gelen odun hammaddesinin kontrolünün jandarma tarafından yapılması olayı, usulsüz kesimlerle odun hammaddesinin kullanıldığına bir kanıt olarak gösterilebilir.

Bu konuda diğerk bir kanıt da, usulsüz kesim ve taşıma suçlarının yoğun olduğu dönemlerde yonga levha fabrikalarında odun hammaddesi sıkıntısı çekilmediğinin gözlenmiş olmasıdır.

Yine ülkemizdeki usulsüz kesimlere ilişkin genel görüşüme bakıldığında, Orman Genel Müdürlüğünün hasat ettiği miktarın çok üstünde yakacak odun tüketildiği ve tüketilen yakacak odunun bir kısmının da kaçak olarak ormanlarımızdan çıkarıldığı bilinmektedir. Gerçekten 1977 yılında Orman Genel Müdürlüğünün 15 225 764 m³ yakacak odun üretimine karşılık, aynı kurumun yaptığı anket sonuçlarına göre ülkemizde 27 375 000 m³ odunun yakıldığı, dolayısı ile aradaki 12 149 236 m³ lük odunun yakacak odunun ormanlarımızdan kaçak olarak kesilip çıkartıldığı ifade edilmektedir (MİRABOĞLU 1982, s.4). Anılan bu kaçak kesimlerle elde edilen odunun saptanamayan bir bölümünün yonga levha fabrikalarına gittiği kestirilebilir.

6.26. Odun Hammaddesinin Sağlandığı Yöreler

Odun Hammaddesinin sağlandığı yöreleri iki kısma ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi yakın çevre olarak adlandırılabilir ki, bu çevre yonga levha fabrikasının bulunduğu veya sınır komşusu olduğu Devlet Orman İşletmeleridir. Fabrikaya komşu olmayan işletmeler ise uzak çevre olarak adlandırılabilir.

İnceleme yaptığımız yonga levha fabrikaları odun temin etme şekline göre yakın ve uzak çevreden odun hammaddesi almaktadır. Özel kesim yonga levha fabrikaları köylü pazar satışları ve az miktarda da olsa tahsis yolu ile alabileceği hammaddeyi yakın çevreden tercih etmelerinin yanında, usulsüz yollarla uzak çevreden gelen odunları da satın alabilmektedir. Kamu kurumlarına ait yonga levha fabrikaları ise temin ettikleri tomrukları tahsisle sağladıkları için, bunların kullandıkları odun hammaddesinin geldiği yöreler kesin olarak bellidir.

Yaptığımız anketlerden elde ettiğimiz bulgulara göre, aşağıdaki Şekil 5 düzenlenmiştir.

Şekil 5. Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammaddesinin Geldiği Yöreler

Abbildung 5. Lieferant Gebiet Vom Holz nach Spanplattenwerken

Geldiği Yöreler Lieferant Gebiet		Yonga Levha Fabrikaları (x) Spanplattenwerke															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
YAKIN ÇEVRE	OR. İŞLETMELERİ	•	•	•						•	•					•	
	ODUN TÜCCARI			•	•	•	•		•	•		•			•	•	
	TAHSİSLİ SATIŞLAR	•	•	•		•			•		•				•		•
	KÖY. PAZ. SATIŞLARI	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
	USULSÜZ YOLLAR	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
UZAK ÇEVRE	OR. İŞLETMELERİ	•	•														
	ODUN TÜCCARI						•		•			•		•	•		
	TAHSİSLİ SATIŞLAR	•	•						•						•		
	KÖY. PAZ. SATIŞLARI	•			•		•	•	•			•		•	•		
	USULSÜZ YOLLAR	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Şekil 5 den görüldüğü gibi usulsüz yollar dışında yonga levha fabrikalarının büyük kısmı gerek yakın, gerekse uzak çevreden gelen odun hammaddesini köylü pazar satışları yolu ile sağlamaktadır. Diğer önemli bir odun hammaddesi sağlama yolu da her iki çevrede bulunan odun tüccarlarından odun hammaddesi satın alınmasıdır. Odun tüccarları, daha ziyade özel kavaklıklardan kavak odunu alımı yapan ve bu odunları değişik kullanım alanlarına satan kişilerdir. Yine Şekil 5 de görüldüğü gibi yonga levha fabrikaları OGM'nün tahsisli satışlarını yakın çevreden almayı tercih etmektedir.

Öte yandan yine anket sonuçlarına göre, yonga levha fabrikalarından bir kısmının özellikle köylü pazar satışları

(X) 1- Sunta, 2- Yontaş, 3- Tever, 4- Gentaş, 5- SFC, 6- Enerel, 7- Masstaş, 8- Yongapan, 9- İstaş, 10- Düzsın, 11- Cisan, 12- Setaş, 13- Yonsan, 14- Orma, 15- Köykobir, 16- Devrektaş.

ile az miktarda da tahsisli satışlardan elde ettikleri odunları oldukça uzak mesafelerdeki Devlet Orman İşletmelerinden getirdikleri anlaşılmaktadır. Çizelge 34'de bazı yonga levha fabrikalarının farklı yıllarda, yaklaşık değerlerle, hangi uzaklıktan odun hammaddesi sağladıkları görülmektedir.

Çizelgeden izleneceği üzere sözü edilen yonga levha fabrikalarından altısına 1-50 km, dördüne 151-200 km uzaklıklardan odun hammaddesi gelmektedir. "Sunta" yonga levha fabrikası değişik uzaklıklardan odun hammaddesi sağlama yoluna gitmektedir. Yine çizelgeden çıkarılabilecek diğer bir sonuç, yonga levha fabrikalarına gelen odun hammaddesinin yoğun olarak belli bir uzaklıktan gelmediğidir.

Çizelge 34

Bazı Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammaddesinin Geliş Uzaklıkları

Tabella 34

Entfernung von Rohholzstoff nach verschiedenen Spanplattenwerken

Geliş-Uzaklığı Entfernung (Km)	Orman İşletmelerinin Sayısı Forstbetriebszahl						
	Orma 1979	Yonsan 1979	Enerel 1980	Bolu (Orüs) 1981	Istaş 1981	Mastaş 1981	Sunta 1981
1- 50	1	1	-	2	2	1	1
51-100	-	-	1	1	2	3	3
101-150	1	-	-	-	1	2	-
151-200	1	2	2	-	-	-	8
201-250	-	2	-	-	-	-	4
251-300	-	-	-	-	-	-	1
301-350	1	-	2	-	1	-	-
351-400	-	-	-	-	-	-	1
401-450	-	-	-	-	-	-	1
501+	-	-	-	-	-	-	2

7.0. YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN SORUNLARI

Ülkemizde yonga levha endüstrisi ile ilgili sorunları pek çok grupta toplayabiliriz. Bunlardan birincisi, yonga levha kuruluşları için önemli olan odun hammadesine ilişkin sorunlardır. Diğerleri de odun hammaddesi ve ormancılık çalışmaları dışında kalan sorunlardır. Bunlar da şu başlıklar altında ele alınacaktır: Katkı maddelerine ilişkin sorunlar, enerjiye ilişkin sorunlar, finansmana ilişkin sorunlar, dışsatım ve dışalım ile ilişkin sorunlar.

7.1. ODUN HAMMADDESİNE İLİŞKİN SORUNLAR

Yonga levha endüstrisinin, odun hammadesine ilişkin sorunları, hem endüstrinin kendisi ile hem de ormancılığımız ve ormanlarımız ile doğrudan ilgilidir. Sözü edilen bu endüstri kolunun kullandığı odun hammaddesine ilişkin sorunları, köylü faydalanma haklarından kaynaklanan sorunlar, odunun kullanma yerlerinden doğan sorunlar, depolama ve gelme zamanına ilişkin sorunlar, taşımacılığa ilişkin sorunlar ve kurumlar arası ilişkilerden doğan sorunlar adı altında toplayarak incelemek uygun olacaktır.

7.11. Köylü Faydalanma Haklarından Kaynaklanan Sorunlar

Daha önce belirtildiği gibi, yonga levha kuruluşları-

nın odun hammaddesi sağlanması yollarından birisi köylü pazar satışlarıdır. Köylü pazar satışlarını düzenleyen 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanununun 34. maddesi 1975 yılında 1906 sayılı yasa ile değiştirilmiştir.

1906 sayılı yasa ile değişik 34 maddenin uygulandığı dönem, ormanların varlığı üzerinde olumsuz etki yapmıştır. Zira köylü, ormandan yapacak odun elde etmekten çok yakacak odun elde etmeye yönelmiştir. Bunun nedeni de yapacak odun üretiminde takdir edilen işçi ücretlerinin düşük oluşudur. Bu düşüklük yakacak odun elde edilmesinden doğan hakların daha fazla kazanç getirmesinden doğmaktadır. Şöyleki, 1981 yılında 1 m³ yapacak odun üretimi için saptanan taban birim fiyatı 190 TL* iken, hakedilen 1 ton yakacak odunun İstanbul'daki bir yonga levha fabrikasına satış fiyatı 4000-5000 TL'yi bulabilmiştir.

Bu durum köylüyü yapacak odun elde etmektense yakacak odun elde etmeye özendirmiştir. Kesilen ağaçların tomruk, kaplamalık tomruk, tel direği v.b. gibi kıymeti yüksek olan yapacak odun olabilecek kısımlarının yakacak odun veya yarma sanayi odunu olmasına neden olmuştur (Resim 4).

Gerçekten genel olarak uygulamada, herhangi bir bölgede 100 m³ lük dikili damga yapılması halinde kesim sonunda normal olarak yapırlılarda % 55 oranında endüstriyel odun, % 45 oranında yakacak odun elde edilmesi gerekirken, yakacak odun üretiminin bu orandan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ayrıca köylüyü bu türlü yapacak odun aleyhine tahrip-kâr üretime cesaretlendiren diğer faktörler şunlar olabilir:

*Orman Ürünlerinin Üretim İşlerine Ait 161 Sayılı Tebliğ, s.54.

Resim 4. Köylü Pazar Satışları Yolu ile Sağlanan Odun Hammad-
desinden Bir Örnek.

Bild 4. Ein Beispiel des durch Markbedarf an forstlichen
Dorfbewohner beschaffenen Holzrohstoffes.

(Photo: A.EKİZOĞLU)

a) 1975 yılından 1980 yılına kadarki dönemde diğer devlet örgütlerinde olduğu gibi, ormancılık örgütünde de teknik elemanlar yapılan atamalarla sık sık yer değiştirmişlerdir.

b) Ülkemizde devlet ormanları ile ilgili olarak düzenlenen amenajman planlarında verilen eta içerisinde ne miktarda yakacak odun çıkacağını belirtilmemesi nedeni ile bölge şefi dikili olarak yaptığı damga içerisindeki ne miktar yapacak ve yakacak odun alacağını kestirememektedir.

Ancak 1982 yılında çıkarılan 2655 sayılı yasa ile orman köylülerine ve orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine

yalnızca baltalık ormanlardan yakacak odun verilmesi hak sahibi köylülerin ve kooperatiflerin aldıkları yakacak odun miktarında azalmaya neden olmuştur. Böylece yonga levha fabrikalarının odun hammaddesi sağlamaları yollarından biri önemli biçimde etkilenmiştir.

Bu durum ormanların üzerindeki olumsuz etkilerin azaldığı hususuna bir gösterge sayılabilir. Ancak, yeni olan bu uygulamanın gerçek etkisi zaman içinde daha açık şekilde ortaya çıkacaktır.

Yine orman köylülerinin ormandan faydalanmasını düzenleyen 6831 sayılı orman kanununun 31. maddesine göre köylülere zati ihtiyaç olarak verilen yakacak odunlar, hem yakacak olarak kullanılmakta, hem de gözlemlerinize göre yonga levha fabrikalarında odun hammaddesi olarak değerlendirilmektedir. Her ne kadar yasa hükümlerine göre alınan zati yakacağın, başkalarına satılması, kullanılacağı yerden dışarıya çıkarılması ve hibe edilmesi yasaksa da bu durum söz konusudur.

Örnek olarak ele alınan Gerede Devlet Orman İşletmesindeki bir araştırmada (ALİOĞLU 1981, s.14-24), bu işletmede 1970-1980 yılları arasındaki toplam odun üretiminin % 60'ının köylü zati yakacak odunu olarak değerlendirildiği görülmektedir. Burada köylüler hakları olan zati yakacak odun ile ilgili Nakliye Tezkerelerini kesim öncesinden almaktadır. Devlet Orman İşletmesi zati ihtiyaç dışında kalan ve kendi yapacağı üretimi yaptıktan sonra, geride kalan enkaz ve artıkların köylülerce yakacak odun yapılacağını kabul etmekte ve Ekim veya Kasım aylarında 15 gün süre ile köylülerin ormana girmesine izin vermektedir. Söz konusu araştırmaya göre, 145 köyden 17.814 adet hane mensubu, anılan sürede yakacak odunun, ne kesim tekniğine uygunluğu ve miktarı, ne de kesilen odunun zati yakacak olarak kullanılıp kullanılmadığının ormancılık örgütünce resmi olarak kontrolü olanağı ortadan kalkmaktadır.

Yani, bu kesim işinde köylü tamamen kendi inisiyatifine bırakılmaktadır. Gereke Devlet Orman İşletmesinde yapılan ve resmi kayıtlarda varolan kesim miktarı, amenajman planının verdiği artım miktarından fazla olduğuna göre, bunun anlamı ya ağaç servetinde bir azalmanın meydana gelmiş bulunduğu ya da hesapların yanlış ve eksik yapıldığıdır.

Gözlemlerimize göre Düzce, Devrek Devlet Orman İşletmelerinde buna benzer uygulamalar mevcuttur. Diğer devlet orman işletmelerinde de bu durumun olabileceği gözden uzak tutulamaz.

Burayan değin belirtilenlerin ışığı altında, gerek köylü pazar satışları, gerekse zati yakacak odun adı altında köylülere ve kooperatiflere yakacak odun verilmesi uygulaması ormanların devamlılık ilkesini zedeler niteliktedir. Öte yandan yonga levha kuruluşları ise, 1982 yılına değin köylülerden ve kooperatiflerden odun hammaddesini karşılama kolaylığına sahipken, bu olanak anılan tarihten sonra azalmıştır.

7.12. Odunun Kullanma Yerlerinden Doğan Sorunlar

Yonga levha endüstrisi, diğer odun işleyen endüstri kollarına göre kullandığı odunun gerek türü, gerekse niteliği nedeniyle, daha kanaatkârdır.

Bununla beraber, yurdumuzda yonga levha endüstrisinin kullandığı odun ile yakacak odun ve kağıt yapımında kullanılan kağıt odunu arasında büyük bir fark olmadığından, yonga levha endüstrisinin odun hammaddesi yönünden en önemli rakipleri odunun yakacak olarak kullanımı ve kağıt endüstrisidir.

Söz konusu rekabet yonga levha endüstrisinde odun hammaddesi temininde önemli bir sorun oluşturmaktadır. Ülkemizde yıllık odun tüketimi çeşitli kaynaklarda farklı rakamlar

halinde verilmektedir. Örneğin, Ormancılık Araştırma Enstitüsünce 1979 yılında yapılan bir araştırma sonucunda 1979-1983 yıllarında yalnızca yakacak odun tüketiminin ortalama yılda 30,6 milyon m³ olduğu saptanmıştır (O.A.E. 1979, s.13). Halbuki aynı yıllarda Orman Genel Müdürlüğü'nün kayıtlarında yılda yaklaşık olarak 14.0 milyon m³ dolaylarında yakacak odun, 7 milyon m³ dolaylarında yapacak yani toplam 21 milyon m³ odun üretildiği görülmektedir*.

Uzun dönem için yapılan Ormancılık Ana Planı'nın öngördüğü yakacak odunun yıllık tüketim miktarı ise, 1982 yılı için 8,3 milyon m³ dür. Aynı plana göre odunun yakacak olarak daha az kullanımı amaçlanmış ve 4.7 milyon m³ yakacak odunun endüstriye aktarılması öngörülmüştür (ORMAN BAKANLIĞI 1976, s.88).

Yine ülkemizde, genel enerji tüketimi içinde yakacak odunun durumuna baktığımızda yakacak olarak kullanılan odunun önemi önceki yıllarda olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Birincil enerji kaynaklarının tüketimi içinde odun 1970 yılında % 19,75 oranında iken, 1981 yılında bu oran % 13,49 oranına düşmüştür (D.İ.E. 1984, s.12-15). Bu oransal azalış, odunun yakacak olarak tüketilen miktarındaki azalmadan olmayıp genel enerji tüketiminin artışından kaynaklanmaktadır.

Daha önce belirtildiği gibi, odun işleyen tüm endüstri içinde, odun talebinin en çok artacağı endüstri kolundan biri de, yonga levha endüstrisinin odun hammaddesi yönünde rakibi olan kağıt endüstrisidir. Orman Genel Müdürlüğü'nün 1977-1980 yılları arasında her iki endüstri kolu için yaptığı üretim miktarı Çizelge 35 deki gibidir.

*OGM Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı, 7.7.1982 Tarihli Raporu.

Çizelge 35
OGM'nün Kağıt ve Lif-Yonga Odunu Üretimi (1977-1980)
Tabella 35
Holzproduktion von OGM für Papier-Faser-und Spanplattenherstellung

Yıllar Jahre	Kağıt Odunu Papierholz (m ³)	Lif-Yonga Odunu Faser-spanholz (m ³)
1977	975 863	253 899
1978	986 885	184 494
1979	1 185 000	129 544
1980	1 362 400	163 983

Kaynak: 1- Orman Bakanlığı Çalışmaları,
1978, 1980.

2- Günay 1983.

Çizelge'de görüldüğü gibi kağıt odunu üretim miktarı 1977 yılında, lif-yonga odunu üretim miktarının yaklaşık 4 katı, 1980 yılında ise 8 katına yükselmiştir. Önümüzdeki yıllarda da bu yükseklik devam edecektir. Şöyleki: 1995 yılında kağıt endüstrisinin talep ettiği odun miktarının orman ürünleri işleme sanayiinin tümünün talep ettiği odun miktarına yakın olacağı tahmin edilmektedir (ORMAN BAKANLIĞI 1976, s.87).

Bu durumda gerek yakacak odun tüketimindeki, gerekse kağıt endüstrisindeki odun tüketiminin gelecek yıllarda da artışına devam edeceği gözönüne alındığında, yonga levha üretiminde odun hammaddesi temini önemli bir etken olarak varlığını sürdürecektir.

7.13. Depolamaya ve Gelme Zamanına İlişkin Sorunlar

Ülkemizde bulunan yonga levha fabrikalarına yasal yollarla devlet ormanlarından gelen odun hammaddesinin kesim iş-

lemlerinden hemen sonra gelmemesi odun hammaddesinin değerini azaltmaktadır. Anılan odun hammaddesinin ara ve son depolarda bekleme süreleri değişik olup bu sürelerin saptanması olanağı bulunmamaktadır. Ancak 16 fabrika yöneticisinden alınan bilgiye göre, yonga levha fabrikalarına gelen odun hammaddesinin, yaklaşık 3-6 ay arasında değişen sürelerle ara ve son depolarda beklediği anlaşılmıştır.

Odun hammaddesi yonga levha fabrikalarına geldikten sonra bu fabrikalara ait açık alanlarda bulunan odun depolarında bekletilmektedir (Resim 5). Bu açık alanlardaki odun depolarında, odun hammaddesinin bekleme süreleri de değişiklikler göstermektedir. Anılan fabrikaların dörtte birinde alınan odunların 2 ila 3 ay süre bekletildiği, diğerlerinde ise bu sürelerde belirsizlik olduğu saptanmıştır. Söz konusu olan odun hammaddesi miktarı ise 5 bir ton ila 70 bin ton arasında değişebildiği gibi, günlük veya haftalık yonga levha üretimine yetecek kadar da olabilmektedir.

Resim 5. Yonga Levha Fabrikasına Ait Odun Deposundan Bir Görüş.

Bild 5. Holzlagerplatz für ein Spanplattenwerke.

(Photo: A.EKİZOĞLU)

Ayrıca yonga levha fabrikaları depolarında bulunan odun hammaddesi miktarının az veya çok olmasını etkileyen faktörlerden biri de odun hammaddesinin fabrikalara gelme zamanıdır. Şekil 6 da görüldüğü gibi yonga levha fabrikalarına en yoğun olarak Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında odun hammaddesi gelmektedir.

Şekil 6. Odun Hammaddesinin Yonga Levha Fabrikalarına Gelme Zamanı.

Abbildung 6. Die Transportzeit des Rohholzstoffes nach Spanplattenwerken.

Aylar Monate	Yonga levha fabrikaları (x) Spanplattenwerke																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
OCAK	○	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
ŞUBAT	○	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
MART	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
NİSAN	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
MAYIS	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
HAZİRAN	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
TEMMUZ	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
AĞUSTOS	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
EYLÜL	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
EKİM	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
KASIM	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
ARALIK	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

● Yoğun olarak geldiği aylar
○ Çok az ve hiç gelmediği aylar

(X)1- Yontaş, 2- Sunta, 3- Yongapan, 4- Tever, 5- MKEK, 6- Gen-
taş, 7- SFC, 8- Bolu (Orüş), 9- Enerel, 10- Mastaş, 11-
Bilgihan, 12- İstaş, 13- Düzsan, 14- Cisan, 15- Setaş, 16-
Yonsan, 17- Orma, 18- Köykobir, 19- Vezirköprü, 20- Devrek-
taş.

Karadeniz ve Marmara Bölgesinde bulunan yonga levha fabrikalarına odun hammaddesi Temmuz ayından Aralık ayı başına kadar taşınabilmektedir. Ege bölgesinde kalan fabrikalarda ise bu süre daha uzun olup, Şubat ayından başlayarak Ekim ayı sonuna kadar devam etmektedir. Odun hammaddesinin gelme zamanına bağlı olarak, yonga levha fabrikalarında en çok odun

hammaddesinin bulunduğu mevsim genel olarak sonbahar olmaktadır. Bazı yonga levha fabrikalarında bu durum sonbahar mevsimi dışında olabilmektedir. Örneğin Simav'da bulunan Setaş Fabrikasında en çok odun hammaddesi, Kış başlangıcı olan Aralık ayında, Isparta'daki Orma fabrikasında ise Yaz mevsiminde bulunmaktadır.

İşte odun hammaddesinin yonga levha fabrikalarına belirli zamanlarda gelmesi, bu fabrikaların depolarında üretimlerini aksatmayacak kadar odun hammaddesi bulundurmaya zorlanmaktadır. Üretimi aksatmayacak kadar odun hammaddesinin satın alınması, işletme kredisi faizlerinin düşük olduğu 1980 yılından önceleri önemli bir sorun oluşturmamıştır. Aynı dönemde uzun süre üretime yetecek kadar odun hammaddesi bulundurulabilmıştır. Ancak 1980 yılından itibaren, özellikle faiz oranlarının serbest bırakılması ve yükseltilmesi yonga levha fabrikalarının işletme sermayesi yetersizliği ile karşılaşmalarına neden olmuştur. Bu durum ise yonga levha fabrikalarının belli mevsimlerde yoğun olarak gelen odun hammaddesinin stok etmelerini güçleştirmektedir.

7.14. Taşımacılığa İlişkin Sorunlar

Yonga levha endüstri kuruluşları için odun hammaddesi taşımacılığına ilişkin sorunlar iki tür nedenden oluşmaktadır. Bunlardan biri, her mevsim odun hammaddesi taşımacılığının yapılamaması, diğeri de taşıma giderinin odun hammaddesi fiyatının oluşmasındaki etkisidir. Her mevsim odun taşımacılığının yapılamamasına önceki bahislerde değinildiği için burada ikinci sorun üzerinde durulacaktır.

Yonga levha fabrikalarının kuruluş yeri seçiminde, odun üreten kuruluş olan günümüzdeki adı ile Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığının etkili olmaması yanında, diğer etkilerle

birlikte kuruluş yeri seçiminde bazen hammaddeye bazen de yonga levha tüketim yerlerine yakınlığa özen gösterilmiştir. Nitekim yonga levha fabrikaları kurulması ile ilgili olan teşvik belgelerinde belirlenen yerler değişik yörelerde bulunmaktadır (Harita 1).

Yine yonga levha kuruluşlarına gelen odun hammaddesinin nerelerden geldiğinin kesin olarak belirlenememesi, taşıma uzaklıklarının ayrıntılı olarak incelenmesini güçleştirmektedir. Ancak Orman Genel Müdürlüğü tarafından yonga levha kuruluşlarına tahsis ile verilmesi gereken lif-yonga odununun nerelerden geleceği belli olduğundan, odun hammaddesinin yonga levha fabrikalarına taşıma uzaklıkları hakkında fikir verebilmek için iki yola başvurulmuştur.

Bunlardan birincisi, tahsisli satışlarla kendisine verilen lif-yonga odununu muntazam olarak alan İstanbul, Kartal'da bulunan "Sunta fabrikasına gelen tahsis ve köylü pazar satışları ile sağlanan odun hammaddesinin 1981 yılı için taşıma uzaklığının yaklaşık değerlerle belirlenmesidir. Bu fabrika 1981 yılında yaklaşık olarak tahsisli satışlardan 12 bin ster odun almıştır. Aldığı odunların ondört Devlet Orman İşletmesinden eşit olarak geldiği kabul edilmiştir. Devlet Orman İşletmeleri merkezlerinden anılan fabrikanın bulunduğu kente uzaklıkları ortalama olarak 179 km.dir.

Yine bu fabrikaya aynı yıl köylü pazar satışları ile sağlanan odun hammaddesinin % 10 oranına yakın kısmı ortalama 170 km, % 90 oranına yakın kısmı 135 km uzaklıktan gelmiştir. Ayrıca köylü pazar satışları ile sağlanan odun hammaddesi bazı yıllar Trakya yöresinden, bazı yıllarda ise Bolu, Zonguldak, Adapazarı Orman Bölge Müdürlüklerinden yoğun olarak gelmektedir.

Taşıma giderinin, odun hammaddesi fiyatı içindeki payının ne olduğunu gösterebilmek amacıyla bir örnek vermek ya-

rarlı olacaktır.

1983 yılında açık arttırmaya esas olan muhammen satış bedeli ibrelilerde 3000 (üçbin) TL/Ster dir (DEMİRTAŞ 1984, s.270). Aynı yıl için O.G.M.'nün Orman Ürünlerinin Üretim İşlerine ait 161-A sayılı Tebliğinde ölçü birimi ster olan orman emvalinin taban birim taşıma fiyatı 363 TL olarak saptanmıştır. Açık arttırmalı satış yöntemiyle alınan ibreli odunun bir sterinin 40 km uzaklıktaki bir yere taşınmasının maliyeti*, hiç arttırılmadan, satın alınması halindeki fiyatının % 22,7 sini oluşturmaktadır. Şüphesiz bu oran uzaklık ile doğru orantılı olarak daha da artacaktır.

Yonga levha fabrikalarına gelen odun hammaddesinin taşıma uzaklıklarının belirlenmesine ilişkin ikinci yol ise, tahsisle odun hammaddesi alacak olan tüm fabrikaların odun hammaddesi kaynağına olan uzaklıklarının saptanmasıdır. Bu amaçla OGM pazarlama ve üretim dairesinden alınan tahsis dağıtım listelerinden ve karayolları haritasındaki mesafelerden yararlanılarak Çizelge 36 düzenlenmiştir.

		<u>İş Güçlüğü(%)</u>
*		
Yol uzunluğu	40 km	56,0
Eski Tip Karayolu	15 km	15,0
Orman Yolu Kısmı	20 km	72,0
		<u>143=T</u>

İbreliler için Taşıma Birim Fiyatı=Taban Birim Fiyatı (1+T
Bir Ster odun taşıma birim fiyatı =363(1+1,43)
=363+519=882 TL bulunur.

Diğer İş Güçlüğü yüzdeleri alınmamıştır.

Çizelge 36
Yonga Levha Fabrikalarına Odun Hammaddesi ve Tutkal Taşıma Uzaklığı

Tabella 36
Die Entfernung von Rohholz und Bindemittel nach Spanplattenwerken

Bölgeler Regionen	Fabrikalar Werke	İşletme Sayısı Betrieb Zahl	Odun Hammaddesi Rohstoffe		Tutkal Bindemittel	
			Uzaklık Entfer- nung (km)	Bölge Ort.Uz. Durchsch, Entfernung (km)	Uzaklık Entfer- nung (km)	Bölge Ort.Uz. Durchsch, Entfernung (km)
Karadeniz	Yongapan	17	123	82	506	443
	Cisan	12	119		420	
	S.F.C.	12	98		506	
	Köykobir	10	81		957	
	Mastaş	6	74		200	
	Devrektaş	7	46		347	
	Düzsan	3	35		163	
Marmara	Enerel	9	263	169	-	55
	Sunta	14	179		-	
	Yapta	4	168		-	
	Tever	14	162		-	
	Istaş	8	72		273	
Ege	Yongasan	13	389	193	616	338
	Yonsan	19	208		562	
	Sumaş	8	104		488	
	Setaş	4	71		485	
Akdeniz	Orma	24	160	136	603	744
	Samedoğlu	10	113		885	
Orta Anadolu	Suntasan	6	91	91	315	315
Güney D. Anadolu	Düzbağ	9	398	398	1139	1139

Çizelge 36 dan görüldüğü gibi Karadeniz Bölgesindeki fabrikaların, tahsisle odun verecek olan Devlet Orman İşletmeleri merkezlerine uzaklığı 82 km.dir. Bu uzaklık Ege Bölgesinde 193 km, Güney Doğu Anadolu Bölgesinde ise 398 km.ye yükselmektedir.

Buraya değin yapılan açıklamalar, yonga levha fabrikalarına gelen veya gelecek olan odun hammaddesinin uzak mesafelerden geldiğini göstermektedir. Bu durum odun hammaddesinin fabrikadaki fiyatının, taşıma giderleri nedeniyle daha da yüksek olmasına yol açmaktadır. Taşımacılığın ayrıntılı bir şekilde analizini yapmak konumuz dışında bulunmaktadır. Ancak taşımacılığa ilişkin sorunlara açıklık getirmek ve özellikle taşıma uzaklığı ile taşıma giderleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Çizelge 37 düzenlenmiştir.

Ayrıca, yonga levha fabrikalarının Devlet Orman İşletmelerinden satın aldığı odunların taşınmasında, taşımacılık kooperatiflerinin tutumu da taşıma giderinin artmasında diğer bir nedendir. Taşımacılık kooperatifleri üyeleri Devlet Orman İşletmesince satılan odunların taşınmasını yalnız kendi üyelerine ait kamyonlar ile yapılmasını istemektedir. Bazı hallerde bu üyeler, odun hammaddesini satın alan bireylerin sahip olduğu veya başka bir yöreden kiraladıkları kamyonlar ile, bu odunları taşıtmalarına engel olmaktadır. Bu durum ise tek taraflı olarak taşıma fiyatının belirlenmesine neden olmaktadır.

7.15. Kurumlar Arası İlişkilerden Doğan Sorunlar

Ülkemizde günümüze kadar genel bir orman endüstrisi planı yapılamamıştır. Bu nedenle, orman ürünleri endüstrisi kuruluşları cüce işletmeler halinde kalmış, bölgesel olarak endüstrinin dağılımı dengesiz olmuş, entegre halinde işleyen kuruluşların işletmeye açılması güçleşmiştir (ERYILMAZ 1983,

Çizelge 37
İki Bölgede Odun Hammaddesi ve Tutkal Taşıma Gideri(*)

Tabella 37
Transportkosten von Rohholzstoff und Bindemittel in zwei Regionen

Bölgeler Regionen	Fabrikalar Werke	Odun Hammaddesi Rohstoffe		Tutkal Bindemittel	
		Taşıma Uzaklığı Transport Entfernung (Km)	Taşıma Gideri Transport Kosten (1 m ³ /TL)	Taşıma Uzaklığı Transport Entfernung (Km)	Taşıma Gideri Transport Kosten (1 Ton/TL)
Karadeniz	Yongapan	123	840	506	6373
	Cisan	119	816	420	5320
	SFC	98	677	506	6373
	Köykobir	81	583	957	11898
	Masstaş	74	540	200	2625
	Devrektaş	46	369	347	4425
	Düzsan	35	301	163	2171
Ege	Yongasan	389	2470	616	7721
	Yonsan	208	1361	562	7059
	Sumaş	104	724	488	6153
	Setaş	71	522	485	6116

(*) Karayolları Genel Müdürlüğü, 1981 Birim Fiat Listesi ve aynı Genel Müdürlükçe taşıma giderinin bulunmasında kullanılan

$$F = 1,25 \times k(0,0007 \times M + 0,01) \times D \times Y$$

formülüne göre bulunmuştur.

s.139). Orman Ürünleri endüstrisine ilişkin envanter çalışması, Tarım ve Orman Bakanlığınca 1981 yılı verilerine dayalı olarak aynıyıl gerçekleştirilmiştir (TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 1982, s.6). Böyle bir çalışma, orman ürünleri endüstrisi planlaması bakımından ve dolayısı ile yonga levha endüstrisinin gelişimine katkı sağlayabilecek bir girişimdir.

Günümüze kadar yonga levha endüstri kuruluşları için

gereken izin, odun hammaddesi üreten kuruluş olan ormancılık örgütü tarafından verilmemiş veya buna gerek görülmemiştir. Daha önce de belirtildiği gibi yonga levha fabrikası kurulması için 1978 yılına kadar 50 adet teşvik belgesi o zamanki adıyla Sanayii ve Teknoloji Bakanlığı tarafından verilmiştir. Verilen teşvik belgesi toplamı 1982 yılı ortalarında sayı olarak 65 i bulmuştur (GÜMÜŞKAYA 1983, s.76). Teşvik belgelerinin verilisinde ormancılık örgütünün Bakanlık düzeyinde temsil edildiği 12 Eylül 1980 yılından önce yani Orman Bakanlığı'nın varolduğu zamanda bile Bakanlığın olumlu görüşü alınmamıştır. Aynı uygulamaya daha sonra DPT ye bağlı Teşvik ve Uygulama Dairesi tarafından devam edilmiştir. Teşvik belgesi verilirken ormanlarımızın verim gücü, ürün cinsi, taşıma uzaklıkları göz önüne alınmamıştır. Orman varlığı bakımından son derece fakir olan Konya, Mardin, Ankara gibi kentlerde yonga levha fabrikası kurulması için teşvik belgesi verilmiştir (Harita 1 ve 2).

Bazı verilere göre, 1983 yılında da önceki yıllarda görülen talep yetersizliğinin devam etmesi, bu endüstri kolunda yatırım eğiliminin olmadığı ve talep yetersizliğinin iki yıl daha devam edeceği düşünülmektedir (ÖZAR ve BEŞKÖK 1983, s.12). Buna karşın 1984 yılı Genel Teşvik Tablosunda sektördeki yatırımların 1984 yılında da teşvik edileceği belirtilmektedir (KARATOP 1984, s.10).

Diğer yandan 6831 sayılı yasanın 18. maddesinde devlet ormanları içinde veya dört km.ye kadar uzaklıkta olan yerlerde kurulacak her çeşit fabrika Orman Bakanlığı'nın iznine bağlıdır. 2896 sayılı yasa ile bazı hükümleri değiştirilen bu maddenin yeni şeklinde uzaklık belirtmeksizin nerede kurulursa kurulsun her çeşit orman ürünü işleyen fabrikanın kurulması Tarım ve Orman Bakanlığının iznine tabidir. Böylece yeni yasa hükmü gereğince yeni yonga levha fabrikalarının kuruluşu,

Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığının iznine bağlıdır. Ancak aynı yasanın geçici 3. maddesine göre yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulmuş olan fabrikalar kapsam dışı kalmaktadır. Buna bağlı olarak, Teşvik belgesi alıp kuruluşla ilgili arsa alımı, kredi temini v.b. işlemleri yani kuruluşun hazırlık aşamasında bulunanların ne gibi işleme tabi olacakları yasada belirtilmemektedir. Bu durumda, günümüze kadar yonga levha fabrikası kurmak için teşvik belgesi alan ve ana kuruluş safhalarında bulunan firmaların 2896 sayılı yasanın 18. maddesinin getirdiği sınırlama dışında kalabilecekleri söylenebilir.

Bir başka sorun da, daha önce belirtildiği gibi, yonga levha fabrikalarının gereksinme duyduğu odun hammaddesinin, tahsis yolu ile Orman Genel Müdürlüğünce sağlanmasından doğmaktadır. O.G.M. ile yonga levha endüstri kuruluşları temsilcileri arasında her yıl protokol yapılmaktadır. Genellikle bu protokoller gereğince, O.G.M.'ü saptanan miktar, kalite ve fiatlarla, yonga levha fabrikalarına odun hammaddesi vermeyi üstlenmektedir. Ancak 1975-1982 yılları arasındaki uygulamada, yonga levha fabrikaları, kullandıkları odun hammaddesinin çok az ya da yok denecek derecedeki kısmını tahsis yolu ile karşılamışlardır.

Diğer yandan, yakacak odunun, il sınırları dışına çıkışı o ilin valiliğinin iznine bağlıdır. Bazı hallerde, yonga levha fabrikaları odun hammaddesi bulmakta güçlük çektikleri sırada, o fabrikaların bulunduğu il dışına yakacak odun çıkışı yapılabilir. Bu durum ise, odun hammaddesi üreten kuruluşun, odun hammaddesinin kullanım alanlarına dağılımı konusunda etkin konumda bulunmadığını göstermektedir.

7.2. YAPIŞTIRICI KATKI MADDELERİNE İLİŞKİN SORUNLAR

Yonga levha üretiminde, odun hammaddesinden başka diğer önemli girdi yapıştırıcı maddelerdir. Bunlar Üreformataldehit, Fenolformataldehit ve Kazeyindir. Ülkemizde ise yonga levha fabrikalarında Üreformataldehit reçinesinin % 45 lik eriyiğinin kullanımı yaygındır. Anılan yapıştırıcı maddelere katkı olarak çeşitli maddeler örneğin, İnsektisitler, Fungusitler ve yangını önleyici kimyasal maddeler, özellikle su geçirgenliğini önlemek için Parafin emülsiyon ilave edilmektedir (GÖKER 1978, s.77).

Ülkemizde yonga levha endüstrisi için gereken tutkal, iki yönüyle sorun olmaktadır. Bunlardan birincisi tutkalın % 45 oranındaki su ile uzak yörelere taşınması, diğeri de tutkalın üretimi yerli olmakla beraber bazı hammaddeleri dışalım yolu ile sağlandığından, örneğin 1979 yılı gibi bazı yıllar bu dışalım yapılamamakta, dolayısı ile tutkal fiyatı da diğer ülkelere göre yüksek olmaktadır.

Önce tutkalın taşıma giderinin yüksekliği üzerinde durmak gerekmektedir. Yonga levha üretiminde kullanılan tutkal İstanbul'da bulunan BASF, TÜRK HENKEL ve POLİSAN firmaları tarafından üretilmekte ve % 45 civarında suyu içeren emülsiyon halinde satılmaktadır. Halbuki Avrupa ülkelerinde, tutkal katı halde satılmakta, yonga levha fabrikaları kendileri tutkal çözeltisi hazırlamakta, dolayısı ile çözeltideki su için taşıma gideri ödememektedir. Ülkemizde yonga levha üretiminde kullanılan tutkal, İstanbul ve Gebze'de bulunan 4 fabrika dışında üretim merkezinden en az 163 km. ile en çok 1139 km. arasında değişen uzaklıktaki diğer fabrikalara taşınmaktadır (Çizelge 36).

Bu tutkal taşıma uzaklıkları ve ona bağlı olarak tutkal taşıma giderleri, yonga levha fabrikalarını şöyle etkile-

mektedir: Odun hammaddesine yakın olan yörelerde bulunan fabrikalar, odun hammaddesini daha ucuza taşıtmalarına karşılık, üretim merkezine uzak olmaları dolayısı ile tutkalı daha pahalı taşıtmaktadır. Her ne kadar yonga levha üretiminde, bir m³ yonga levha üretimi için 1000-1500 kg odun ve 100 kg tutkal kullanılmakta, yani tutkal daha az ağırlıkta ise de tutkalın pahalı taşıtılması, ormanlık bölgelerde bulunan fabrikaların odun hammaddesine yakın olmaları nedeni ile sahip oldukları avantajın bir kısmını azaltmaktadır.

Çizelge 37'de görülebileceği gibi odun hammaddesine yakın olan Karadeniz Bölgesindeki yonga levha fabrikalarının, bir ster odunun taşınması için ödeyeceği para, odunu daha uzak yörelerden taşıma zorunda olan Ege Bölgesindeki yonga levha fabrikaları odun taşımada olduğu gibi, tutkal taşımada için de daha fazla para ödemek zorundadır. Tutkal taşımacılığının en az fiatla yapılabileceği bölge Marmara Bölgesidir.

Ülkemizde tutkal fiatının yüksek olması da yonga levha endüstrisi için diğer bir sorun oluşturmaktadır. Bizde yonga levha endüstrisinde kullanılan tutkalın fiatı, Avrupa ülkelerindeki fiatların iki katını bulmaktadır (5. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI O.İ.K.R. s.34). BASF firmasından 1979-1983 yılları için sağlanan tutkal fiatları Çizelge 38'de görülmektedir.

Çizelge 38'den de anlaşılabileceği gibi tutkal fiatlarındaki artışlar düzgün bir seyir göstermektedir. Ancak 1981 yılından önceki yıllarda Çizelge 38 de belirtilen fiatlarda tutkal bulmak her zaman kolay olmamıştır. Tutkal yapımında kullanılan hammaddelerin düzgün olarak dışalımının yapılmadığı 1977-1978-1979 yıllarında tutkal fiatları haftada bir yükselme göstermiştir. Anılan yıllarda, gerekli tutkalı sağlayamadığı için üretimine ara vermek zorunda kalan yonga levha fabrikaları bulunmaktadır.

Çizelge 38
1979-1983 Yıllarında BASF Firmasının Tutkal Fiatları

Tabella 38
Bindemittelpreise von der Firma "BASF" in jahren 1979-1983

Yıllar Jahre	Tutkal Fıatı Preis (Kg/TL)
1979	24.5
1980	36.0
1981	44.0
1982	47.5
1983	61.0

Kaynak: BASF Firması ile 20 Ekim 1983
Tarihli Görüşme.

7.3. FİNANSMANA İLİŞKİN SORUNLAR

Ülkemiz endüstrisinin genel görünümü nasıl ise, yonga levha endüstrisi de aynı konumdadır. Devlet Planlama Teşkilatı, Teşvik ve Uygulama Dairesinin teşviki ve faiz oranlarının düşük oluşu 1970-1980 döneminde bütün endüstriyi devamlı olarak dış kaynaklı yatırımlara özendirmiştir. Girişimciler, anılan dönemde iç pazarı ve iç pazardaki büyük kârları düşürerek dış kaynaklı kredilerden yararlanarak, ülkemizde yatırım faaliyetlerine girişmişlerdir. Bu alınan dış kaynaklı kredilerin ödenmesinde, 1978 yılı başlarına kadar kur garantisi sistemi benimsenmiştir. Bu tarihten sonra kur garantisi sistemi kaldırılmış, ancak aynı yıllarda iç talep yüksek olduğundan, fiatlarda yapılan arttırmalarla, kur farklarının işletmeler üzerindeki olumsuz etkisi ortadan kaldırılabilmiştir. Yine dış kaynaklı kredilerden ödenmesini kolaylaştıran diğer bir husus yukarıda değinildiği gibi aynı dönemde düşük faizli kredilerin bulunabilmesidir. 1980 yılından itibaren iç talebin azalması ve daha sonra da faiz oranlarının serbest bırakılması ile kur farklarının ödenmesi, dış kaynaklı kredi

kullanan diğer endüstriler gibi yonga levha endüstrisi için sorun olmuştur (HAZNEDAROĞLU 183, s.7; İLKORUR 1985, s.2).

Bu şekilde kredi kullanan, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası finansmanı ve yine aynı bankanın aracılığı ile kuruluşu gerçekleşen yonga levha firmaları Devrektaş, İstaş, Orma, SFC, Sunta, Tever, Yonsan, Sumaş, Yontaş, Setaş'dır.

Yukarıda adları belirtilen firmaların aldıkları dış kaynaklı kredileri geri ödemeleri günün döviz kuru üzerinden olmaktadır. Firmalar, aldıkları bu kredileri, alış tarihlerinin eski veya yeni olması durumunda da yine aynı parayı ödemek zorundadır. Ancak, kuruluşu eski olan firmalar, mali yapılarının yeni kuruluşlara göre daha güçlü olması nedeniyle kredilerin geri ödenmelerinde avantajlı durumdadır.

Yonga levha firmaları 1984 yılı başlarında aktiflerini kısa vadeli borçlanmalar ile karşılamaktadır. Bu da işletme sermayelerinin azalmasının bir göstergesi olmaktadır. Uzun vadeli borçlarını yani dış kaynaklı kredileri ödemelerinde de daha fazla güçlüklerle karşılaşacağı tahmin edilmektedir (KARATOP 1984, s.9).

7.4. ENERJİYE İLİŞKİN SORUNLAR

Ülkemizdeki yonga levha fabrikalarının kapasite kullanım oranlarının az olmasını etkileyen nedenlerden biri de enerji sorunudur. Yonga levha üretiminde, enerji girdileri olarak bir m³ yonga levha üretimi için 60-70 kg Fuel Oil ve 160-180 kw elektrik enerjisi gerekmektedir (5. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI Ö.İ.K.R., s.24).

Yonga levha endüstrisi kuruluşlarını da ilgilendirmesi açısından ülkemizde enerji sektörünün durumuna baktığımızda,

planlı yeterli ölçüde ve nitelikte enerjiyi sağlamakta yetersiz kaldığı gözlenir. Özellikle, ülkemizde başta elektrik enerjisi olmak üzere, enerji sektörü ekonomide darboğaz yaratan bir sektör olmuştur. Şöyleki, elektrik enerjisi üretimindeki artış hızı 1977 yılında % 12,5 iken, 1978 yılında % 5,7 düşmüş ve bu düşüş 1980 yılına kadar devam etmiş, ancak 1980 yılında % 6,0 gibi bir orana yükselebilmıştır. 1974-1975 yıllarından sonra politik istikrarsızlıklar, giderek büyüyen petrol dışalımını giderleri ve diğer pek çok etkenler nedeni ile hızlı bir şekilde büyüyen dış ticaret açığı meydana gelmiştir. Bu dış ticaret açıkları da düzgün bir şekilde petrol dışalımını yapılmasını önlemiş, dolayısı ile yonga levha endüstrisinde de kullanılan Fuel Oil'in piyasaya arzını azaltmıştır. Aynı durum elektrik enerjisi dışalımında da söz konusudur.

Bu değinilen genel enerji sorununa bağlı olarak, elektrik enerjisinde meydana gelen kesintiler, yonga levha fabrikalarını kesinti süresince etkilemekle kalmayıp, daha uzun süre üretimi aksatmaktadır. Çünkü soğuyan preslerin tekrar ısınması, kurutma fırınlarının işlevlerini hemen görememesi bu kesintilerin etkisini büyötmektedir.

7.5. DIŞSATIM VE DIŞALIMA İLİŞKİN SORUNLAR

Yonga levha endüstrisi ile ilgili dış ticaret sorunlarını, biri bu endüstri koluna ait makine-teçhizat ve yedek parça dışalımını ile ilgili, diğeri de yonga levha dışsatımına ilişkin sorunlar şeklinde ele alınacaktır.

Ticaret yaptığımız başlıca ülkelerin dış ticaret istatistikleri ile Türkiye'nin dış ticaret istatistikleri karşılaştırıldığında zaman arada büyük farklar var olup, 1970-1980 yılları arasında dış ticaret kesiminin iç iktisadi konjonktüre paralel olarak yasal sınırları aştığı görölmüştür. 1970

devalüasyon yılı ve onu izleyen yıllarda dış ödeme güçlükleri, dış ticarete gayri resmi işleyişi daha da yaygın hale getirmiştir. Aynı yıldan itibaren dış ticaret kayıtlarında görünmeyen ya da düşük oranda görünen birçok malın Türkiye'ye girdiği, ticarete bulunduğumuz ülkelerin kayıtlarında yer almakta ve daha yüksek görünmektedir. Özellikle 1979-1980 yıllarında ülkemizin başta Batı Almanya olmak üzere dışalımda bulunduğumuz ülkelerin bize olan dışsatım değerleri, bizim dışalım rakamların üstündedir (TOKDEMİR 1984, s.2).

İşte bu belirtilen genel görünüm, yonga levha endüstrisini de etkilemiştir. Yonga levha fabrikalarını oluşturan yongalama makineleri, kurutma fırınları, tutkallama ve dozaaj makineleri, pres gibi bölümleri başka bir deyişle ülkemizde üretilemeyen yüksek teknoloji gerektiren bölümlerinin dışalımını, teşvik tedbiri alındıktan sonra dışalım izniyle yapılmaktadır. Fabrikanın yapımı, bu konuda uzman firmalarca gerçekleştirilmektedir. Bu uzman firmalar, Batı Almanya, İsviçre, Finlandiya, İtalya gibi ülkelere gelen fabrika bölümlerini monte etmektedir. Araştırmamıza konu olan 20 yonga levha fabrikasının tamamına yakın kısmında makinelerin bazen büyük, bazen az bir bölümünün Batı Almanya malı olduğu saptanmıştır. 1970-1980 yılları arasında yonga levha fabrikalarının gereksinme duyduğu yedek parça, üretimde kullandıkları kaplama kağıtları ve hatta tutkal dış alımlarının bir kısmının gayri resmi yoldan gelmiş olabileceği düşünülebilir. Anılan dönemde, bu neden ve diğer nedenler yonga levha endüstrisinde maliyetlerin saptanmasını güçleştirmektedir.

Diğer bir sorunda kamu kesimine ait yeni bir fabrika kurulması sırasında gerekli olan makinelerin ve kurulu olan fabrikalara gereken yedek parçaların genellikle yurt dışından getirilmesinden doğmaktadır. Gerçekten, bu konudaki girişimlerde, makinelerin ve yedek parçanın sağlanmasında gecikmeler söz konusu olduğu gibi, ayrıca yurt dışından makine ve

yedek parça alınacağı zaman, kamu kurumları asıl satıcı firmalarla ilişki kuramamaktadır; Örneğin, Orüs Genel Müdürlüğü satın almak istediği makine ve yedek parçaların ilgili özelliklerini türkçe olarak hazırlayıp, dışalım yapacak firmaya vermekte ve istediklerini asıl satıcı firmaya kendisi bizzat iletememektedir. Bu ise tekliflerinin eksik bildirilmesine neden olmaktadır.

Yine anılan makine ve yedek parça aksamalarının gümrüklerden çekilmesinde güçlüklerle karşılaşilmektedir. Bu sayılanlar ise zaman kaybına neden olmakta, kamu yatırımlarının zamanında bitirilememesine ve üretim yapan fabrikaların ise üretimlerinde büyük aksamalara yol açmaktadır.

Günümüzde yonga levha dışsatımı ile ilgili sorunlar ise, ülkemiz dışsatımında karşılaşılan bazı yapısal sınırlar içinde yer almaktadır. Bu yapısal sınırlardan birincisi, son yılların uygulamalarının da gösterdiği gibi, dışsatımın kur değişmelerine ve özellikle sübvansiyonlara karşı aşırı duyarlı olmasıdır. Uzun yıllar dışa kapalı gelişme gösteren ve üretimi de buna göre oluşmuş bir ekonomide bu doğal bulunmaktadır. Bu yapısal özellik gözönüne alınmaksızın, dışsatımın yapay desteklerle uzun dönemli bir gelişme eğilimi göstermesi mümkün değildir. Dışsatım konusunda diğer bir yapısal sınır, dışsatım ile yurt içi talep arasındaki ilişkidir. 1977 yılından beri uygulanmaya çalışılan istikrar programı dönemindeki dışsatım artışı, yurt içi talebin daraltıldığı bir ortamda, yapay desteklerle zorlanarak sağlanmıştır.

Bazı araştırmacıların da değindiği gibi, dışsatım artışlarının temelde üretim artışlarına bağlı olacağı açıktır. Ülkemizdeki gibi bir ekonomide GSMH'nın yüzde 50'si hizmetler kesiminde üretilen bu bağımlılık daha da belirgindir. Hizmetler kesimi üretiminin dışsatım olanağı bulunmamaktadır. Buna göre GSMH'nın yüzde 15'i oranında dışsatım yapılabilmesi için,

dışsatımı yapılabilir ürünlerimiz olan sanai ve tarımsal üretimin yaklaşık yüzde 30'a ulaşan bir parçası yurt dışına satılmak zorundadır. Bu ise oldukça yüksek bir orandır (BERKSOY 1984, s.30). Bu çizilen genel dışsatım sorunları ile yonga levha dışsatımı da karşı karşıya bulunmaktadır. Nitekim bir yıl (1981) dışında yonga levha dışsatımında düzgün bir gelişme söz konusu değildir.

8.0. YONGA LEVHA ENDÜSTRİSİNİN SORUNLARINA İLİŞKİN ÖNLEM VE ÖNERİLER

Bundan önceki bahislerde, yonga levha endüstri kuruluşlarının özellikleri, yonga levha üretim ve tüketim ilişkileri, yonga levha endüstrisinin talep ettiği odun hammaddesi ve sağlanması yolları, yonga levha endüstrisinin sorunları kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Bütün bu sayılanlar incelendikten sonra özellikle sorunlara yönelik bazı öneriler üzerinde durmak kaçınılmaz hale gelmiştir. İşte bu bahiste yararlı olacağına inandığımız önerilere yer verilmiştir.

Kuşkusuz yonga levha ürününün verimli bir şekilde üretilmesini engelleyen çeşitli sorunların çözümü, odun hammaddesine ilişkin ve bu odun hammaddesini işleyen yonga levha endüstri kuruluşlarının sorunlarının çözümüne bağlı bulunmaktadır. Ayrıca bu sorunlar odun hammaddesini üreten kuruluş ve kişiler ile yonga levha endüstrisi arasındaki ilişkinin çağdaş bir düzeye çıkarılması anlayışını da kapsamaktadır.

Bu nedenle araştırmamızın sonunda elde edilen bulgular, gözlem ve görüşmelerden çıkan sonuçlar ile günümüze kadar yonga levha endüstrisine ilişkin önlem ve öneriler de göz önüne alınarak, yonga levha endüstrisine ilişkin önlem ve öneriler sorunlar bölümündeki başlıklara paralel olarak ele alınacaktır.

8.1. ODUN HAMMADDESİNE İLİŞKİN ÖNLEM VE ÖNERİLER

Odun hammaddesine ilişkin sorunların çözümü konusunu köylü faydalanma haklarına, odunun kullanma yerlerine, depolama ve gelme zamanına, taşımacılığa, kurumlar arası ilişkilere ilişkin önlem ve öneriler başlıkları adı altında incelemek yararlı olacaktır.

8.11. Köylü Faydalanma Haklarına İlişkin Önlem ve Öneriler

Daha önce de belirtildiği gibi, 1982 yılında çıkarılan 2655 sayılı ve 1983 yılında çıkarılan 2896 sayılı yasalar ile orman köylülerinin ve orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin alacakları yakacak odun miktarı sınırlandırılmıştır. Bu durum 1906 sayılı yasanın uygulandığı 1975-1982 yılları arasında ormanların varlığı üzerindeki olumsuz etkiyi büyük oranda azaltacaktır. Ancak orman köyleri nüfusunda azalma olmayacağı ve kentlere göç olayına karşın % 08'lik bir nüfus artışının da göz önüne alınması gerekmektedir (O.A.E. 1979, s.12). Bu nedenle orman içi ve bitişliği köylülerin, yukarıda belirttiler yasalar ile tanınan haklara karşı gösterebilecekleri tepkiyi azaltmak amacı ile yakacak odun konusu devletçe ele alınmalı, ikâme maddeleri verilmeli ve uygun bir yerleştirme politikası izlenmelidir (ÖZDÖNMEZ 1973, s.74-76).

Yine anılan yasalarda önem verilen Kooperatifleşme çalışmalarına ağırlık verilmeli, bu kooperatiflerin üst birlikler halinde örgütlenmeleri sağlanmalı, kooperatifçilik eğitime önem verilmeli, kooperatiflerin finansman yönünden desteklenmesi ve denetimleri yapılmalıdır.

Öte yandan, faydalanma haklarına ilişkin uygulamanın düzenli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla orman-köy ilişkilerinde, köylülerle en sıkı ilişkide bulunan ormancı teknik elemanların gerek uğraş gerekse sık sık yer değiştirmeleri önlenmelidir.

Yine bu amaçla Amenajman planları yapılırken en modern alet, araç ve gereçlerden yararlanılmalı, her Orman İşletme Müdürlüğünün idare gayeleri bilimsel olarak saptanmalıdır. Hazırlanan amenajman planlarına göre yapılan üretim çalışmalarında, herhangi bir bölmeden ne miktarda endüstriyel odun ve yakacak odun çıkacağı yaklaşık olarak bilinebilmektedir.

Orman köylülerine zati yakacak odun adı altında verilen yakacak odunları, başkalarına satılmasının ve kullanılacağı yerden dışarıya çıkarılması önlenmelidir. Bunun için öncelikle, bu tür olayların yoğun olduğu Devlet Orman İşletmelerinde ilgili birimlerin daha etkin bir şekilde çalışmaları sağlanmalıdır. Yine Düzce, Gerede v.b. gibi Devlet Orman İşletmelerinde görülen, köylülerin zati yakacak odunlarını keşip çıkarmak için kendi başlarına ormana girmelerine izin verilmemelidir. Bunun yerine yakacak odun ihtiyaçları ormancılık örgütü tarafından karşılanmalı, dolayısı ile ormanın tahribatı önlenmelidir.

8.12. Odunun Kullanma Yerlerine İlişkin Önlem ve Öneriler

Yonga levha endüstrisi kuruluşlarının ihtiyacı olan odun hammaddesini sağlamalarını zorlaştıran ve rakip olarak nitelenen odunun yakacak olarak kullanılmasının önlenmesi ve kağıt endüstrisinin talep ettiği odunun temini ormancılık örgütü dışında diğer kamu kuruluşlarını da ilgilendirmektedir.

Ülkemizde yakacak odun sorununun çözümü, genel enerji sorununun çözümüne bağlı bulunmaktadır. Bu nedenle, yakacak odun sorunu ile ilgili önerilerin de bu genel enerji sorununun çözümünü ilgilendiren önlemlerle birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. 1970 yılında yakacak odun kullanımını azaltmak için önerilen, linyit kömürü rezervlerinin işletilmesi, hidrolik kaynaklardan daha fazla yararlanılması, odun yakılmasının daha verimli hale getirilmesi gibi öneriler günümüzde de

geçerliliğini korumaktadır (İSTANBULLU 1978, s.111-114).

1978-1979 yıllarında yeterli petrol dışalımının yapılamaması nedeni ile odunun çok miktarda yakacak olarak kullanılması durumunun yinelenmemesi ve odun yerine diğer yakıt maddeleri aranırken, tersi durumun gerçekleşmemesi için gereken önlemlerin alınması gerekmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü tarafından 1974 yılından itibaren 1982 yılına değin gerçekleştirilen yakacak odun üretim miktarı yıllık yakacak odun üretim programlarında belirlenen miktarları aşmaktadır (TARIM ORMAN VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI 1984, s.59-60). Bu olgunun önlenmesi, yalnızca ormancılık örgütünün bu duruma karşı koyması ile olanaklı görünmemektedir. Bu nedenle, enerji işleri ile ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının, örneğin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığının, Belediyelerin, Devlet Planlama Teşkilatının da sorununa sahip çıkmaları gerekmektedir. Diğer taraftan özel sektör orman endüstri kuruluşları sahipleri de yakacak odun sorununun doğrudan doğruya kendilerini ilgilendirmesi nedeni ile oluşturdukları birlikler ve dernekler aracılığı ile yakacak olarak kullanılan odun miktarının azaltılması yönünden gayret sarfetmeli ve baskı grubu oluşturmalıdır.

Yukarıda değinildiği gibi yonga levha endüstrisinin önemli görülen diğer bir rakibi kağıt endüstrisidir. Ancak kağıt endüstrisinin kullandığı odun miktarında, azalmanın sağlanması, teknolojik gelişmeler dışında, yakacak olarak kullanılan odun miktarının azaltılması kadar kolay görünmemektedir. Çünkü kağıt üretiminde girdi olarak kullanılan odun hammadde yerine geçebilecek hammadde çeşitleri ve miktarları sınırlı bulunmaktadır.

Ülkemizde, kağıtlık odun adı altında üretimine 1977

yılında başlanan odun çeşidi, kağıt endüstrisinde kullanılan toplam odun miktarının çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Geri kalan miktarı ise tomruk, direk ve sanayi odunu gibi diğer orman ürünleri ile doldurulmaktadır*. Bu nedenle Orman Genel Müdürlüğü zaman geçirmeksizin kağıtlık odun üretimini arttırmak zorundadır. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus kağıt fabrikalarına tahsisli satışlarla düşük fiyatlı odun hammaddesi satışlarından vazgeçilmeli, fiyatlar piyasa fiyatları esas alınarak saptanmalıdır.

Anılan kağıtlık odun üretiminin arttırılması için de, bu odun çeşidi üretimine yönelik ormancılık çalışmalarına hız verilmelidir.

Ayrıca, Orman Genel Müdürlüğünce ürettiği programlanan kağıtlık odun üretiminde, programlanan miktarın gerçekleştirilmesine çalışılmalıdır.

8.13. Depolamaya ve Gelme Zamanına İlişkin Önlem ve Öneriler

Yonga levha fabrikalarında kullanılan odunların ara ve son depolarda bekletilmemesi için lif-yonga odunu üretiminin bütün bir yıla dağıtılması, her mevsim yapılan bu üretimden elde edilen odunların taşınabilmesi olanağını veren standartlara uygun orman yolu ağını kurmak gerekmektedir. Taşınacak bu lif-yonga odunlarının taşınacağı son depoların yer seçiminde yonga levha fabrikalarının kolayca ulaşılabilceği yerler olmasına dikkat edilmelidir.

Yine devlet orman işletmelerinde üretilen ve depolanacak lif-yonga odunlarının, mümkün olduğu kadar uzun dönemler içinde aynı ağaç türlerinden sağlanmasına önem verilmelidir. Çünkü yonga levha fabrikalarında, farklı ağaç türleri odunla-

*18.1.1984 tarih ve 3781 sayılı tamim.

rının üretime girmesi yonga levha kalitesinde azalmalara neden olmaktadır.

Özellikle Orman Genel Müdürlüğü, yonga levha fabrikalarının, piyasa durgunluğu, işletme sermayesi yetersizliği ve yatırımlarla ilgili finansman sıkıntıları ile karşılaştığı dönemlerde, odun hammaddesi bedellerinin tahsilinde ödeme vadelerinin uzatılması ve banka mektubu ile karşılanacak şekilde önlem almalıdır. Böylece, odun hammaddesinin yoğun olarak satın alınması zorunda kalındığı zamanlarda, yonga levha fabrikalarının çalışabilmesinde finansman bakımından daha geniş serbestiyet kazanmaları sağlanmış olacaktır.

Her yonga levha fabrikasının deposunda bulunması gereken en uygun odun hammaddesi miktarının ve bu miktarın hangi ağaç türleri odunlarından oluşacağı, o fabrikanın üretim hedeflerine bakılarak araştırmalarla saptanmalıdır. Buradan yola çıkılarak, bu endüstri dalının ihtiyacı olan odun hammaddesi hakkında ayrıntılı bilgi varolacağı için, odun hammaddesi üretilirken de bu hususa gereken önemin verilmesi zorunludur.

8.14. Taşımacılığa İlişkin Önlem ve Öneriler

Yonga levha üretiminde en önemli girdi olan odun hammaddesinin taşıma giderini azaltabilecek önlem ve öneriler şu şekilde sıralanabilir:

a) Halen çalışır durumda olan yonga levha fabrikaları dışında kalan ve fakat ormanlık bölgelere uzak yörelerde kuruluş izni, teşvik belgesi alan yonga levha fabrikalarının kurulmasına Tarım, Orman ve Köyışleri Bakanlığınca engel olunmalıdır.

b) Orman Genel Müdürlüğü tarafından yonga levha kuru-

luşlarına tahsis edilen lif-yonga odunu dağıtımının, yalnızca yonga levha kuruluşları temsilcilerinin kendi aralarında yapmamaları, bu dağıtımın yapılışında Orman Genel Müdürlüğü temsilcisi veya temsilcilerinin de bulunması gerekmektedir. Tahsisle odun dağıtımında özellikle taşıma uzaklıkları açısından en uygun çözüm bulunulmasına çalışılmalıdır. Yine her yonga levha fabrikasının odun hammaddesi aldığı yörelerin sık sık değiştirilmemesi hususuna da dikkat edilmelidir.

c) Yonga levha endüstrisi için önemli olan lif yonga odunu üretimi bütün bir yıla dağıtılmalı, üretilen bu ürünün her mevsim taşınmasına olanak verecek miktar ve standartta yol ağı kurulmalıdır. Taşıma giderini arttıran, odun hammaddesinin yükleme boşaltma işlemlerinin azaltılması için ara depoların devreden çıkarılması, son depoların yer seçiminde dikkatli davranılması gerekmektedir.

ç) Taşıma giderinin artmasına neden olan, taşımacılık kooperatiflerinin tutumuna karşı, hem kooperatiflerin hem de yonga levha fabrikalarının menfaatlerini koruyacak şekilde günün koşullarında geçerli olacak taşıma fiatı, bilimsel olarak saptanmalıdır. Bu saptanan fiata uyulması için, taraf olmasa da ormancılık örgütünün de etkili olmasına çalışılmalıdır. Çünkü üretilen ürün kendisi tarafından üretildiği gibi, taşıma izni de yine aynı örgüt tarafından verilmektedir.

d) Yonga levha fabrikaları odun depolarında, odun hammaddesinin depolanmasında da bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlar, odun hammaddesinin gerek ormanda gerekse fabrika deposunda çamur v.b. ile kirlenmesinin önlenmesi, mantarlara ve yangına karşı korunması için gereken önlemlerin alınması, fabrika odun deposunda taşıma işlerinin iyi bir şekilde yapılmasının sağlanması, odun rutubetini belli düzeyde tutacak istiflerin yapılması ve yeterli depo alanının bulunmasıdır.

8.15. Kuramlar Arası İlişkilere İlişkin Önlem ve Öneriler

Yonga levha endüstrisi ile doğrudan ilişkili olabilecek kurumlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi dolayısı ile, bu endüstri kolunun en uygun koşullarda üretimde bulunabilmesi için aşağıda sıralanan önlemlerin alınması yararlı olacaktır:

a) 1981 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılan orman ürünleri endüstrisine ilişkin envanter çalışması- na benzer çalışmalar periyodik olarak yinelenmelidir. Böylece zamana bağlı olarak değişen, orman ürünleri endüstrisinin yapısına ilişkin bilgiler bulunabilecektir. Diğer yönden toplumun ormanlık alanlardan ve ormanlardan sağlanabilen hizmet ve ürünlere olan ihtiyaçlarının bölgesel olarak saptanması gerekmektedir. Bu iki yönlü çalışma sonucunda orman ürünleri endüstrisi ile odun hammadde ilişkilerinin iyi düzenlenmesi sağlanabilecektir. Böyle bir planlama içinde doğal olarak yonga levha endüstrisinin, özellikle odun hammadde yönünden güçlüklerle karşılaşması önlenilecektir.

b) Gerek yonga levha endüstrisi kuruluşları, gerek diğer orman ürünleri endüstrisi kuruluşlarının kuruluş izninin verilmesinde 1984 yılı başlarına kadar Orman Bakanlığının görüşü alınmamıştır. Bunun günümüze kadarki sakıncaları göz önüne alınarak yapılacak bölgesel planlara göre nerede ne tür bir kuruluşun işletmeye açılabilceği saptanmalı, kamu ve özel kesimin faaliyet alanları belirlenmeli, odun hammadde kullanan endüstrinin hammadde kaynaklarına ve pazara dayalı olarak planlanması ve kuruluşlara gerekli kuruluş izninin verilmesi yalnızca Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca yapılmalıdır. Nitekim 1983 yılında çıkan 2896 sayılı yasada, nerede kurulursa kurulsun orman ürünü işleyen her çeşit fabrikanın kurulması Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının iznine bağlıdır, hükmü bulunmaktadır. 1984 yılı Genel Teşvik Tablo-

sunda, yonga levha endüstrisi kolunun teşvik edileceği belirtilmekle birlikte, yeni yonga levha fabrikası kurulmasına izin verilmemelidir. Yalnızca varolan yonga levha tesislerinin teknolojik yenilenmesi, entegrasyon yönünden ve yedek parça ile ilgili ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik faaliyetlerde bulunulması gerekmektedir.

c) Orman Genel Müdürlüğü, yonga levha endüstri kuruluşlarının ihtiyacı olan lif-yonga odununu sağlama yönünden, lif-yonga odunu üretimini hızlandırmalı, bu endüstri koluna vermeyi üstlendiği odun hammaddesini hazırlamaya çalışmalıdır. Diğer yönden kuruluş halindeki Yonga Levha Sanayicileri Derneği de üyelerini, Orman Genel Müdürlüğünün vermeyi üstlendiği odun hammaddesini almaya zorlamalıdır. Yine aynı derneğin özellikle odunun yakacak olarak kullanılmasının azaltılması amacına yönelik girişimlerde bulunması, odunun endüstride kullanılmasını arttırıcı etkinliklere katılması gerekmektedir.

ç) Orman Genel Müdürlüğü, Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığında odun kullanım planlarına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmalı, bundan kullanım alanlarındaki ihtiyaçların dönemsel gelişimi saptanabilmelidir. Böylece, OGM'nün odun hammaddesi üretiminde olduğu gibi, dağılımında da etkin olması olanağı artacaktır.

d) Yonga levha fabrikalarına gelen bütün odun hammaddesi ile ilgili gerekli belgelerin örneğin nakliye tezkeresi, satın alınan kişi ve kurumların adı, müstahsil fişi v.b. lerinin arşivlenmesi gerekmektedir. Böylece, ormancılık örgütü tarafından yonga levha fabrikalarının da denetimlerinin yapılması olanağı sağlanmış olacaktır. Yine anılan arşivleme ile her yonga levha fabrikasının ihtiyacı olan odun hammaddesi ayrıntılı olarak bilinerek, buna göre gereken kolaylıkların sağlanması yoluna gidilebilir.

e) Yonga levha fabrikalarına usulsüz yollarla gelebilecek odun hammaddesinin azaltılması, Orman Genel Müdürlüğü'nün her yıl üretim programına aldığı lif-yonga odununu, programda belirlenen miktara yakın olarak üretim yapması ve anılan fabrikaların odun taleplerinin karşılanması ile mümkündür. Doğal olarak yonga levha fabrikaları odun hammaddesi ihtiyaçlarını temin ve fiyat bakımından kendilerini garantide hissetmeleri halinde, zamanı, fiyatı, miktarı belli olmayan odun hammaddesini almaya yönelmeleri söz konusu olamaz.

8.2. YAPIŞTIRICI KATKI MADDELERİNE İLİŞKİN ÖNLEM VE ÖNERİLER

Yonga levha üretiminde maliyeti arttırıcı önemli bir unsur olan yapıştırıcı katkı maddelerine ilişkin önlem ve öneriler şu biçimde sıralanabilir:

a) Daha önce de belirtildiği gibi ülkemizde tutkal katı olarak değil % 45 oranında suyu içeren emülsiyon halinde satılmaktadır. Bu ise tutkalın dayanıklılığını etkilediği gibi, suyun taşınmasını da gerektirmektedir. Bu nedenle yonga levha fabrikaları katı tutkal satın alarak kendileri tutkal çözeltisi hazırlayabilmelidir.

b) Tutkal hammaddesinin dışalımının yapılmasında aksaklıkların olduğu dönemlerde yonga levha sanayicileri derneği ve kamu kurumları gerekli tutkalı kendileri dış ülkelere sağlıyabilmelidir. Bunun için de, dışalım vergilerinin azaltılması, gerekli kredinin bulunması, formalitelerin basitleştirilmesi gibi önlemler alınmalıdır. Yurt içinde satışı yapılan tutkal fiyatlarının, dünya tutkal fiyatlarına yakın olmasını sağlayacak şekilde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Ülkemizde yonga levha yapımında kullanılan üreformatdehit reçinesinin kullanıldığı daha önce belirtilmiştir. Gün-

müzde ise anılan bu yapıştırıcı maddenin çevre sağlığı açısından sakıncaları ortaya çıkmış olup, Avrupa ülkelerinde onun yerine diğer yapıştırıcı madde kullanılması yönünden çalışmalar yapılmaktadır. Bu nedenle, yurdumuzda üretilen yonga levhaların çevre sağlığına yaptığı olumsuz etkilerin derecesinin saptanmasına yönelik araştırmaların yapılması uygun olacaktır.

c) Günümüzde, yonga levha üretiminde kullanılan tutkalı üreten firmaların İstanbul'da yoğunlaştığı görülmektedir. Bundan sonra kurulacak tutkal üreten fabrikaların, tutkal kullanan ve kullanacak olan fabrikalar ile odun hammaddesi kaynaklarına yakın olan yerlerde kurulmasına önem verilmelidir. Bu da tutkal taşıma uzaklıklarını azaltarak, gereksiz taşıma giderlerinin artmasının önüne geçecektir.

8.3. FİNANSMANA İLİŞKİN ÖNLEM VE ÖNERİLER

Ülkemizde bulunan yonga levha tesislerinin yatırım tutarları toplamı, 1983 yılı cari fiatları ile 80 milyar TL civarında olduğu tahmin edilmektedir (DEMİRTAŞ 1984, s.270). Bu kadar büyük bir yatırımdan gerektiği şekilde yararlanılmasını engelleyen etkenlerden biri de finansman sorunudur.

GÖKER (1984, s.320), DEMİRTAŞ (1984, s.275), ÖZÇELEBİ (1984, s.303) gibi bazı yazarlar yonga levha endüstri kuruluşlarının sermaye yoğun bir yatırım dalı olduğunu, bu nedenle döviz kredisi kullanan bu tesislere kur garantisi verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Ancak orman ürünleri endüstrisi dışında kalan diğer endüstri kolları da aynı sorunla karşı karşıya bulunmaktadır. Bütün endüstri kollarına kur garantisi verilmesi halinde, bu çok büyük bir parasal kaynak tutmakta, bunun da genel bütçeden karşılanması olanağı güçleşmektedir. Diğer yönden ise dış kaynaklı kredilere kur garantisi veril-

mesinin, Anayasanın eşitlik ilkesine ters düştüğü öne sürülmekte, buna karşı toplumsal muhalefet oluşmaktadır.

Bu anılan sakıncalar nedeni ile yonga levha endüstri kuruluşlarının kurulmasında daha önce verilen kur garantisi sistemi uygulaması, yeni kurulacak yonga levha kuruluşları için düşünülmemelidir. Günümüzde, döviz kredisi kullanan yonga levha kuruluşlarına, aldıkları dış kredileri ödemelerinde kur garantisi vermekten ziyade, piyasa durgunluğu ile karşılaştıkları, hammadde sağlamalarında güçlük çektikleri zamanlarda v.b. diğer nedenlerle üretimlerinin aksadığı hallerde aldıkları dış krediyi ödemeleri için gerekli kredi verilmemelidir.

Yonga levha fabrikalarının daha yüksek kapasite ile çalışabilmesini sağlayabilmek için, yurt içinde ve dışında geniş ölçüde pazarlama araştırması yapmak, bu pazarlara üretim yapabilmesi için düşük faiz oranlarında kredi olanaklarını geliştirmek yoluna gidilmelidir.

İlke olarak yonga levha firmaları tarafından sağlanan her dış kaynaklı krediye izin verilmemelidir. Ayrıca bu dış kaynaklı kredilerde birbirine yakın ve uygun koşullar aranmalı, bu kredilerin ödenmesinde günümüzde karşılaşılan sorunlarla bir kez daha karşılaşılmamasına özen gösterilmelidir.

8.4. ENERJİYE İLİŞKİN ÖNLEM VE ÖNERİLER

Yonga levha endüstri kuruluşların düşük kapasite ile çalışma nedenlerinden birinin de enerji yetersizliği olduğuna daha önce değinilmişti. Bu endüstri kolunu ilgilendiren enerji sorununa ilişkin önlem ve öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

a) Özellikle, yonga levha fabrikaları için önemli olan elektrik enerjisi üretimindeki yıllık artış hızı, genel olarak endüstriyel gelişmemize paralel ve endüstrinin talep ettiği enerjiyi sağlayacak şekilde olmalıdır.

b) Yonga levha fabrikaları, elektrik kesintilerine karşı kendi bünyelerinde elektrik enerjisi üretebilecek şekilde gerekli makineleri bulundurma yoluna gitmelidir. Yine artık odun ve talaş gibi yakılabilen maddelerden elektrik enerjisi elde edilmesi ve bundan elektrik kesintisi olduğu zamanlarda yararlanılması düşünülmelidir.

c) Bu endüstri kolunda gerekli olan diğer bir enerji kaynağı Fuel Oil olup, bu maddenin bulunamadığı zamanlarda üretimin aksamaması için yonga levha fabrikalarının yeteri kadar Fuel Oil'i depolama olanakları sağlamaları gerekmektedir.

8.5. DIŞSATIM VE DIŞALIMA İLİŞKİN ÖNLEM VE ÖNERİLER

Yonga levha dışsatımı ile bu endüstri kolu için gereken makina-techizat dışalımına ilişkin günümüze kadar ortaya çıkan sorunların çözümüne ilişkin yararlı gördüğümüz önlem ve önerileri şöyle sıralamak mümkündür:

a) Yonga levha dışsatımının sağlanması için herşeyden önce dış pazarların ayrıntılı bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Bu pazar araştırması, yonga levha üreten kamu kuruluşları ve Yonga Levha Sanayicileri Derneği tarafından yapılmalıdır. Yine bu amaçla, dış ülkelerde özellikle yonga levha dışsatımının yapılabileceği ülkelerde yonga levha satışlarını organize edecek ve o ülkelerin piyasasını izleyebilecek bürolar kurulmalıdır. Dışsatımın yapılabilmesi için ayrıca üretilen yonga levha kalitesinin yükseltilmesi ve kalite

kontrolunun yapılması gerekmektedir.

b) Yonga levha endüstrisinde, yeni kurulan ve teknolojikman yenilenen fabrikalara gereken makine-techizat ve yedek parça dışalımının tek bir organizasyon altında yapılabilmesi şartları üzerinde durulmalıdır. Aynı organizasyondan yonga levha üretiminden kullanılan ve dış ülkelerden sağlanan diğer malzemelerin getirilmesi hususunda yararlanılmalıdır. Bu anılanların dışında, yonga levha fabrikalarında aşınan ve eskiyen makine-techizatın, yüksek teknoloji gerektirmeyen kısımlarının yurt içinde yapılması yoluna gidilmelidir.

Ö Z E T

Dünya'daki yonga levha endüstrisindeki gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de son yıllarda yonga levha endüstrisi hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu endüstri kolu, odunun yapısını değiştirmeden yakacak odun ve düşük vasıflı odun çeşitlerini değerlendirebilmekte olduğundan ülkemizde anılan bu odun çeşitlerine olan talep, günümüze kadar devamlı olarak artış göstermiştir.

Yonga levhanın ilk endüstriyel üretimi 1941 yılında Almanya'da Tortif-Werken A.G. Firması tarafından Bremen Hemelingen'de başlatılmıştır. Sonraki yıllar özellikle 1946-1948 yılları modern yonga levha fabrikalarının kuruluş yılları olmuştur. Bu endüstri kolunun Avrupa ülkelerinde doğması ve gelişmesinin nedeni, II. Dünya Savaşının bu ülkelerde yaptığı tahribatın sonucu, diğer yapı malzemelerinde olduğu gibi kereste kullanımında da tasarruf sağlanması ve kereste yerine ucuz, kullanımı ve boyutları uygun bir yapı malzemesi olarak yeni bir malzemenin ikame edilmesi isteğidir.

Dünya yonga levha üretiminin, yüzde olarak büyük bir kısmı gelişmiş ülkelerde gerçekleştirilmektedir. Az gelişmiş ülkelerde üretim miktarı düşük olmakla birlikte, bu ülkelerde üretim artış hızı gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir. Dünya yonga levha üretiminin hangi rejyonlarda daha çok üretildiğine bakıldığında, yine burada da Avrupa başta gelmek-

tedir. Onu Kuzey Amerika ve S.S.C.B. izlemektedir. Aynı şekilde, yonga levha dış ticaretinin ve tüketiminin en yoğun olduğu rejyon yine Avrupa'dır.

Ülkemizde yonga levha üretimi ilk kez 1954 yılında İstanbul'da Kartal'da "SUNTA" Tahta Sanayi T.A.Ş.'nin fabrikasında başlamıştır.

Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, orman ürünleri endüstrisi içinde yonga levha endüstrisi önemli ve özel bir yer almaktadır. 1982 yılında Türkiye'de kamu kesimine, kooperatif şirketlerine, özel kesime ait bazıları yakın gelecekte üretme başlamak üzere olan ve bazılarıda üretimlerine ara vermiş olan 29 adet yonga levha fabrikası vardır.

Yonga levha fabrikaları yöneticileri ile yapılan anket, gözlem ve görüşme sonuçlarından elde edilen bulgular araştırmamızda değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, yerli ve yabancı literatürden, yazılı belgelerden de yararlanılmıştır.

Türkiye'de bulunan yonga levha endüstrisi kuruluşlarının özelliklerini şöyle özetlemek mümkündür:

- Ülkemizde diğer orman ürünleri endüstrisinde olduğu gibi, yonga levha endüstrisinde de kamu ve özel kesim kuruluşları faaliyette bulunmaktadır. Mevcut bulunan 29 adet yonga levha fabrikasından dört adedi kamu kesimine, geri kalanlar özel kesime aittir. Özel kesime ait olan yonga levha fabrikaları Anonim Şirketler tarafından kurulmuş ve işletilmektedir.

- Ülkemizde bulunan yonga levha fabrikalarının büyük çoğunluğunun kapasiteleri $100-200 \text{ m}^3/\text{gün}$ arasında değişmektedir. Yonga levha endüstrisi alanında bugün en gelişmiş ülkelerden biri olan Batı Almanya'da 15-20 yıl önce yani 1964-1970 yılları arasındaki optimal kapasite düzeyi bizim bugünkü,

düzeyimize benzemekte idi. Ayrıca, ülkemiz yonga levha endüstrisinde kapasite kullanım oranı, enerji kesintisi, odun hammaddesi, yapıştırıcı madde ve yedek parça teminindeki güçlüklerden dolayı düşük değerlerle ifade edilmektedir.

- Yonga levha fabrikalarında tüm çalışanların % 90'ını işçiler oluşturmaktadır. Bu işçilerin büyük çoğunluğu vasıfsız işçilerdir. Yonga levha endüstri kuruluşlarında çalışan işçilerin bir başka özelliği de, diğer orman işlerinde ve kereste endüstrisinde çalışan işçiler gibi devamlı ve geçici işçi niteliğinde olmayıp, yalnızca devamlı işçi olmalarıdır.

- Özellikle kamu kesimine ait olan kereste fabrikalarının yoğun olarak bulunduğu Karadeniz Bölgesi, özel ve kamu kesimi yonga levha fabrikalarının da yoğun olduğu bölgedir. Adı geçen fabrikaların kurulduğu alan büyüklükleri, çoğunlukla 50 000-100 000 m² arasında değişmektedir (Çizelge 17). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının uygulamaya konulması ile başlayan özendirme önlemleri yonga levha endüstrisinin kuruluş yerleri seçiminde önemli bir etken olmuştur. Ülkemizde kurulu bulunan yonga levha fabrikalarının bazılarının pazara, bazılarının ise odun hammaddesine yönelik konumda oldukları söylenebilir.

Türkiye'de yonga levha üretim ve tüketim ilişkilerini aşağıdaki biçimde özetlemek mümkündür:

- Ülkemizde yonga levha, üretimine en son başlanan odun kökenli levha türü olmasına karşın kapasite ve üretim bakımından en hızlı artışı göstermiş bulunmaktadır. Kontrplak üretimi 1970 yılına kadar yonga levha üretiminden daha fazla, lif levha üretiminin ise yine yonga levha üretiminden bazı yıllar az bazı yıllar fazla olduğu görülmektedir. Halbuki anılan yıldan itibaren yonga levha üretimi başta gelmektedir. Yonga levha üretimi 1982 yılında 400 bin m³, 1983 yılında

380 bin m³ dolaylarında olmuştur.

- Yonga levha tüketimi bazı yıllar azalmakla birlikte genel olarak artmıştır. Tüketim miktarını belirleyen öğelerden dışsattım (Çizelge 23) 1981 yılı dışında çok küçük değerlerle gerçekleşmiştir. Dolayısı ile ülkemizde yonga levha tüketimi, üretimin % 100'üne yakın kısmını oluşturmaktadır. Kişi başına yonga levha tüketimine baktığımızda, 1000 kişinin tükettiği yonga levha 1980 yılına kadar devamlı artış göstermiş ve bu yılda 9,50 m³'e ulaşmıştır. Anılan yıldan sonraki nüfus artışı devam ettiği halde üretimde önemli artışlar olmadığı için 1000 kişinin tükettiği yonga levha 1981 yılında 8,04 m³, 1983 yılında 7,86 m³ olmuştur.

- Ülkemizde üretilen yonga levhanın, en büyük bölümü mobilya endüstrisinde kullanılmaktadır. Yonga levhanın mobilya endüstrisinden sonra en çok kullanıldığı alan inşaat sektörü olup, bu sektördeki kullanım yeri ise konut yapımıdır.

- Genel olarak günümüzde yonga levha dışalımına gidilmesi düşünülmektedir. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında yonga levha dışsattımı ve ayrıca yonga levhanın ara girdi mal olarak kullanıldığı mobilya dışsattımı hedeflenmiştir. Buna karşın, 1981 yılı dışında büyük miktarda dışsattım yapılamamıştır.

Türkiye'de yonga levha endüstrisinin odun hammaddesi talebi ve sağlanması yollarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

- 1973-1982 yılları arasında yonga levha yapımında kullanılan odun miktarı, yonga levhanın üretim artışına koşut olarak artmıştır. Çizelge 28'den de izleneceği gibi, yonga levha endüstrisi, söz konusu dönem başında O.G.M.'nin yıllık odun üretimi toplamının % 0,7'sini kullandığı halde 1982 yılında bu oran % 2,3'e yükselmiştir.

- Şekil 4 de görüldüğü gibi 20 adet yonga levha fabrikasından 19 adedide diğer yayvan yapraklı veya ibreli ağaç türleri odunları ile birlikte kayın odunu kullanılmaktadır. Kayın odununu, diğer yayvan yapraklı ağaç türü olan kavak odunu ve ibrelilerden göknar, karaçam, sarıçam izlemektedir.

- Köylü pazar satışları, 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanununun 34. maddesi gereğince devlet ormanlarından orman köylülerine tanınmış olan faydalanma haklarından biridir. Yonga levha endüstri kuruluşlarının aldıkları odun hammadde-sinin çok büyük bir bölümünü köylü pazar satışları yolu ile gelen odun hammadde-si oluşturmaktadır. Özellikle 1975-1981 yılları arasında köylü pazar satışı olarak verilen yakacak odunun, Orman Genel Müdürlüğü'nün üretimini gerçekleştirdiği yakacak odun genel toplamı içindeki payının % 32 ye kadar yükseldiği görülmektedir (Çizelge 29). Ayrıca köylü pazar satışları adıyla verilen yakacak odun satışları içinde orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine verilen yakacak odun miktarında anılan dönemde kooperatifler lehine bir gelişme olmuştur.

- Yasal hak sahibi köylüler ve kooperatifler ormancılık örgütünden elde ettikleri yakacak odunların büyük kısmını yörelerinde bulunan ve odun alım-satımı yapan bireylere satmaktadırlar. Yonga levha fabrikaları odun alım satımı yapan ve sayıları 5 ila 10 arasında değişen bireylerden sağlamaktadır.

- Orman Genel Müdürlüğü tarafından yonga levha endüstri kuruluşlarına tahsis edilen lif-yonga odunu miktarı 1975 yılından itibaren devamlı artış göstermiştir. Bu artış özellikle 1979 yılından sonra daha hızlı bir şekilde olmuştur. Tahsis edilen lif-yonga odunu içindeki ibreli lif-yonga odunu miktarının (1976 yılı hariç) nicel olarak yapraklılardan daha fazla olması dikkat çekici bir özelliktir.

- Açık arttırmalı satışlarla yonga levha fabrikalarının odun hammaddesi sağlamaları 1982 ve 1983 yıllarından sonra yoğunluk kazanmıştır. Yonga levha fabrikaları, bu türlü satın almalarda, lif-yonga odunu yanında, tomruk ve maden direği gibi orman ürünlerini de satın almak zorunda kalabilmektedir.

- Yonga levha fabrikalarında Devlet Orman İşletmeleri dışında özel arazi sahiplerinin ürettiği kavak ve okalıptus odunları da değerlendirilmektedir.

- Yonga levha fabrikalarında yöneticilik yapıp sonradan ayrılan bireylerle yapılan görüşmeler ve gözlemlerimiz sonucu, adı geçen fabrikalara usulsüz yollarla odun hammaddesi geldiği söylenebilir.

- Araştırmamıza konu olan yonga levha fabrikalarının tümü, odun temin etme şekline göre yakın ve uzak çevreden odun hammaddesi almaktadır. Bunlar köylü pazar satışları ve az miktarda da olsa tahsis yolu ile alabileceği hammaddeyi yakın çevreden tercih etmelerinin yanında, usulsüz yollarla uzak çevreden gelen odunları da satın alabilmektedir. Kamu kurumlarına ait fabrikaların temin ettikleri odun hammaddesi tahsisle sağlandığı için, geldiği yöreler kesin olarak bellidir.

Yonga levha endüstrisine ilişkin sorunları aşağıdaki biçimde özetlemek mümkündür:

- Yonga levha endüstrisinin, odun hammaddesine ilişkin sorunları, köylü faydalanma haklarından kaynaklanan sorunlar, odunun kullanma yerlerinden doğan sorunlar, depolama ve gelme zamanına ilişkin sorunlar, taşımacılığa ilişkin sorunlar ve kurumlar arası ilişkilerden doğan sorunlar biçiminde toplanabilir.

- Gerek köylü pazar satışları, gerekse zati yakacak odun adı altında köylülere ve kooperatiflere yakacak odun verilmesi biçimindeki uygulama ormanların devamlılık ilkesini zedeler niteliktedir. Yonga levha endüstri kuruluşlarının 1982 yılına değin köylülerden ve kooperatiflerden odun hammaddesini karşılamaları kolaylığı varken, bu olanak anılan tarihten sonra azalmıştır.

- Yonga levha endüstrisinin kullandığı odun ile yakacak odun ve kağıt odunu arasında büyük bir fark olmadığından, yonga levha endüstrisinin odun hammaddesi yönünden en önemli rakipleri, odunun yakacak olarak kullanılması ve kağıt endüstrisidir. Gelecek yıllarda, gerek yakacak odun tüketiminin, gerekse kağıt endüstrisindeki odun tüketiminin artacağı göz-önüne alındığında, yonga levha üretiminde odun hammaddesi temini önemli bir etken olarak varlığını sürdürecektir.

- Ülkemizde bulunan yonga levha fabrikalarına yasal yollarla devlet ormanlarından elde edilen odun hammaddesinin kesim işlemlerinden hemen sonra gelmemesi değerini azaltmaktadır. Yonga levha fabrikalarına gelen odun hammaddesinin, yaklaşık 3-6 ay arasında değişen sürelerle ara ve son depolarda beklediği belirtilebilir. Yine odun hammaddesi yonga levha fabrikalarındaki açık alanlarda bulunan odun depolarında 2 ila 3 aylık süre ile beklemektedir.

Yonga levha fabrikaları depolarında bulunan odun hammaddesi miktarının az veya çok olmasını etkileyen faktörlerden biri de odun hammaddesinin bu fabrikalara gelme zamanıdır. Şekil 6 da görüldüğü gibi yonga levha fabrikalarına en yoğun olarak Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında odun hammaddesi gelmektedir.

- Yonga levha fabrikalarına gelen ve gelecek olan odun hammaddesi uzak mesafelerden taşınmaktadır. Bu durum, odun

hammaddesinin fabrikadaki fiyatının taşıma giderleri nedeniyle daha da yüksek olmasına yol açmaktadır. Çizelge 36 da görüldüğü gibi Karadeniz Bölgesindeki fabrikalara tahsisle odun verecek olan Devlet Orman İşletmeleri merkezlerine uzaklığı 82 km, Ege Bölgesinde 193km, Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 348 km.dir.

- Yonga levha fabrikalarına gidebilecek ve usulsüz kesimlerle sağlanan yakacak odunun devlet ormanlarından üç şekilde çıktığı düşünülebilir. Bunlardan birincisi orman köylülerine ve orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine, köylü pazar satışları adı altında verilen yakacak odunların üretime ve taşınmasına ormancılık örgütünün hakim olamaması nedeniyle, bu hak sahiplerinin usulsüz yollarla sağladıkları yakacak odunları, diğer orman ürünleri endüstrisine olduğu gibi yonga levha endüstrisi kuruluşlarına aktarabilmeleridir. Devlet ormanlarından usulsüz kesimlerle odun hammaddesinin akışının ikinci bir şekli de, doğrudan doğruya kaçak kesimler ile olmaktadır. Üçüncü olarak da yasal olarak köylülere verilen zati yakacak odunların bir kısmı, diğer kullanım alanlarına olduğu gibi, yonga levha endüstri kuruluşlarına gitmektedir.

- Günümüze kadar yonga levha fabrikalarının kurulabilmesi için gereken izin, odun hammaddesi üreten kuruluş olan ormancılık örgütü dışındaki diğer kuruluşlar tarafından verilmıştır. Bundan dolayı orman varlığı bakımından son derece fakir olan Mardin, Ankara v.b. kentlerde yonga levha fabrikası kurulması için teşvik belgesi verilmesi yoluna gidilmiştir.

- Ülkemizde yonga levha üretiminde kullanılan tutkalın taşıma ve dışalım sorun olmaktadır. Gerçekten tutkalın % 45 oranında su ile karıştırılarak eriyik halinde bulunma zorunluluğu özellikle uzak yörelere taşınmada önemli sorunlar çıkmasına neden olmaktadır. Bunun yanısıra tutkal hammaddesinin

temini de yıllara göre değişen dışalım aksaklıklarına bağlı olarak güçlükler doğurmaktadır.

- Yonga levha endüstri kuruluşlarının büyük çoğunluğu dış kaynaklı kredi almışlardır. Bu aldıkları kredileri geri ödemeleri ise yurt içi yonga levha talebinin azalması sonucu, yonga levha fabrikaları tarafından alınan dış kaynaklı kredilerin ödenmesi sorun olmaktadır.

- Genel enerji sorununa bağlı olarak elektrik enerjisiinde meydana gelen kesintiler yonga levha fabrikalarını kesinti süresince etkilemekle kalmayıp, daha uzun süre ile üretimi aksatması söz konusudur.

- Yonga levha endüstri kuruluşlarında, yeni bir fabrika kurulması sırasında gerekli olan makineler ve kurulu olan fabrikalara gereken yedek parçalar genellikle yurt dışından getirilmektedir. Bu dışalımelerde, makinelerin ve yedek parçaların sağlanmasında gecikmeler söz konusu olmaktadır. Ürün olarak yonga levhanın dışsatımında, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında hedeflenen amaçlara ulaşılmamış, bazı yıllar dışsatım gerçekleşmemiştir.

Buraya değin özetlenen yonga levha endüstrisi sorunlarının çözümüne ilişkin yararlı görülen önlem ve önerileri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Orman içi ve bitişigi köylülerce 2655 ve 2896 sayılı yasalar ile tanınan haklara karşı oluşabilecek tepkiyi azaltmak amacı ile yakacak odun konusu devletçe ele alınmalı ikame maddeleri verilmeli ve devletçe uygun bir yerleştirme politikası izlenmelidir.

- Ülkemizde yakacak odun sorununun çözümü, genel enerji sorununun çözümüne bağlı bulunmaktadır. Kağıtlık odun üre-

timinin arttırılması için, bu odun çeşidi üretimine yönelik ormancılık çalışmalarına hız verilmelidir.

- Yonga levha fabrikalarında kullanılan odunların ara ve son depolarda bekletilmemesi için lif-yonga odunu üretiminin bütün bir yıla dağıtılması ve her mevsim yapılan bu üretimden elde edilen odunların taşınabilmesi olanağını veren standartlara uygun orman yolu ağını kurmak gerekmektedir.

- Ormanca zengin yörelere, uzak bulunan yerlerde kuruluş izni ve teşvik belgesi olan yonga levha fabrikalarının kurulmasına Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca engel olunmalıdır. Taşıma giderlerinin artmasına neden olan taşımacılık kooperatiflerinin tutumuna karşı gereken önlemler alınmalıdır.

- Yonga levha fabrikalarına usulsüz yollarla gelebilecek odun hammaddesinin azaltılması, Orman Genel Müdürlüğü'nün her yıl üretim programına aldığı lif-yonga odununun üretmesi ve anılan fabrikaların odun taleplerini karşılaması ile mümkündür.

- Orman ürünleri endüstrisine ilişkin envanter çalışmaları periyodik olarak yinelenmelidir. Orman Genel Müdürlüğü Pazarlama ve Üretim Dairesi Başkanlığı'nda odun kullanım alanlarındaki ihtiyaçların dönemsel gelişimi belirlenebilmelidir.

- Yonga levha fabrikaları katı tutkal satın alarak kendileri tutkal çözeltisi hazırlayabilmelidir. Yurt içinde satışı yapılan tutkal fiyatlarının, dünya tutkal fiyatlarına yakın olmasını sağlayacak şekilde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Yonga levha fabrikası kurulması için sağlanan dış

kaynaklı kredilerde birbirine yakın ve uygun koşullar aranmalı ve daha önce sağlanmış kredilerin ödenmesinde söz konusu olan sorunlarla karşılaşılmasına özen gösterilmelidir.

- Ülkemiz yonga levha fabrikalarında üretim için önemli olan elektrik enerjisindeki yıllık artış hızı, genel olarak endüstriyel gelişmemize paralel ve endüstrinin talep ettiği enerjiyi sağlayacak şekilde olmalıdır.

- Yonga levha dışsatımının gerçekleştirilebilmesi için herşeyden önce dış pazarların ayrıntılı bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Yonga levha fabrikaları için gereken makina, teçhizat ve yedek parça dışalımının tek bir organizasyon altında yapılabilmesi şartları üzerinde durulmalıdır.

ZUSAMMENFASSUNG

Im Jahre 1954 wurden zum ersten Mal in der Türkei in der Fabrik von Firma "Sunta Tahta Sanayi T.A.Ş." Spanplatten hergestellt. In 1982 gab es im Lande 29 Spanplattenwerke, die zum staatlichen, gesellschaftlichen und privaten Bereich gehören.

Die Eigenschaften der in der Türkei befindlichen Spanplattenwerke sind wie folgt zusammenzufassen.

- Vier Spanplattenfabriken von gesamten 29 Werken sind staatlich und der Rest gehört zum privaten Sektor.
- Die Kapazität der meisten Spanplattenfabriken liegt um $100-200 \text{ m}^3/\text{proTag}$.
- Sowohl staatliche als auch private Spanplattenwerke konzentrieren sich am Schwarzmeer Gebiet.

Die Beziehungen zwischen der Produktion und dem Verbrauch von Spanplatten wie folgt zusammenzufassen.

- Sperrholzproduktion bis 1970 liegt höher als die Spanplattenproduktion. Ab 1970 ist aber die Spanplattenproduktion viel höher als beide sowohl Faserplatten als auch Sperrholz. Die Menge der Spanplatten erhöht sich damit in 1983 bis auf $380\,000 \text{ m}^3$.

- Der Verbrauch von Spanplatten in der Türkei beträgt

beinahe 100 % ihrer Produktion. Somit verbrauchten jede 1000 Personen $9,5 \text{ m}^3$ Spanplatten.

- Heute wird nicht in Betracht gezogen, dass Spanplatten in die Türkei eingeführt werden sollten.

- Andererseits, obwohl es erwünscht würde, die türkischen Spanplatten ausgeführt würden, wurde die grosse Ausfuhr in 1981 nicht verwirklicht.

Die Nachfrage und Beschaffungsmöglichkeiten des Rohstoffholzes für die türkische Spanplattenindustrie sind wie unten zusammenzufassen.

- Spanplattenindustrie hat in 1973 von 0,7 % der gesamten Holzproduktion von "OGM" (Generalforstdirektion der Türkei) Gebrauch gemacht. Diese Quote erhob sich in 1982 auf 2,3 %.

- Buchenholz mit anderen Laub- und Nadelhölzern wird in neunzehn Spanplattenfabriken für die Herstellung verwendet.

- Der grösste Teil des Rohstoffholzes wird durch waldbäuerliche Verkäufe besorgt. Somit beträgt zwischen 1975-1981 das für die Herstellung genutzte und durch waldbäuerliche Verkäufe beschaffene Brennholz 32 % der gesamten Brennholzproduktion von "OGM".

- Den grossen Teil des Holzbedarfs decken die Spanplattenfabriken durch in ihrer Nähe befindlichen Personen, deren Zahl meist um 5-10 liegt.

- Das für die Spanplattenindustrie bestimmte Faserholz von "OGM" Produktion zeigt sich ab 1975 stetige Zunahme.

- Nach 1973 haben Spanplattenwerke angefangen, durch öffentliche Versteigerungen das Rohstoffholz zu besorgen. Durch diese Verkäufe wurden sie aber gezwungen, neben Faserholz auch Schnittholz zu kaufen.

- Spanplattenwerke machen auch von Pappel, und Eucalyptus hölzern Gebrauch, die durch private Betriebe bepflanzt wurden.

- Es ist auch zu vermuten, dass die Spanplattenwerke teils ihren Rohstoffbedarf durch Schwarzmarkt decken.

Die Probleme der Spanplattenindustrie sind wie unten zusammenzufassen:

- Das Verfahren, das zwar darin besteht, durch sowohl waldbäuerliche Verkäufe als auch persönlichen Brennholzbedraf den forstlichen Dorfbewohnern und Genossenschaften im Wald das Brennholz zu geben und dadurch, den Spanplattenwerken Vorteile zu verschaffen, widerspricht andererseits dem Nachhaltsprinzip der Forstbetriebe.

- Wenn man betrachtet, dass in den nächsten Jahren beide sowohl Brennholzverbrauch als auch die Rohstoffholz-Nachfrage in der Papierindustrie merklich zunehmen werden, wird damit die Beschaffung des Rohstoffes für die Spanplattenindustrie viel mehr an Bedeutung gewinnen.

- Das Rohstoffholz wartet zweimal 3-6 Monate lang auf den Zwischen- und Hauptlagerstätten, bevor es für die Produktion verwendet wird. Das Eintreffen des Holzes in den Fabriken passiert in Juli, August, September und Oktober am meisten.

- Wie aus der Tabelle (Nr36) zu ersehen ist, die Entfernungen zwischen staatlichen Forstbetrieben, die das Rohstoffholz besorgen und den Spanplattenwerken sind am Schwarzmeergebiet 82 km, in der ägeischen Zone 193 km und Südostanatolien 398 km.

- Die gesetzlichen Erlaubnisse für die Bauzulassung der Spanplattenwerke wurden durch die Behörden erteilt, die ausserhalb der forstlichen Organisationen liegen. Dies ist der Grund dafür, dass die Entscheidungen für die Baustellen nicht richtig getroffen wurden.

- Transport und Einfuhr von Bindemittel stellen ein Problem für die Türkei dar.

- Die grosse Anzahl der Spanplattenwerken nahmen aus- ausländische Kredite. Weil die Zurückzahlung nach heutigen Devisenverhältnissen erfolgt, bringt dies finanzielle Schwierigkeiten für die Fabriken mit sich.

- Die Besorgung der Maschinen, Geräte und Ersatzteile

für die Spanplattenindustrie müsste in vielen Fällen von Ausland her gemacht werden. Dabei werden auf grosse Hindernisse gestossen.

Die obengenannte Problem betreffenden Massnahmen in der Spanplattenindustrie sind wie folgt zusammenzufassen:

- Das Brennholzproblem der Waldbäuer müsste durch den Staat gelöst werden. Dabei sollte Ersatzstoffe für das Holz gefunden werden. Dazu gehört auch eine entsprechende staatliche Siedlungspolitik für forstliche Dorfbewohner.

- Die waldbauliche Massnahmen sollten getroffen werden, die die Produktion des Rohstoffholzes für die Papierindustrie steigern.

- Damit die Produktion des Faserspanholzes genug erfolgt und gleichmässig auf das ganze Jahr verteilt ist, müsste ein jede Jahreszeit befahrbares Waldstrassennetz gebaut werden.

- Durch das Ministerium für Forst, und Landwirtschaft sollte gehindert werden, die Erlaubnisse zu erteilen, die den Bau der Spanplattenwerke an den Wäldern fern gelegenen Orten zu ermöglichen.

- Inventurarbeiten der Forstindustrie müsste periodisch erneuert werden.

- Die erforderlichen gesetzlichen Bestimmungen sollten mit dem Zweck in Kraft treten, damit die inländischen und ausländischen Bindemittelpreise näher liegen.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AKAT, A., 1980. İktisadi Analiz. İ.Ü. Yayın No. 2573. İktisat Fakültesi Yayın No.467. İstanbul, 703 S.
- ALBİN, R., 1978. Die Bedeutung technischer Kriterien für die Planung von Betrieben der mechanischen Holzindustrie in Entwicklungsländern. Kommissionsverlag Buchhandlung Max Wiedebusch. Hamburg. 171 S.
- ALİOĞLU, H., 1981. Gerede'nin Yakacak Sorunu, Roto Baskısı. Gerede, 28 S.
- BAUER, R.H., 1973. Entwicklungstendenzen in der Spanplatten und Sperrholzindustrie und deren Holzverbrauch in deutscher und auch internationaler Sicht. Freiburg i. Breisgau. 304 S.
- BERKSOY, T., 1984. Ekonomide İstikrar Arıyoruz. Yeni Gündem. 16-31 Ekim 1984. İstanbul, S.30-31.
- BİTTİĞ, B., 1978. Forst-und Holzwirtschaft in der Rezession Schweiz. Zeitschrift für Forswesen Nr. 4. S.296-315.
- BOZKURT, Y., GÖKER, Y., 1981. Orman Ürünlerinden Faydalanma. İ.Ü. Yayın No. 2840. Orman Fakültesi Yayın No. 297 İstanbul. 432 S.

- DEMİRTAŞ, Ö., -984. Özel Sektör Yonga Levha ve Lif Levha Sanayinin Sorunları. "Odun Kökenli Ürün Sanayii ve Sorunları" Semineri. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: 302. Ankara. S.366-386.
- DEPPE, J.H., ERNST, K., 1982. Taschenbuch der Spanplatten techniktechnik. DRW-Verlag Leinfelden. 437 S.
- DESİYAB., 1981. Mobilya Sektör Araştırması. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. Araştırma Müdürlüğü. Ankara. 36 S.
- DİE., 1981. Türkiye İstatistik Yıllığı. Yayın No. 960. Ankara. 438 S.
- DİE., 1983. Türkiye İstatistik Yıllığı. Yayın No. 1040. Ankara. 465 S.
- DİE., 1984. Enerjide Petrole Bağımlılığın Türkiye'nin Gelişmesine Getirdiği Kısıtlamalar 1980-1981. Ankara. 27 S.
- DPT., 1967. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 656 S.
- DPT., 1972. Orman Ürünleri İşleme Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No. DPT: 1172-Ö.İ.K.: 144. Ankara. 149 S.
- DPT., 1973. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. Yayın No. DPT: 1272, Ankara. 1048 S.
- DPT., 1977. IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No: DPT: 1583-Ö.İ.K.: 267, Cilt 3. Ankara. 136 S.
- DPT., 1979. IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Yayın No. DPT: 1664. Ankara. 692 S.

DPT., 1983. V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Roto Baskısı. 62 S.

ERYILMAZ, Y.A., 1982. Doğu Karadeniz Bölgesinde Orman-Halk ilişkilerinin Düzenlenmesi Üzerinde Araştırmalar. Doçentlik Tezi. Roto Baskısı. Trabzon. 172 S.

ERYILMAZ, Y.A., 1983. Zonguldak Orman Başmüdürlüğünde Orman-Orman Ürünleri Endüstrisi İlişkileri. KTÜ. Genel Yayın No. 189, Orman Fakültesi Yayın No. 16. Trabzon. 191 S.

FAHRNI, F., 1957. Die Entwicklung der Holzspanplatten in dokumentarische Sicht und der verfahrensmässige Beitrag von Novopan. Holz als Roh-und Werkstoff. 15 jg, H.1, S.24.

FAO., 1975. Yearbook of Forest Products. Rome.

FAO., 1976. Proceedings of The World Consultation on Wood-Based Panels. Miller Freeman Publications. Brussels. 442 S.

FAO/ECE., 1977. "European Timber Trends and Prospects 1950 to 2000" Supplement 3 to Volume XXIX of the Timber Bulletin for Europa Geneva. 17 S.

FAO., 1980. Yearbook of Forest Products. Rome.

FAO., 1981. Yearbook of Forest Products. Rome.

FESYP., 1979. Spanplatten-Heute und Morgen. DRW-Verlag Stuttgart. 467 S.

- FISCHBEIN, V.J., 1957. Die Erzeugung von Spanplatten im "Bartrev-Verfahren" Holz als Roh-und Werkstoff. 15 jg, H.1, S.45-47.
- GÖKER, Y., 1978. Türkiye'de Kontrplak, Kontrtabla ve Yonga Levhaları Sanayii, Gelişme Olanakları, Bu Malzemelerin Teknolojik Özellikleri Hakkında Araştırmalar. İ.Ü. Yayın No. 2489. Orman Fakültesi Yayın No. 267, İstanbul. 248 S.
- GÖKER, Y., KANTAY, R., KURTOĞLU, A., 1983. Üç Tabakalı ve Okal Tipi Yonga Levhaları Teknolojik Özellikleri Üzerine Araştırmalar. Roto Baskısı, 116 S.
- GÖKER, Y., 1984. Türkiye'de Ağaç Levha (Kontrplak, Kontrtabla, Yonga ve Lif Levha) Üretiminin Daha Elverişli Koşullarda Yapılabilmesi için Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. "Odun Kökenli Ürün Sanayii ve Sorunları" Semineri Millî Produktivite Merkezi Yayınları: 302 Ankara. S.310-330.
- GUZERA, J., 1978. Die polnische Holzindustrie als bedeutender Wirtschaftsfaktor. Holz-Zentralblatt, Stuttgart Nr.93. S.1391-1393.
- GÜLEN, İ., 1965. Türkiye Kereste Endüstrisi ve Rasyonalizasyon. Orman Genel Müdürlüğü, Sıra No. 404. Seri No. 16, İstanbul 87 S.
- GÜLEN, İ., 1970. Hammadde Kaynakları ve Pazar Yönünden Orman Ürünleri Sanayii Tesislerinin Kuruluş Yerinin Seçimi ve Kapasite Tayini Esasları. Türkiye Orman Mühendisliği III. Teknik Kongresi. Orman Ürünleri Sanayii. Ankara. S.231-238.

- GÜMÜŞKAYA, İ., 1983. Dünya'da ve Türkiye'de Yonga Levha Üretim ve Tüketimi. K.Ü. Orman Fakültesi Dergisi. Cilt 6, Sayı 1, Trabzon S.65-80.
- GÜNAY, Z., 1973. Lif, Yonga ve Talaş İmalinde Kullanılan Odun Standardı ile Kurşun Kalemlik Odun Standardına Dair Bir Açıklama. Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl 12, Sayı 12, Ankara S.14-16.
- GÜNAY, Z., 1983. Türkiye'de Odun Levha (Kontrplak, Kontrtabla, Yonga ve Lif Levha) Ürünleri Endüstrisi ve Çözüm Yolları. Roto Baskısı, 11 S.
- HARMANCI, M., ISIN, Ş., 1978. Yonga Levha Araştırması. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. Etüt No. 78/1 68 S.
- HAZNEDAROĞLU, S., 1983. Ekonomide Dialog. Cumhuriyet Gazetesi. 22 Mayıs 1983.
- HÖCHLI, O.F., 1957. Beitrag der Schweizerischen Faser-und Spanplattenindustrie zur Erweiterung des Angebots an hochwertigen Holzwerkstoffen. Verlag P.G. Keller-Wirterthur. 347 S.
- İLKKORUR, K., 1985. Kur Garantisi Üzerine. Cumhuriyet Gazetesi. 7 Mayıs 1985.
- İMREGÜN, O., 1979. Kara Ticaret Hukuku Dersleri. İ.Ü. Yayın No. 2583. Hukuk Fakültesi Yayın No. 579. İstanbul. 644 S.
- İSTANBULLU, T., 1978. Türkiye'de Yakıt ve Özellikle Yakacak Odun Sorunu Üzerinde Araştırmalar. İ.Ü. Yayın No. 2405, Orman Fakültesi Yayın No. 251. İstanbul. 124 S.

KARATOP, U., 1984. Yonga Levha Sektör Raporu. Roto Baskısı.
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. 11 S.

KLAUDITZ, W., 1955. Entwicklung, Stand und Holzwirtschaftliche
Bedeutung der Holzspanplattenherstellung. Holz als
Roh-und Werkstoff. 13 jg. H. 11., S.406.

KLAUDITZ, W., 1966 Entwicklung der Herstellung, der Eigen-
schaften, der Produktion und des Verbrauches von
Spanplatten. (KOLLAMAN, F., 1966. Holzspanwerk-
stoffe. Springer-Verlag Berlin/Heidelberg/New York.
s.1-27).

KURTOĞLU, A., 1984. Mobilya Endüstrimiz, Sorunları ve Çözüm
Yolları. "Odun Kökenli Ürün Sanayii ve Sorunları" Se-
mineri. Milli Produktivite Merkezi Yayınları. 302
Ankara. S.201-219.

MANTEL, K., SCHNEIDER, A., 1967. Holzverwendung in der
Bauwirtschaft. Bayerischer Landwirtschaftsverlag.
M-nchen-Basel-Wien. 228 S.

MAYDELL, H.J., 1976. Tendenzen und Ziele der forst-und Holz-
wirtschaftlichen Entwicklung in der Sowjetunion. Holz-
Zentralblatt, Stuttgart Nr. 146. S.2092-2094.

MAYDELL, H.J., 1976. Die Forst-und Holzwirtschaftschaft der
UdSSR im 10. Fünfgahresplan. Holz-Zentralblatt. Stutt-
gart Nr. 93. 1376 S.

MİRABOĞLU, M., 1982. Ormancılık Ana Planının Kritiği, Roto
Baskısı, 12 S.

NEUMANN, C., 1970. Über Die Möglichkeiten der Herstellung
Und Verwendung von Spanplatten in Entwicklungsländern.
Badische Anilin-Soda-Fabrik A.G. 358 S.

O.A.E., 1979. Türkiye'de Yakacak Odun Tüketimi. Roto Baskısı.
Ankara. 19 S.

ORMAN BAKANLIĞI., 1976. Ormancılık Ana Planı 1973-1975, Sıra
No:27, Seri No:3 BPD No:4, Ankara, 146 S.

ORMAN BAKANLIĞI., 1976. Orman Bakanlığı Çalışmaları. Sıra
No:21, Seri No:2, Ankara, 238 S.

ORMAN BAKANLIĞI., 1978. Orman Bakanlığı Çalışmaları. Sıra
No:37, Seri No:6, Ankara, 362 S.

ORMAN BAKANLIĞI., 1980 Orman Bakanlığı Çalışmaları. Sıra
No:38, Seri No:7, Ankara, 441 S.

ÖKTEM, E., 1971. Yonga Levha Sanayii Hammadde Özellikleri
ve Hammadde Olarak Kabuklu Odunu Kullanabilmek
İmkanları. Orman Mühendisliği Dergisi, Sayı 5,
5-8 S.

ÖKTEM, E., 1974. Yonga Levhaların Yapıda Kullanılması
Olanakları. Orman Mühendisliği Dergisi. Sayı 12,
21-23 S.

ÖKTEM, E., 1979. Orman Güllü Odunundan Yonga Levha Yapılması
Üzerine Araştırmalar. Ormancılık Araştırma Enstitüsü
Yayınları. No.113, Ankara, 60 S.

ÖZAR, S., BEŞKÖK, O., 1983 Yonga Levha ve Mobilya Sektör İz-
leme Raporu. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Yayın
No.13, İstanbul, 18 S.

- ÖZÇELEBİ, T., 1984. Lif ve Yonga Levha Sanayiinde Hammadde Sorunları ve Çözüm Önerileri. "Odun Kökenlik Ürün Sanayii ve Sorunları" Semineri. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları 302. Ankara. 301-310 S.
- ÖZDÖNMEZ, M., 1973. Devlet Ormanlarından Köylülerin Faydalanma Hakları. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi. Seri B. Cilt XXIII, Sayı 2, S.62-77.
- ÖZKAHRAMAN, İ., 1984. Ağaçlandırma, Erozyon Kontrolu ve Mera Islahı Çalışmaları. Ankara. 135 S.
- STEGMANN, G., 1977. Zur Rohholzbedarfsdeckung der deutschen Sperrholzindustrie. Holz-Zentralblatt, Stuttgart Nr.5 863 S.
- TEKE, T., 1978. Ülkemizde Yonga ve Lif Levha Endüstrisinin Aktüel ve Gelecekteki Durumu. Orman Mühendisliği Dergisi. Sayı 5, Ankara, 2-25 S.
- TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI., 1982. Orman Sanayii Envanteri 1981. Yayın No.82, Ankara, 200 S.
- TARIM ORMAN VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI., 1984. Cumhuriyetin 60 Yılında Ormancılıkta Gelişmeler. Ankara, 69 S.
- TOKDEMİR, E., 1984. Yeni Dış Ticaret Rejimi. Cumhuriyet Gazetesi. 5 Şubat 1984. 14 S.
- ULAGAY, O., 1983. Milli Gelir 1000 Doların Altına Düştü. Cumhuriyet Gazetesi. 28 Temmuz 1983.

WAGNER, H., 1974. Die Nadelschnittholz erzeugende
Sgeindustrie Niedersachsens. Doktora Tezi. 160 S.

YAVUZ, F., 1981. Organize Sanayi Bölgeleri. Cumhuriyet Gaze-
tesi. 4 Temmuz 1981.

EK - ANKET FORMU

No:
Tarih:

Firma Ünvanı:
Sermayesi:
Adresi:
Tic. Sic. No:
Soruşturma Yapılanın Görevi:

I. KURULUŞ VE KAPASİTE

1- MÜLKİYET BİÇİMİ

Gerçek kişi:
Anonim ortaklık:
Kollektif ortaklık:
Limited ortaklık:
Komandit ortaklık:
Kooperatif:
Holding:
Kamu:

2- KURULUŞ SERMAYESİ

a) Yerli Sermaye

Öz sermaye:
Özel banka kredisi:
Devlet kredisi:

b) Yabancı Sermaye

Proje kredileri:
Özel yabancı sermaye:
İşçi dövizleri ve işçi gelirleri:

c) Sermaye arttırımı düşünülmekte midir?

3- FABRİKA SAHASININ BÜYÜKLÜĞÜ VE DEĞERİ:

4- FABRİKA KURULUŞU

Kuruluş yılı:
İnşaatın başlama tarihi:
İnşaatın bitim tarihi:
Deneme aşaması:
Üretime başlama tarihi:

NOT: Anket çalışması İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Politikası Kürsüsü tarafından yürütülmekte olan bilimsel bir çalışmaya done toplamak için yapılmakta olup, toplanan bu bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Genel değerlendirme yapılacaktır.

5- KURULUŞ AMACI

Mobilya endüstrisine malzeme sağlamak:
İnşaat sektörüne malzeme sağlamak:
Diğer endüstrilere malzeme sağlamak:

6- KURULUŞ DURUMU

Bağımsız:
Entegre:

- a) Kendisi bir yan kuruluş:
b) Yan kuruluşu var:

7- KAPASİTESİ

Gerçek (tam) kapasitesi yıl/m³:
Planlanan kapasitesi yıl/m³:
Ulaşılabilen (fiili) kapasitesi yıl/m³:

II. HAMMADDE DURUMU

8- YILLIK ODUN HAMMADDESİ GEREKSİNİMİ

İbrelili m³ Ster
Yapraklı m³ Ster

9- İŞLENEN AĞAÇ TÜRLERİ

a) İbrelililer: Gökmar
Çam
Ladin
Diğer ibrelililer

b) Yapraklılar: Kayın
Kavak
Kızılağaç
Diğer yapraklılar
Meşe
Okalıptüs

10- ODUN HAMMADDESİ TEMİN EDİLME ŞEKLİ

Orman Bakanlığı tahsisli satışları:
Orman Genel Md. piyasa satışları:
Köylü pazar satışları:
Fabrikanın özel ormanı:
Tüccardan:
Diğer satışlar:

11- İŞLENEN ODUN HAMMADDESİ ÇEŞİTLERİNDE DEĞİŞİKLİK

Yapılmadı:

Yapıldı:

Nedenleri:

Odun hammaddesi arzına bağlı zorunlu değişiklik:

Üretim teknolojisinde değişiklik:

Odun hammaddesi çeşitlerinde fiyat değişikliği:

12- ODUN HAMMADDESİ TEMİNİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Tahsis öncelikle endüstriler

Kağıt ve selüloz endüstrisi:

Lif-Levha endüstrisi:

İnşaat sektörünün gelişimi:

Ulaşım sorunu:

Yakacak odun sorunu:

İklim koşulları:

Odun hammaddesi teminini olumlu yönde etkileyen faktörler:

İyi kalitede odun hammaddesi talep etmemesi:

Devletin bu endüstri kolunu desteklemesi:

Endüstri artığı odun hammaddesini değerlendirmesi:

Özel orman yetiştiriciliğinin gelişmesi:

Kullanılan odun hammaddesini diğer orman ürünleri işleyen endüstrilerce talep edilmemesi:

13- ODUN HAMMADDESİNİN SAĞLANDIĞI YÖRELER

a) Yakın Çevre

Yakın çevre orman işletmelerinden:

Yakın çevre odun tüccarlarından:

Yakın çevre köylü pazar satışlarından:

Yakın çevre tahsisli satışlardan:

b) Uzak Çevre

Uzak çevre orman işletmelerinden:

Uzak çevre odun tüccarlarından:

Uzak çevre köylü pazar satışlarından:

Uzak çevre tahsisli satışlardan:

14- FABRİKAYA GELEN ODUN HAMMADDESİ

Sanayi odunu:

Yapacak odunu:

Yakacak odunu:

Endüstri artıkları

Bitki artıkları

15- SON DÖRT YILLIK ODUN HAMMADDESİ DEPOLAMA DURUMU

Fabrikaya gelen odun hammaddesi arzının yükseldiği mevsim ve ay:

Odun hammaddesinin fabrikaya taşınmadan önce orman işletmelerinin ara ve son depolarında bekleme süresi:

1 Ay 3 Ay 6 Ay 1 Yıl

Fabrika deposunda bekleme süresi:

Fabrikaya hiç odun hammaddesinin gelmediği aylar:
Fabrika deposunda en çok odun hammaddesinin bulunduğu mevsim:

16- FABRİKA DEPOSUNDA ORTALAMA OLARAK BULUNAN ODUN HAMMADDESİNİN MİKTARI

..... Ster
..... m³

17- YAPIŞTIRICI MADDELER

Kullanılan yapıştırıcı maddelerin adları:

Yapıştırıcı maddelerin temini:

Yurt içinden:
Yurt dışından:
Kentler:

Yapıştırıcı maddelerin katılma oranı:

III. İŞGÜCÜ-ÜRETİM

18- SON DÖRT YILLIK ÇALIŞAN PERSONEL DURUMU

	1975	1976	1977	1978	1981
Teknik eleman durumu					
Yönetici eleman durumu					
İşçi durumu: Vasıflı işçi					
Vasıfsız işçi					

Bütün yıl boyunca çalışan işçiler:
Yılın belli aylarında çalışan işçiler:
Kurulustan itibaren çalışan işçiler:

19- YÖNETİCİ OLARAK HİSSEDAR VEYA MAL SAHİPLERİ VAR MIDIR?

Vardır:
Yoktur:

20- TOPLU SÖZLEŞME SİSTEMİ VAR MIDIR?

Vardır:

Yoktur:

21- ORTALAMA İŞÇİ ÜCRETİ NE KADARDIR?

Gün/Ücret:

Ay/Ücret:

22- VASIFLI İŞÇİ SAYISI YETERLİ MİDİR?

Yeterlidir:

Değildir:

Vasıflı işçi eksikliği olan bölümler:

Presde:

Yongalama bölümünde:

Makina ve teçhizat bakımında:

Yardımcı makinalarda:

23- ÜRETİM KAPASİTESİNİN SON DÖRT YILLIK SEYRİ

1975:

1976:

1977:

1978:

24- 1979 YILI İÇİN BİRİM MALİYETİ NASILDIR?

Odun hammaddesi giderleri

Diğer hammadde giderleri

Amortisman giderleri

İşçilik giderleri

Enerji giderleri

Ulaşım giderleri

Reklam giderleri

Diğer giderler

25- ÜRETİM SÜRECİNDE KALİTEYİ YÜKSELTMEK İÇİN İŞLEM YAPILIYOR MU?

Hayır:

Evet:

Hangi aşamada yapılıyor:

26- FABRİKADA TEKNOLOJİK BİR YENİLİK YA DA YATIRIMLAR DÜŞÜNÜLÜYOR MU?

Evet:

Hayır:

Düşünüyorsanız nedenleri

Üretim kapasitesinin arttırılması:
Varolan makina ve techizatın ömrünü doldurmuş olması:
Teknolojik yeniliklere uyma zorunluluğu:
Ürün çeşitlerini arttırma
Ürünlerin kullanma alanlarındaki yeni eğilimler:

27- YONGA-LEVHA TALEBİNDE DÜŞME BEKLENEBİLİR Mİ?

Hayır:

Evet:

Evetse ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Depoda bekletmek için üretime devam edilir:
Üretim yavaşlatılır:
Üretim durdurulur:

IV. SATIŞ

28- ÜRÜNÜN TANITILMASINDA HANGİ YOLU İZLEDİNİZ?

Günlük gazetelerle ilân vererek:
Mesleki dergilere ilân vererek:
TRT aracılığı ile:
Diğer yollarla:

29- ÜRETİM ESNASINDA NEYE KARŞI KORUMA TEDBİRİ ALIYORSUNUZ?

Suya ve rutubete karşı:
Yangına:
Mantar ve böcek zararlılarına karşı:

30- ÜRÜNLERİN PAZARLAMASI HANGİ YOLLARLA YAPILIYOR?

Kendi pazarlama birimimiz ile:
Aracı pazarlama kuruluşları ile:
Kendi satış mağazanız ile:
Tahsisle:
Tansa mağazaları aracılığı ile:
Açık arttırmalı satışlarla:

31- TAHSİSLE BAĞLI OLDUĞUNUZ FİRMA VAR MIDIR?

Hayır:
Evet:
Sayısı:

Önceden siparişle satış yapıyor musunuz?

Hayır:
Evet:
Sayısı:

32- ÜRÜNÜN DEPODA BEKLEME SÜRESİ NEDİR?

3 gün 7 gün 1 Ay 3 Ay

33- ÜRÜNÜN PAZAR BULMASI KONUSUNDA SORUN VAR MIDIR?

Vardır:
Yoktur:

Varsa nelerdir?

Piyananın durgunluğu:
İhracatın gerçekleşmemesi:
Devletin bu endüstri kolundaki girişimleri:
Yonga-levha yerine kullanılan malzemelerinin üretiminin gelişimi:
Diğerleri:

34- TÜKETİCİNİN İSTEKLERİ VAR MIDIR?

Hayır:
Evet:

Kalitede:
Boyutlarda:
Çeşitte:

V. Diğerleri

35- ODUN HAMMADDESİ VE MAMUL MADDENİN TAŞINMASI

a) Odun hammaddesinin taşınması

Kara yolu ile:
Deniz yolu ile:
Demir yolu ile:

Hammadde için ortalama birim taşıma maliyeti ne kadardır?

Kara yolu ile km/ster-m³:
Deniz yolu ile km/ster-m³:
Demir yolu ile km/ster-m³:

b) Ürünün taşınması

Kara yolu ile:
Deniz yolu ile:
Demir yolu ile:

Ürün için ortalama taşıma birim taşıma maliyeti ne kadardır:

Kara yolu ile km/ster-m³:
Deniz yolu ile km/ster-m³:
Demir yolu ile km/ster-m³:

36- ODUN HAMMADDESİ VE MAMUL MADDENİN BİRİM FİYATININ SAPTANMASINDA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULAN ETKENLER

Türkiye'deki enflasyon hızı:
Orman Bakanlığının üretim ve fiyat politikası:
Enerji bunalımı (yakacak odun sorunu):
Kullanım alanlarındaki yeni gelişmeler:

37- ÜRETİMİNİZİ SINIRLAYAN EN ÖNEMLİ ETKENLER NELERDİR?

Hammadde yetersizliği:
Enerji sorunu
Toplu sözleşme sistemindeki düzensizlik:
Hammadde depolama sorunluğu nedeniyle büyük sermaye ayrılması:
Makina ve yedek parça sorunu:
Satışların düzensizliği:
İşgücü eksikliği:
Örgütler arası işbirliği eksikliği:

38- GELECEKTE YONGA-LEVHA ENDÜSTRİSİNİN GELİŞİMİ HAKKINDA DÜŞÜNCELER NELERDİR?

39- UZUN VADELİ PLÂNLAMA VE MALİ HESAPLARLA YENİ BİR YATIRIMDA BULUNMAK İSTERSENİZ

Yeni bir yonga-levha fabrikası kurmak:
Bu fabrikada üretim değişikliğine gitmek:
Bu fabrikada ilâve tesisler kurmak:
Yonga-levhanın son kullanımını yapan fabrika kurmak:
Yonga-levha endüstrisi ile ilişkili bir endüstriye yatırım yapmak:

VI. ÜRETİM TEKNOLOJİSİ

40- FABRİKANIN FİZİBİLİTE RAPORLARINI HAZIRLAYAN KURULUŞLAR HAKKINDA DÜŞÜNCELERİNİZ:

41- FABRİKANIN ODUN HAMMADDESİ DEPOSU SİZCE NASILDIR?

Yeterli:

Orta:

Yetersiz:

Odun hammaddesinin depoda istiflenmesi ve yongalama makinalarına taşınması nasıl olmaktadır?

İnsan gücü:

Vinçle:

Zincirli ve bantlı transportörlerle:

42- ENERJİ GEREKSİNİMİ NASIL KARŞILANMAKTADIR?

Fuel-oil:

Kömür:

Odun artıkları:

Elektrik:

a) Özel elektrik:

b) Genel elektrik şebekesinden:

43- YONGALAMA MAKİNALARININ

Sayısı:

Verim gücü saat/m³:

44- KURUTMA FIRINLARINDA KULLANILAN YAKIT TÜRÜ NEDİR?

45- ÜRETİM AŞAMASINDA BİR TIKANMA SÖZ KONUSU MUDUR?

Hayır:

Evet:

Evetse önerileriniz:

46- YONGALARIN DOZE EDİLMESİ VE PRESLENMESİ NASIL OLMAKTADIR?

Serilme sonsuz band halinde:

Serilme tabakalı:

Pres özellikleri:

Pres sayısı:

Pres ısısı:

Pres basıncı süresi:

Presten elde edilen ürün çeşidi:

47- MAKİNA VE TECHİZATIN SATINALINDIĞI FİRMALAR VE ÜLKELER

	<u>Ülkesi</u>	<u>Firması</u>
Yongalama makinaları		
Yonga siloları		
Kurutma fırınları		
Tutkallama ve dozaj makinaları		
Pres		
Boyutlandırma makinaları		

48- FABRİKAYI MONTE EDEN FİRMA VEYA FİRMALAR

Firma adı:

Ülkesi:

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi